

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Nebinární gender identity

Non-binary gender identities

Vypracovala: Kateřina Stachová
Vedoucí práce: Mgr. Zdeňka Bajgarová, Ph.D.

České Budějovice, 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 17. 5. 2020

.....

Kateřina Stachová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou velice poděkovala Mgr. Zdeňce Bajgarové, Ph.D. za její milý přístup, motivující vedení a veškeré rady i cenné připomínky, jež mi byly při psaní této bakalářské práce poskytnuty.

Dále bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za pomoc a podporu nejen při psaní práce, ale i po celou dobu studia. Jste důležitým článkem v mé cestě za snem.

V neposlední řadě patří mé díky všem účastníkům výzkumu. Jmenovitě se jedná o Dom, Jamie, Sani, Mariko, Jess a Xaviera. Velmi si vážím Vaší důvěry a ochoty svěřit mi i ta nejintimnější témata. Bez Vás by tato práce nikdy nebyla tím, čím je.

ABSTRAKT

Název práce: Nebinární gender identity

Autor práce: Kateřina Stachová

Vedoucí práce: Mgr. Zdeňka Bajgarová, Ph.D.

Počet stránek: 92

Bakalářská práce se zaměřuje na představení nebinárních genderových identit. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se věnuje vymezení základních pojmů jako je pohlaví, gender, genderová identita, cisgender, transgender a přibližuje vývoj genderové identity. Následně se zabývá uvedením do tématu nebinárních genderových identit, jejich historii a diagnostické klasifikaci. Dále následuje popis vývoje nebinární genderové identity, popis genderové exprese a dysforie, sociálního klimatu či sexuálních preferencí. Nakonec se práce věnuje shrnutí odborné péče o tyto jedince. V empirické části práce je poté popsáno a analyzováno vnímání a prožívání genderu nebinárních jedinců a dalších aspektů souvisejících s touto identitou, jako je vývoj uvědomování nebinární genderové identity, způsoby, jakými se projevuje nebinární genderová identita a genderová dysforie a nakonec, co nového přinesla nebinární identita těmto jedincům do života. Data byla sbírána pomocí hloubkových polostrukturovaných rozhovorů a následně analyzována za použití otevřeného a tematického kódování. Výzkumný soubor je tvořen 6 jedinci identifikujícími se jako nebinární či identitou spadajícími pod nebinární genderové identity. Výsledky byly popsány jak v jednotlivých případových studiích, tak v mezikazuistickém srovnání. Na základě získaných dat lze konstatovat, že nebinární jedinci vnímají gender fluidně; cítí tlak společnosti a její potřebu jedince někam zařazovat; vývoj nebinární genderové identity je flexibilnější a nekopíruje jednoduchou lineární linku; uvědomění identity závisí na předchozím vědomí o nebinárních genderových identitách; svěření se (*coming out*) probíhá primárně mezi přáteli; nejčastěji vnímaným projevem identity je používání jazyka; nejhodnotnější pozitivní reakcí okolí je podpora ve formě respektování preferovaných zájmen a oslovení; nejhorší negativní reakcí je neuznání identity; genderová dysforie je spojena s tělesnou podobou a částmi těla, jazykovým projevem okolí a se sexem; nebinární jedinci vnímají přínosy jejich identity pozitivně.

Klíčová slova: gender, genderová identita, transgender, nebinární genderové identity

ABSTRACT

Thesis Title: Non-binary gender identities

Thesis Author: Kateřina Stachová

Thesis Supervisor: Mgr. Zdeňka Bajgarová, Ph.D.

Number of pages: 92

The main aim of this bachelor thesis is to introduce the notion of non-binary gender identities. The paper is divided into two sections, theoretical part and empirical part. The theoretical part defines the basic concepts such as sex, gender, gender identity, cisgender, transgender and explores the development of gender identity. This is followed by the introduction of the topic of non-binary gender identities, its history and its diagnostic classification. Subsequently the author describes the evolvement of non-binary gender identities, description on gender expression and dysphoria, social climate and sexual preferences. Finally, the theoretical part summarises the professional care of these individuals. In the empirical section the author describes and analyses how non-binary individuals perceive and experience gender, and other aspects related with this identity, such as the development of awareness of non-binary gender identity, means of expression of non-binary gender identity, gender dysphoria and finally how it impacted their life. The author collected data through in-depth semi-structured interviews that have been analysed by using an open and thematic coding. The research consists of 6 individuals that either identify as non-binary or their identity falls under non-binary gender identities. The results have been presented in both, individual case reports as well as inter-case comparisons. From the data collected it is possible to say that non-binary gender individuals have a fluid perception of gender; they feel the pressure of the society and its need to classify individuals; the development of the non-binary gender identity is more flexible, it does not follow a simple linear line; the realisation of this identity is dependent on previous knowledge about non-binary gender identities; the coming out occurs primarily between friends; the most commonly perceived manifestation of identity is the use of language; the most valuable positive reaction is the support of friends and family in the form of respecting and using their preferred pronouns and preferred way of addressing them; the worst negative reaction is the non-recognition of their identity; gender dysphoria is linked with the physical aspect and body parts, language expression of people surrounding them and with sex; non-binary individuals perceive the benefits of their identity positively.

Key words: gender, gender identity, transgender, non-binary gender identities

OBSAH

SLOVNÍK POJMŮ	8
ÚVOD	11
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. DEFINICE A VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1. POHLAVÍ, GENDER	12
1.2. GENDEROVÁ IDENTITA.....	13
1.3. VÝVOJ GENDEROVÉ IDENTITY	14
1.4. CISGENDER, TRANSGENDER	15
2. NEBINÁRNÍ GENDEROVÉ IDENTITY	15
2.1. HISTORIE.....	16
2.2. DIAGNOSTICKÁ KLASIFIKACE.....	18
2.2.1. DSM.....	18
2.2.2. MKN	19
2.3. VÝSKYT V POPULACI	21
2.4. VÝVOJ NEBINÁRNÍ IDENTITY	22
2.5. GENDEROVÁ EXPRESE.....	23
2.6. GENDEROVÁ DYSFORIE.....	24
2.7. SOCIÁLNÍ KLIMA	25
2.7.1. MIKROAGRESE, DISKRIMINACE A STIGMA	25
2.7.2. MIKROAFIRMACE A PODPORA.....	28
2.7.3. VLIV NA MENTÁLNÍ ZDRAVÍ	30
2.8. SEXUÁLNÍ PREFERENCE	31
2.9. ODBORNÁ PÉČE.....	31
2.9.1. PSYCHOTERAPIE	33

2.9.2. HORMONÁLNÍ TERAPIE.....	33
2.9.3. GENDEROVĚ AFIRMAČNÍ CHIRURGIE.....	34
EMPIRICKÁ ČÁST	36
3. UVEDENÍ DO METODOLOGIE VÝZKUMU.....	36
3.1. CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
3.2. VÝZKUMNÝ DESIGN	36
3.3. VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	37
3.4. SBĚR A ANALÝZA DAT.....	38
3.5. ETICKÉ OTÁZKY VÝZKUMU	39
4. PŘÍPADOVÉ STUDIE	39
4.1. DOM.....	39
4.2. JAMIE	43
4.3. SANI.....	47
4.4. MARIKO.....	49
4.5. JESS.....	54
4.6. XAVIER	58
5. MEZIKAZUISTICKÉ SROVNÁNÍ.....	61
DISKUZE	67
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	77
SEZNAM TABULEK	77
SEZNAM PŘÍLOH.....	78
PŘÍLOHY	79

SLOVNÍK POJMŮ

Androgyn – Tento termín se může vztahovat jak na genderovou identitu, tak na genderovou expresi (androgynní exprese). V obou případech jej však nelze klasifikovat jako tradičně mužský či ženský. Jedná se o synonymum termínu *gender neutral*.

Agender – Osoba, jež se identifikuje jako nemající žádný gender či která nezažívá gender jako součást své identity.

Asexuál – Osoba, jež není nikým emočně, romanticky a / nebo sexuálně přitahována.

Bigender – Popisuje osobu, jež se identifikuje dvěma genderovými identitami zároveň či se mezi nimi pohybuje. To se neomezuje pouze na identitu mužskou a ženskou, ale zahrnuje to i identity jiné. Při identifikaci s více než dvěma gendery se používá: *trigender* (identifikace se třemi gendery) či *pangender*.

Bisexuál – Osoba, jež je emočně, romanticky a / nebo sexuálně přitahována k oběma binárním pohlavím (mužskému a ženskému).

Cisgender – Osoba, jejíž genderová identita odpovídá a je v souladu s pohlavím přiděleným při narození.

Coming out – Proces, při němž člověk sdílí s okolím informaci o své pravé prožívané genderové identitě, sexuální orientaci či intersexuálním statusu. Může se jednat o dlouhodobý proces, týkající se homosexuálních, bisexuálních, pansexuálních, transgender a intersexuálních jedinců.

Cross-dresser – Osoba, jež bez ohledu na motivaci nosí oblečení, make-up apod., které jsou podle kultury považovány za vhodné pro jiné pohlaví

Demigender – Osoba, jež se částečně identifikuje s daným genderem. Mezi běžně užívané termíny se řadí: *demigirl* (částečně se identifikující jako žena), *demiboy* (částečně se identifikující jako muž) a *demienby* (částečně se identifikující jako nebinární).

Drag queens/kings – Ženští/mužští imitátoři propojující zábavu, komedii, politickou satiru a jakoukoliv formu umění (např. divadlo, zpěv).

FtM (*female to male*) – Zkratka používaná pro transsexuální muže (zkráceně transmuže) neboli jedince, jenž se narodil v ženském těle, ale identifikuje se jako muž.

Gay – Osoba identifikující se jako muž, jež je emočně, romanticky a / nebo sexuálně přitahována k mužům.

Genderová binarita – Přesvědčení, že existují pouze dvě pohlaví, gendery – mužské a ženské.

Genderová nebinarita – Přesvědčení, že genderová identita a genderová exprese nejsou omezené na tradičně mužské a ženské, ale že se jedná o určité spektrum a kontinuum, jež dává každému jedinci volný a svobodný prostor.

Gender fluid – Osoba, jejíž genderová identita není pevná a jež se mění v čase nebo podle situace. Tato osoba se tak může cítit jako mix více než jednoho genderu, jako jeden či více genderů či jako osoba bez genderu.

Genderflux – Osoba, jejíž genderová identita není pevná, ovšem narušuje od gender fluidní identity se tato změna týká intenzity prožívaného genderu.

Gender neutral – Tento termín se může vztahovat jak na genderovou identitu, tak na genderovou expresi. V obou případech je však nelze klasifikovat jako tradičně mužské či ženské. Mezi další užívané termíny se stejným nebo podobným významem řadíme: *neutrois, neuter, null-gender, non-gendered, genderless* či *agender*.

Homosexuál – Osoba, jež je emočně, romanticky a / nebo sexuálně přitahována k příslušníkům stejného pohlaví. Opakem je *heterosexuál*.

Intersexuál – Osoba, jejíž kombinace chromozomů, pohlavních žláz, hormonů, vnitřních pohlavních orgánů a / nebo genitálií se liší od jednoho ze dvou očekávaných pohlaví – mužského a ženského.

Lesba – Osoba identifikující se jako žena, jež je emočně, romanticky a / nebo sexuálně přitahována k ženám.

LGBTQIA+ – Zkratka používaná pro komunitu leseb, gayů, bisexuálů, transgender lidí, queer jedinců, intersexuálů, asexuálů a dalších. Plus na konci zkratky značí inkluzi dalších minoritních skupin, identifikací a projevů.

MtF (*male to female*) – Zkratka používaná pro transsexuální ženy (zkráceně transženy) neboli jedince, jenž se narodil v mužském těle, ale identifikuje se jako žena.

Transfeminine – Termín používaný k popisu transgender lidí, kterým bylo při narození přiděleno mužské pohlaví, ale více než s maskulinitou se ztotožňují s feminitou. Zahrnuje nejen transsexuální ženy, ale může jít i o osobu, jež nemá binární gender. Feminní pocit zároveň neznamena, že vyhovují stereotypním ženským rolím a expresi.

Transgender – Osoba, jejíž genderová identita neodpovídá a není v souladu s pohlavím, jež jí bylo přiděleno při narození.

Transmasculine – Termín používaný k popisu transgender lidí, kterým bylo při narození přiděleno ženské pohlaví, ale více než s feminitou se ztotožňují s maskulinitou. Zahrnuje nejen transsexuální muže, ale může jít i o osobu, jež nemá binární gender. Maskulinní pocit zároveň neznamena, že vyhovují stereotypním mužským rolím a expresi.

Transsexuál – Původně lékařský termín používaný pro osoby identifikující se opačným binárním pohlavím, než které jim bylo přiděleno při narození; tito jedinci často podstupují hormonální a chirurgickou změnu pohlaví.

Tranzice – Termín používaný pro proces tělesné změny pohlaví za pomoci hormonální terapie a chirurgických zákroků.

Třetí gender – Tento termín je nejčastěji používán v antropologických studiích k oddělení identit, jež nejsou výhradně mužské či ženské a se kterými se můžeme setkat v různých kulturách. Může mít negativní konotaci z dob kolonialismu.

Pangender – Osoba, jejíž genderová identita se skládá z mnoha genderů a nespadá do tradičních kulturních parametrů.

Pansexuál – Osoba, jež je emočně, romanticky a / nebo sexuálně přitahována osobami identifikujícími se různými binárními či nebinárními způsoby.

Queer – Zastřešující termín popisující jedince, jež vymezují svou genderovou identitu či sexuální orientaci mimo běžné společenské normy. Někteří lidé považují termín *queer* za více fluidní a inkluzivní než tradiční kategorie. Přestože byl tento termín historicky používán jako nadávka, je dnes s hrdostí používán.

ÚVOD

Důvodem pro napsání této bakalářské práce je můj dlouhodobý zájem o LGBTQIA+ komunitu, kde jsem se s tímto tématem i poprvé setkala. Zároveň jsem během krátké rešerše zjistila, že v českých odborných kruzích je toto téma zcela nepopsáno a neprozkoumáno, což vnímám jako velký problém a nedostatek.

Často se setkávám s názorem, že je dnešní zájem o téma genderu zbytečné a přehnané, a že není důvod, proč se jím zabývat. Řekla bych, že si mnozí neuvědomují, do jaké míry jsme genderem obklopeni a jak moc je pro nás jako pro společnost důležitý a zásadní. Už jenom to, jakým způsobem jsme tlačeni do různých stereotypních očekávání, jak bychom měli vypadat a chovat se, co by mělo být obsahem našich cílů a zásad a veskrze veškeré obecné charakteristiky pohlaví, úzce souvisí s celospolečenským vnímáním genderu.

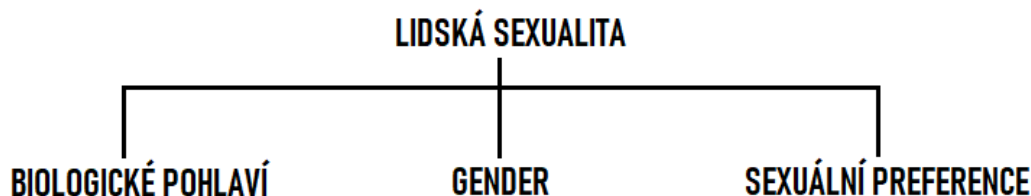
Jsem si vědoma toho, že toto téma boří dlouholetý diskurz pohlaví, ovšem vnímám jako povinnost budoucí psycholožky věnovat se i tématům, jež jsou záměrně či nezáměrně ignorována a opomínána. Současně je to právě naše neznalost, která tyto jedince nejvíce zraňuje.

Cílem této bakalářské práce tedy je poskytnout jednoduché, ale obsahově bohaté seznámení s tématem nebinárních genderových identit. V teoretické části se věnuji základnímu vymezení pojmů, historii, diagnostické klasifikaci, výskytu v populaci, vývoji této identity, genderové dysforii a expresi, sociálnímu klimatu a jeho vlivu na psychické zdraví či odborné péči. V empirické části poté líčím 6 příběhů nebinárních jedinců. Zaměřuji se na jejich vnímání a prožívání genderu, stejně jako na další aspekty související s jejich nebinární genderovou identitou, jako je vývoj uvědomování nebinární genderové identity, způsoby, jakými se projevuje nebinární genderová identita a genderová dysforie a nakonec, co nového přinesla nebinární identita těmto jedincům do života. Data budou sbírána pomocí hloubkových polostrukturovaných rozhovorů a poté analyzována a představena v souladu s kvalitativním designem.

TEORETICKÁ ČÁST

1. DEFINICE A VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1. POHLAVÍ, GENDER

Obrázek 1, Schéma lidské sexuality, zdroj: autorka

Přestože jsou termíny pohlaví a gender často spojovány, je v jejich významu značný rozdíl. **Biologické pohlaví** (*sex*), zkráceně pohlaví, zahrnuje fyzické charakteristiky (např. neuroendokrinní regulaci, primární a sekundární pohlavní charakteristiky, chromozomy), jež regulují biologické procesy (Gilbert & Scher, 2009, cit dle Matsuno & Budge, 2017). Zároveň je mnohdy popisováno jako vlastnost, která je neměnná. Jedním z nejvýznamnějších biologických determinantů pohlaví je chromozomální výbava (Janošová, 2008). Nejčastěji používanými příklady pohlavních konstruktů jsou XY pro muže a XX pro ženy. Kombinací však existuje mnohem více např. X, XXY, XYY, XXX (Morselli et al., 2016, cit dle Matsuno & Budge, 2017).

V současné společnosti je obecně známo, že je pohlaví klasifikováno binárně. Při narození je dítěti vizuální kontrolou vnějších genitálií (Richards et al., 2016) přiděleno tzv. **matriční pohlaví**, které je buď mužské či ženské (Bass, Gonzalez, Colip, Sharon, & Conklin, 2018).

Gender je definován jako vnitřní prožitek člověka svého *genderového já* (James et al., 2016; cit dle Bass et al., 2018). Jde o konstrukci vlastní individuální identity. Je nezávislý na biologickém pohlaví (mužské, ženské, intersexuální) a sexuální orientaci (heterosexuální, homosexuální, bisexuální, pansexuální) (Liszewski et al., 2018). Zahrnuje rysy a identity, které jsou obvykle na základě sociálních a kulturních stereotypů a norem považovány za mužské či ženské (Singh, 2017, cit dle Matsuno & Budge, 2017). Koncept genderu se však vyvinul. Nyní je více vnímán jako určité spektrum či kontinuum, jež není omezené jednoznačným příkloněním se k mužské a ženské identitě (Bass et al., 2018).

1.2. GENDEROVÁ IDENTITA

Během posledních 50 let jsme se v psychologii a psychiatrii setkali s různými pochopeními genderové identity. Jeden z prvních výkladů je od Strollera (1968, 1974), který tzv. základní genderovou identitu (*core gender identity*) definuje jako pocit vlastního já, jenž je silnější než anatomické vědomí člověka. Se změnami zůstal Strollerův pohled na genderovou identitu součástí psychiatrie a klinické psychologie dodnes. Dalším výkladem je pocit vlastního já, jenž je vázán na specifické rysy, které jsou stereotypní pro dané genderové skupiny. Tento výklad má své kořeny v teoriích a přístupech sociálních psychologů. Můžeme se s ním setkat například v Bemově teorii genderového schématu (1974, 1981), v přístupu Spence a jeho kolegů (1975) a v současnosti v přístupu Eaglyho a Wooda (2010) (Tate, 2014).

Egan a Perry (2001) chápou genderovou identitu vícerozměrně. Tvrdí, že existuje mnoho aspektů genderové identity, které slouží k různým psychologickým funkcím a sledují různé vývojové trajektorie. Například existuje rozdíl mezi znalostmi někoho, kdo patří do určité genderové kategorie, vnímáním podobnosti s ostatními a pocitem tlaku k přizpůsobení se genderovým očekáváním. Tate (2014) považuje genderovou identitu za proces sebekategorizace, jež zahrnuje složky *vnímání sebe* a *vnímání ostatních*, jakož i biologické a sociální vlivy.

V minulosti se předpokládalo, že genderová identita je přirozeným vývojem biologického pohlaví. Například pokud se někdo narodí s mužskými genitáliemi, je předpokládáno, že se bude přirozeně chápat a identifikovat jako muž a setkáme se u něj s typicky mužským chováním. Dnes chápeme genderovou identitu jako základní cítění a prožívání vlastního genderu v určitém kontinuu či mimo něj. Předpokládá se, že je postavena na biologických základech, a zároveň je jí třeba vývojově, pomocí učení, dosáhnout (Istar Lev, 2010).

Genderová identifikace je aktivní proces, při kterém dochází k přijetí genderu jako součásti své vlastní identity. Na tomto procesu se podílíme my samotní, jakož i naše okolí a společnost (Westbrook & Schilt, 2014; cit dle Conlin et al., 2019).

Genderová role je souborem společenských norem, kterým se přizpůsobujeme, a jež nám určují, jaké typy chování jsou pro osobu považovány za přijatelné, vhodné nebo žádoucí na základě jejich biologického pohlaví či genderové identity

(lgbthealtheducation.org, 2020). Tyto role se mění s časem, kulturou, kontextem a mezilidskými vztahy (Golumbek & Fivish, 1994; cit dle Istar Lev, 2010).

Biologické pohlaví, genderová identita a genderové role spolu neustále komplexně interagují (Istar Lev, 2010).

Genderová exprese je definována jako vnější projev genderu (Hembree et al., 2017; cit dle Korpaisarn, & Safer, 2019), tj. způsob, jakým se jedinci rozhodnou komunikovat se světem o své genderové identitě, a to prostřednictvím vzhledu, jména, řeči, tělesných charakteristik či chování (Beemyn & Rankin, 2011; cit dle Budge, Rossman, & Howard, 2014). Genderová exprese se liší v závislosti na kultuře, kontextu a historickém období (lgbthealtheducation.org, 2020).

1.3. VÝVOJ GENDEROVÉ IDENTITY

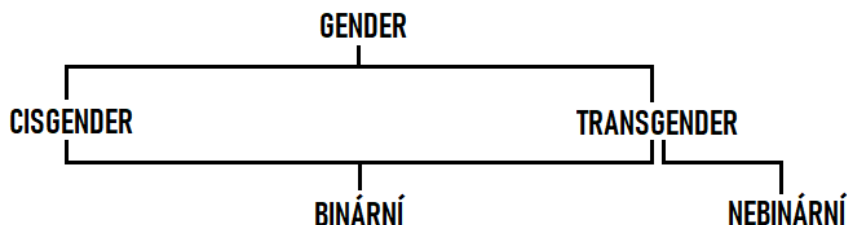
Vytváření a integrace genderové identity je základní proces, jež můžeme pozorovat během dětského vývoje. Děti jsou již od narození neustále obklopeny odlišnými prezentacemi genderových identit. Příkladem mohou být barvy dětských místností, nabízené hračky či dětské oblečení. Toto vše děti postupně absorbují, což následně rozvíjí určitá očekávání o jejich pohlaví a genderu (Fausto-Sterling, 2012).

Raný vývoj genderové identity zahrnuje vznikající realizaci vlastní klasifikace genderu na základě vnějších genitálií (Martin, Ruble, & Szkrybalo, 2002, cit dle Saltzburg & Davis, 2010). Dosažení univerzálních vývojových úkolů (např. fyziologické regulace, rozvoj řeči) poskytuje dovednosti k internalizaci a symbolizaci genderu. Tyto úkoly jsou však vždy individuální a kulturně specifické. Již před 2. rokem se děti učí pomocí vnějších znaků (např. délky vlasů, šatů) rozlišovat a označovat pohlaví ostatních (Fausto-Sterling, 2012). Na konci batolecího věku dokáže většina dětí správně odpovědět na otázku, zda jsou chlapci či dívkami. Zároveň se v tomto věku mohou ukázat preference hraček, aktivit a oblečení, jelikož si děti začínají být vědomy sociálních genderových norem a genderových očekávání (Goldberg, 2016). V předškolním věku dosahují děti tzv. stavu stálosti pohlaví, kdy přijímají, že je jejich biologické pohlaví neměnné (Egan & Perry, 2001).

Dětský smysl pro genderovou identitu je dále kultivován sociálně definovanými genderovými charakteristikami, rolemi a očekáváními, jež jsou spojena s každým pohlavím a jež pro vyvíjející dítě poskytují určité genderové schéma (Martin & Halverson, 1981; cit dle Saltzburg & Davis, 2010). Záleží tedy i na skutečnosti, zda je dítěti poskytnut volný

prostor pro objevování či jsou mu pomocí genderových stereotypů nastaveny striktní hranice (Egan & Perry, 2001).

1.4. CISGENDER, TRANSGENDER

Obrázek 2, Schéma rozdělení genderové identifikace, zdroj: autorka

Jako **cisgender** (zkráceně **cis**) označujeme jedince, jejichž genderová identita odpovídá a je v souladu s pohlavím přiděleným při narození (Bass et al., 2018). Předpona *cis* pochází z latiny a znamená *na stejné straně* (Barker, 2017).

Naopak **transgender** (zkráceně **trans** či **trans*¹**) je termín používaný k popisu celého spektra lidí, jejichž genderová identita neodpovídá pohlaví, jež jim bylo přiděleno při narození (APA, 2015; cit dle Matsuno, 2019). Předpona *trans* v latině znamená *naproti* (Barker, 2017). Mezi transgender jedince můžeme řadit transsexuály, nebinární jedince a obecně genderově diverzní lidi. Někteří autoři chápou transgender spíše jako různorodou skupinu jednotlivců, která překračuje kulturně definované kategorie pohlaví, tudíž mezi výše zmíněné řadí i cross-dressers, drag queens a drag kings, ačkoliv se většina z těchto jedinců identifikuje jako cisgender (Bockting, 2009; cit dle Richards, & Barker, 2015). Některé transgender identity jsou konceptualizovány binárním způsobem, tedy výhradně mužským či ženským (transsexuálové), jiné způsobem nebinárním (Bass et al., 2018).

2. NEBINÁRNÍ GENDEROVÉ IDENTITY

Nebinární genderové identity nejsou přechodnou fází k jinému pohlaví či genderové identitě ani ambivalencí genderové identity, ale zastřešujícím pojmem a genderovou identitou samo o sobě (Richards et al., 2016). Identifikují se tak lidé, kteří se necítí být výhradně mužem či ženou. Nejčastěji se nebinární genderové identity definují jako ty, jež jsou mezi dvěma či více pohlavími; jež mají blíže k jednomu či více pohlavím než k jinému; nebo ty, jež jsou zcela mimo binární systém (Richards & Barker, 2015).

¹ Hvězdička na konci dává najevo inkluzi a respekt k různým genderovým projevům.

Zatímco někteří považují termíny jako *nebinární*, *genderqueer*, *gender diverse*, *gender expansive* či *gender nonconforming* za synonyma, jiní je mohou používat jako odlišné názvy s odlišnými významy. Například *genderqueer* je výraz, který je starší a je více používán v USA (Barker, 2017). Zároveň se jedinci identifikující se jako nebinární nemusí vnitřně považovat za transgender, i když do této kategorie technicky spadají. Ve všech výše zmíněných případech jde o rozdílnost konotací a vnímání daných výrazů v dané kultuře či samotnými jedinci, které vedou k používání a identifikování se s různými identitami (Conlin et al., 2019).

Není překvapující, že nebinární jedinci narozdíl od těch, kteří se identifikují jako binární transgender, častěji vnímají genderovou identitu jako fluidní, tedy nefixní, měnící se (Factor & Rothblum, 2008; cit dle Conlin et al., 2019). Kromě toho se mnoho genderově diverzních jedinců identifikuje více než jednou genderovou identitou (Kuper et al., 2012; cit dle Conlin et al., 2019). V průzkumu Jamese a jeho kolegů (2016) účastníci vyvinuli přes 500 jedinečných výrazů pro genderové identity (James et al., 2016; cit dle Conlin et al., 2019). Příklady nejběžněji používaných výrazů najdete ve *Slovníku pojmů* na začátku práce.

2.1. HISTORIE

Ačkoliv by se mohlo zdát, že jsou nebinární genderové identity novým fenoménem, není tomu tak. Genderová diverzita se objevovala a stále objevuje v mnoha kulturách po celém světě (Richards, Barker, & Bouman, 2017). Ne všechny kultury konstruují genderové systémy tak jako my, tedy binárně, a jelikož je genderová identita do jisté míry i sociokulturním konstruktem, mohou se pojetí genderu lišit jak jejich množstvím, tak projevy, funkcí, postavením či přijatelností v dané kultuře. Z tohoto důvodu nemůžeme tato historická i současná různá pojetí jednoduše shrnout pod pojem *nebinární genderové identity* tak, jak ho známe v naší západní kultuře, ovšem slouží nám jako ukázka různorodosti, jež se vymyká genderové binaritě. Zajímavým trendem v dostupné literatuře je to, že napříč různými kulturami se genderová diverzita biologických mužů vyskytuje a je zdůrazňována mnohem častěji než diverzita biologických žen (Nanda, 2014).

Pokud se podíváme do Evropy, můžeme se s genderovou diverzitou setkat například u *femminielli*, jež byli a stále jsou součástí neapolské kultury. Definovat tento projev genderové diverzity je těžké, jelikož se může jednat jak o homosexuální muže, tak o transženy (MtF) (Richards, Barker, & Bouman, 2017). *Femminielli* jsou dodnes neapolskou společností kladně přijímány, dokonce se věří, že přináší štěstí, proto jsou často

přítomny na mnohých oslavách, obřadech apod. V Albánii a dalších balkánských oblastech dodnes skládají tzv. *sworn virgins* slib cudnosti a nosí tradiční pánské oděvy, aby získali přístup k patriarchálním privilegiím, jako je vlastnictví půdy (McNabb, 2017).

Na americkém kontinentě můžeme najít různé koncepce genderové diverzity u domorodých severoamerických společností, kterým se dříve říkalo *berdache*. Toto pojmenování se dnes již nepoužívá, jelikož je z dob kolonialismu a bylo používáno jako nadávka. Dnes jsou tyto identity nazývány zastřešujícím pojmem *Two-Spirit* (McNabb, 2017). Biologické pohlaví je zde bráno jako kategorie těla, zatímco gender jako kategorie osoby (Nelson, 2006). Některé nativní severoamerické kmeny zahrnovaly tři nebo čtyři kategorie: muže, ženy, mužské varianty a ženské varianty. Ženské varianty se zde vyskytovaly mnohem častěji než v jiných kulturách (Nanda, 2014). Dále se zde s různorodými genderovými identitami setkáme i u nativních Mexičanů, konkrétně nazývaných jako *muxe*, kteří nejsou vnímáni ani jako muži ani jako ženy a mohou uzavírat svazky s oběma pohlavími (McNabb, 2017).

S dalšími genderově diverzními pojetími se můžeme setkat ale i mimo západní kulturu. Například v Thajsku jsou jako *Kathoey / phuying* nazýváni homosexuální jedinci, transsexuálové i třetí gender. V Polynésii, konkrétněji na Tahiti a Havaji narazíme na *mahu* či v Samoa na *fa'afafine*. *Mahu* i *fa'afafine* mají důležitou rodinnou roli a působí jako pečovatelé pro mladé příbuzné, stárnoucí rodiče a mladší stejně se identifikující jedince. Při oblékání kombinují mužské i ženské ošacení a často se angažují v umění, zejména v hudebních a tanečních skupinách. *Hidžra* je mužskou genderovou identitou, jež se vztahuje ke kastovnímu systému a praktikování Hinduismu v Indii, a která nám názorně ukazuje, jak mohou třída, kultura, víra a další faktory formovat různé kategorie identity. *Hidžry* lze rozdělit do dvou kategorií: *rozená hidžra*, jež má při narození typicky dvojznačné genitálie (jako je tomu u některých intersexuálních jedinců) a *vytvořená hidžra*, jež často na svou identitu přijde kvůli nedostatečné přitažlivosti k ženám, což ji umístí do skupiny „neúplných mužů“. Často podstupují operaci (rukou jiné *hidžry*), jejímž cílem je odstranění penisu a varlat bez konstrukce vagíny. Jsou důležitou součástí kultury, kdy vystupují jako rituální performeré při důležitých událostech, oslavách, svatbách, narození dítěte apod. Ačkoliv je jejich identita uznána i indickým právem, jsou od britské kolonizace Indie silně stigmatizovány (Richards, Barker, & Bouman, 2017).

2.2. DIAGNOSTICKÁ KLASIFIKACE

Pokud se podíváme do minulosti medicínského i psychologického posuzování transgender lidí, můžeme vidět, jak se po většinu svého času pohybuje pouze v binárním systému (Smith, Shin, & Officer, 2012; cit dle Budge, Rossman, & Howard, 2014). Genderová diverzita byla konceptualizována jako duševní choroba (Bockting, 2009; cit dle Budge, Rossman, & Howard, 2014) a tím pádem i patologizována a znehodnocována (Korpaisarn, & Safer, 2019). Cílem lékařského zásahu byla nutná léčba pomocí hormonální terapie a chirurgického zákroku. Kvůli tomu byla ale zdůrazněna pouze jedna součást transgender identit, jež v očích společnosti devalvovala ty ostatní (Bockting, 2009; cit dle Budge, Rossman, & Howard, 2014).

S patologizací transgender identit se však tyto jedinci setkávají i dnes, především pak psychiatrickí pacienti, kdy je jejich „atypický“ gender vysvětlován jako výsledek psychopatologie. Týká se to především pacientů s psychózou či emočně nestabilní poruchou osobnosti. Je však opravdu tato genderová diverzita způsobená danou patologií (Richards et al., 2016)?

Dnes již víme, že pro to, aby se člověk ztotožnil se svou genderovou identitou a došlo ke společenskému přechodu, není bezpodmínečně nutné projít změnou pohlaví (Coleman et al., 2011; cit dle Budge, Rossman, & Howard, 2014). Trend k přijetí, jakož i většímu porozumění rozmanitosti genderu, se projevil i v kontextu péče o duševní zdraví (Richards et al., 2016). Ráda bych teď proto představila a porovnála změny, jež byly provedeny v DMS (Diagnostickém a statistickém manuálu mentálních poruch) a MKN (Mezinárodní klasifikaci nemocí).

2.2.1. DSM

Uznání nebinárních genderových identit bylo implicitně začleněno do jazyka nejnovější verze DSM. Identita jednotlivců zde není popisována jako „jiný gender“ (*the other gender*), jak tomu bylo v předešlé verzi **DSM-4** (APA, 2000; Reed et al., 2016), ale jako „jiný gender, či jiný alternativní gender, který je odlišný od genderu, jež nám byl přidělen při narození“ (*the other gender, or some alternative gender different from one's assigned gender*) (APA, 2013). Díky tomuto dodatku můžeme rozpoznat, že jsou nebinární genderové identity opravdu brány na vědomí (Richards et al., 2016).

Genderová dysforie je používána jako obecný popisný termín pro nespokojenost jedince s přiřazeným pohlavím, ovšem v DSM-5 je použita jako samotná diagnostická kategorie. Konkrétněji je definována jako distres či úzkost, která může doprovázet rozpor mezi prožívaným nebo vyjádřeným genderem a přiřazeným pohlavím. Současný termín je popisnější než předchozí termín v DSM-4 (*porucha genderové identity*) a zaměřuje se na dysforii jako na klinický problém, nikoli na identitu samotnou (APA, 2013).

DSM-5 rozlišuje tyto čtyři diagnózy²:

- **Genderová dysforie u dětí** (*Gender Dysphoria in Children*) – 302.6 / F64.2
- **Genderová dysforie u adolescentů a dospělých** (*Gender Dysphoria in Adolescents and Adults*) – 302.85 / F64.1
- **Jiná specifická genderová dysforie** (*Other Specified Gender Dysphoria*) – 302.6 / F64.8
- **Nespecifická genderová dysforie** (*Unspecified Gender Dysphoria*) – 302.6 / F64.9

2.2.2. MKN

V minulosti byla transgender identita definována jako problém duševního zdraví a jako taková byla Světovou zdravotnickou organizací (WHO) zařazena do Mezinárodní klasifikace nemocí (WHO, 2018; cit dle Korpaisarn, & Safer, 2019). Během více než 25 let od schválení **MKN-10** však došlo k podstatnému posunu a pokroku ve výzkumu těchto kategorií (např. uznání biologických základů genderové identity), stejně jako k významným změnám v sociálních postojích a v příslušných politikách, zákonech a standardech lidských práv (Reed et al., 2016).

Od počátku procesu revize bylo jasné, že s kategoriemi v MKN-10 souvisí řada komplexních a potenciálně kontroverzních otázek týkajících se sexuality a genderové identity. MKN-10 nebrala nebinární genderové identity v potaz. **MKN-11** kompletně předefinovala kapitoly související s mentálním zdravím genderových identit, vyřadila níže zmíněné diagnostické kategorie (Reed et al., 2016):

- Transvestitismus dvojí role – F 64.1
- Jiné poruchy pohlavní identity – F 64.8
- Nespecifikované poruchy pohlavní identity – F 64.9

² Oficiální verze DSM-5 nebyla k dispozici, tudíž jde o můj vlastní volný překlad.

a nahradila některé níže uvedené diagnostické kategorie (Reed et al., 2016):³

- Transsexualismus – F 64.0 byl nahrazen kategorií

→ **Genderová inkongruence v adolescenci a dospělosti** (*Gender inkongruence of adolescence and adulthood*)

- Jedinec musí splňovat 2 ze 4 níže uvedených kritérií po dobu několika měsíců.
 - silná nechuť vůči primárním nebo sekundárním pohlavním charakteristikám z důvodu jejich rozporu s prožívaným genderem
 - silná touha zbavit se některých či všech svých primárních nebo sekundárních pohlavních charakteristik (nebo v adolescenci očekávaných sekundárních pohlavních charakteristik)
 - silná touha mít primární nebo sekundární charakteristiky prožívaného genderu
 - silná touha být považován (žít a být přijímán) za prožívaný gender

- Porucha pohlavní identity v dětství – F 64.2 byla nahrazena kategorií

→ **Genderová inkongruence v dětství** (*Gender incongruence of childhood*)

- Jedinec musí splňovat všechna 3 níže zmíněná kritéria po dobu nejméně 2 let, a to před zahájením puberty. Diagnózu nelze stanovit před dosažením věku 5 let.
 - silná touha být jiného genderu
 - silná nechuť k vlastní pohlavní anatomii či k očekávaným sekundárním pohlavním charakteristikám nebo silná touha mít pohlavní anatomii či očekávané sekundární pohlavní charakteristiky prožívaného genderu
 - vytváří si představy, fantazijní hry; upřednostňují hračky, hry a aktivity typické pro prožívaný gender

Poslední zmiňovaná diagnóza je určitě jednou z nejkontroverznějších ve spojitosti s jejím udělením dětem ještě před zahájením puberty. Velká část profesionálů vyjádřila silné znepokojení, jelikož dle jejich názoru tato diagnóza patologizuje zkušenost dětí

³ Oficiální česká verze MKN-11 vyjde až v roce 2022, tudíž jde o můj vlastní volný překlad.

při zkoumání své vlastní identity. Shodují se, že tyto děti nepotřebují látky potlačující pubertu, hormonální terapii ani chirurgický zákrok, ale bezpečný emoční prostor se svobodou zkoumat, přijímat a vyjadřovat svou genderovou identitu (Winter et al., 2019). Současně dodnes neexistuje metoda, jež by na individuální úrovni předpověděla, zda dětmi momentálně zažívaná genderová identita bude či nebude přetrvávat do adolescence a dále (Drescher, Cohen-Kettenis, & Reed, 2016).

Zásadní změnou v MKN-11 je také to, že se diagnózy přesunuly z kapitoly „Duševní poruchy a poruchy chování“ do kapitoly nové: „Stavy spojené se sexuálním zdravím“ (*Conditions related to sexual health*). Jakékoliv genderové identity tudíž nejsou a nebudou posuzovány jako duševní porucha, což v případě předešlé kategorizace způsobovalo obrovské stigma (Reed et al., 2016). Diagnózy by měly vycházet z popisu inkongruence mezi genderovou identitou a fenotypem dané osoby a na jejím vyhodnocení odborníky v oblasti duševního zdraví (Barker, 2017).

Zároveň došlo, stejně jako tomu bylo v DSM-5, k úpravě terminologie. Termín „opačné pohlaví“ (*opposite sex*) bylo nahrazeno termínem „prožívaný gender“ (*experienced gender*) a výraz „anatomické pohlaví“ (*anatomical sex*) výrazem „přidělené pohlaví“ (*assigned sex*) (WHO, 2011; cit dle Reed et al., 2016).

Zahrnutí genderové inkongruence do MKN by mělo zajistit přístup ke zdravotní péči (tedy psychoterapii, hormonální léčbu, chirurgické zákroky) bez ohledu na genderovou identitu, jakož i přiměřené krytí zdravotního pojištění pro tyto služby. Navrhované diagnostické pokyny ovšem nepředpokládají, že všichni jedinci hledají a přejí si úplný přechod k opačnému pohlaví (Reed et al., 2016).

2.3. VÝSKYT V POPULACI

Oficiální čísla o výskytu nebinárních genderových identit v České republice nejsou známa. Jediným mě známým výzkumem, který v ČR proběhl a věnoval se i problematice nebinárních genderových identit je výzkum organizace Trans*parent, jehož se účastnilo 396 trans lidí, z čehož 13 % se identifikovalo jako nebinární, 4 % jako nebinární a trans muži a 2 % jako nebinární a trans ženy, tedy dohromady 75 nebinárních osob (Pavlica, Heumann, & Kučera, 2018). Můžeme se také podívat na několik populačních studií z jiných zemí, jejichž cílem bylo odhadnout prevalenci lidí identifikujících se jako nebinární.

Kuyper & Wijssen (2014) zkoumali genderovou identitu a dysforii uváděnou samotnými respondenty ve velkém vzorku (N = 8064) nizozemské populace. Zjistili, že 4,6 % biologických mužů a 3,2 % biologických žen uvedlo ambivalentní genderovou identitu, definovanou jako stejnou identifikaci s odlišným genderem, než jaký jim byl přidělen při narození. 1,1 % biologických mužů a 0,8 % biologických žen uvedlo nesoulad genderové identity, definovaný jako silnější identifikace s odlišným genderem, než jaký jim byl přidělen při narození (Kuyper & Wijssen, 2014; cit dle Richards et al. 2016).

Pokud jde o širší pojetí genderu než o specifické identity, zdá se, že čísla mohou být pravděpodobně mnohem vyšší. Joel, Tarrasch, Berman, Mukamel & Ziv (2013) zkoumali populaci v Izraeli a zjistili, že z 2225 účastníků se více než 35 % do určité míry cítí jako „jiný gender“, „oba gendery“ a / nebo „žádný gender“ (Joel et al., 2013; cit dle Richards et al. 2016).

Tato čísla nám tak mohou naznačovat, že je tu mnohem větší množství lidí, jež svou identitu cítí a prožívá nebinárním způsobem. Nejedná se o malý počet, a proto by se především profesionálové v oblasti medicíny, psychologie, ale i jiných věd a oborů měli o nebinárních identitách alespoň v základní míře vzdělávat a nepředpokládat, že jsou nebinární jedinci jen zlomkem společnosti, který si nezaslouží jejich pozornost (Richards, Barker, & Bouman, 2017). Zároveň je dost pravděpodobné, že se tyto statistiky budou měnit, jelikož se stále rozšiřuje kulturní povědomí o nebinárních identitách a stále větší počet mladých lidí vidí gender jako spektrum, do kterého se také umisťují (Barker, 2017).

2.4. VÝVOJ NEBINÁRNÍ IDENTITY

Vývoj nebinární identity se pravděpodobně liší od vývoje identity binárních transgender lidí. Historicky byly modely vývoje transgenderové identity založeny na kvalitativních odpovědích binárních transgender jedinců a zahrnují fáze, jež se vyvíjejí lineárně od úzkosti a zmatku až po konečný přechod k mužské či ženské identitě (Bocking & Coleman, 2007; Devor, 2004; Gagné, Tewksbury, & McGaughey, 1997; cit dle Matsuno, 2019).

Přestože je výzkum vývoje nebinární genderové identity vzácný, nedávná studie naznačuje, že vývoj nebinární identity sleduje méně lineární a více flexibilnější cestu ve srovnání s tradičními modely rozvoje transgenderové identity (Alexander et al., 2016; cit dle Matsuno, 2019). Kvalitativní studie s trans jedinci odhalila, že se účastníci výzkumu

často stali flexibilnějšími ve své identitě a chápání genderu jako konstruktů a nevnímají jej jako spojený s jednou konkrétní identitou. Dále probandi popsali, že svou genderovou identitu začali zkoumat až v dospělosti, tedy v pozdějším věku než tomu bylo u binárních transgender jedinců (Fiani, 2017; cit dle Matsuno, 2019).

Výsledky výzkumu organizace Trans*parent ukazují, že průměrný věk prvního uvědomování si své nebinární identity byl u účastníků 15,3 let. Naopak transsexuální účastníci výzkumu si svou identitu uvědomovali v nižším věku (14,5 u MtF vs. 12,5 let u FtM) (Pavlica, Heumann, & Kučera, 2018).

2.5. GENDEROVÁ EXPRESE

Lidé identifikující se jako nebinární se liší nejen tím, jak prožívají svou genderovou identitu, ale i způsobem, jakým ji dávají najevo. A stejně jako možných identit je i těchto projevů široká škála. Může se jednat o způsob oblékání, účes, líčení, jiné zdobení těla, ale i chování (Chang, Singh, & Rossman, 2017; cit dle Matsuno, 2019). Ačkoliv se mnoho nebinárních jedinců projevuje androgynně, je tu i nemalá část těch, jejichž genderová exprese je primárně feminní, maskulinní či fluidní (Matsuno, 2019).

Nedílnou součástí genderové exprese nebinárních jedinců je také jazyk. Právě ten je jedním z nezákladnějších prostředků, díky jemuž vyjadřujeme, kdo doopravdy jsme (Matsuno, 2019). Český jazyk je jazykem velice specificky binárním, jelikož díky své ohebnosti téměř ve všech slovních druzích vyjadřuje rod (Havránek & Jedlička, 1998). Naopak v anglickém jazyce se již přirozeně vyvinuly způsoby, jak komunikovat nebinárně (Matsuno & Budge, 2017).

Specifickým příkladem používání jazyka jsou zájmena. Nebinární jedinci často v anglickém jazyce používají genderově neutrální zájmena (viz *Obrázek 3*) (Matsuno & Budge, 2017).

SHE	HER
HE	HIS
THEY	THEIR
ZE	ZIS / ZIRS
XE	XYR / XYRSELF
ZE	HIR / HIRS
PER	PER / PERS

Obrázek 3, Nejčastěji používaná zájmena v anglickém jazyce, zdroj: autorka

Někteří mohou používat i kombinaci zájmen či nepoužívat zájmena vůbec – například tak, že zájmeno nahradí svým jménem (Matsuno & Budge, 2017).

Pro účastníky (N = 7) výzkumu Goldberga & Kvalanky (2018) představovala zájmena a jména jeden ze způsobů, jak se kromě šatů a vzhledu autenticky vyjádřit nebinárním způsobem. Nejčastěji používali *they/them* zájmena. Jeden z probandů však uvedl, že ačkoliv tato zájmena používá, nepřijdou mu vhodná, jelikož při komunikaci není zřejmé, zda se mluví o jedné osobě či o skupině. Další účastnice výzkumu naopak sdělila, že používá zájmena, jež korespondují s jejím biologickým pohlavím, jelikož nechce všem ze svého okolí dávat najevo svou identitu. Matsuno (2019) dokonce popisuje, že se používání zájmen a jazyka může měnit na základě vnímané bezpečnosti prostředí.

Saltzburg a Davis (2010) ve svém výzkumu zdůraznili hledání jazyka, jenž by hovořil o životě nebinárních jedinců, aniž by nesl nějaké omezení či pejorativní konotaci. Jejich probandi současně vyjádřili touhu po jazyku, který by je integroval do světa, kde by nebyli vnímáni jako „neobvyklí“, ale byli pouze „variací obyčejného“.

Kvůli všem těmto aspektům je vhodné, aby především profesionálové, kteří s těmito jedinci odborně pracují, věnovali pozornost terminologii, preferovaným zájmenům a oslovením, jež chtějí při komunikaci s těmito klienty používat (Richards et al., 2016).

2.6. GENDEROVÁ DYSFORIE

I někteří nebinární jedinci prožívají genderovou dysforii, jež je dle DSM-5 definována jako přetrvávající úzkost z nesouladu prožívaného genderu a při narození přiřazeného pohlaví (APA, 2013). Nutno dodat, že ji ale nezažívají všichni a není tak podmínkou pro identifikaci se s nebinárními genderovými identitami (Olson-Kennedy et al., 2016).

Velmi často se genderová dysforie týká také úzkosti, kterou mnozí trans lidé cítí, když jejich tělo neodpovídá jejich genderové identitě. Tento projev genderové dysforie nazýváme genderovou dysforií spojenou s vnímáním těla (*gender related body dysphoria*). Může se objevovat v širokém spektru od absence úzkosti po velkou úzkost a variovat v čase či se vztahovat na různé části těla (Barker, 2017). Nebinární jedinci se s tímto typem dysforie vypořádávají různými způsoby. U jedinců, jejichž identita je stálá, se může jednat o trvalou změnu zahrnující hormonální terapii a chirurgické zákroky, zatímco u jedinců, jež si nepřejí, aby byla změna trvalá (buď proto, že je jejich identita fluidní či tomu brání např. zdravotní

stav) lze použít více „kosmetických“ pomůcek, které lze v případě potřeby odstranit (Goldberg, 2016).

Mezi tyto pomůcky patří tzv. hrudní bindery (*chest binders*) či jednoduše bindery (*binders*), jež slouží k optickému minimalizování kontur a obrysu prsou. Bindery samotné mohou být vytvořeny z obvazů, těsného vršku, sportovních podprsenek nebo se pro tento účel prodává speciálně navržené elastické spodní prádlo. Problémem však je, pokud chce osoba, jež používá binder, v budoucnu podstoupit mastektomii a související rekonstrukci hrudníku (odstranění prsních žláz), aby docílila trvale „mužské“ hrudi, kdy zploštění prsou způsobené dlouhodobým vázáním může ovlivnit úspěšný výsledek operace. Analogickou pomůckou pro lidi, jež si přejí mít tradiční konturu ženského hrudníku, jsou vycpávky (*breast form / chicken fillet*), které lze umístit do podprsenky nebo přilepit na hrudník. Chirurgický zákrok je většinou zbytečný, pokud se jedinec rozhodne požívat estrogeny a androgenní blokádu. Augmentační mammaplastika (operativní zvětšení prsou) je i přes to možná (Goldberg, 2016).

Jedinci, kteří by chtěli docílit tradiční ženské kontury rozkroku, mohou provést tzv. *tucking*. Jde o proces, při kterém je penis společně s varlaty umístěn mezi nohy, kde je zajištěn na místě pomocí popruhu, elastického oděvu nebo lepící pásky. U některých jedinců však může tento způsob, kvůli poškození penisu, ovlivnit úspěšnost vaginoplastiky (rekonstrukce vaginy). Obdobnou variantou pro ty, kteří chtějí mít tradičně mužský pohlavní obrys, je spodní prádlo s penilní protézou. Ta může sloužit i při močení či při sexu (Goldberg, 2016).

2.7. SOCIÁLNÍ KLIMA

2.7.1. MIKROAGRESE, DISKRIMINACE A STIGMA

Jedinci identifikující se jako nebinární jsou každodenně konfrontováni s výzvami, jež vychází z jejich vybočování ze sociálních norem (Matsuno & Budge, 2017). Častost a závažnost diskriminace a společenského stigmatu na základě jejich genderové identity dokazuje několik níže uvedených výzkumů.

Prvním z výzkumů je „The 2017 National School Climate Survey“, jehož se účastnilo 23 001 amerických studentů ve věku od 13 do 21 let, z čehož 23,8 % se identifikovalo jako nebinární, genderqueer či jako jiná nebinární identita (agender, genderfluid apod.). Níže uvedené výsledky výzkumu se týkají LGBTQIA+ studentů a jejich

zážitků ve školním prostředí za poslední rok. 4 z 10 studentů (44,6 %) se necítilo kvůli nápaditosti své genderové identity ve škole bezpečně. 59,1 % těchto studentů zažilo verbální obtěžování (např. použití různých výrazů, vyhrožování) na základě své genderové exprese (z čehož 23,1 % často a opakovaně) a 53,2 % na základě genderu (19 % opakovaně). 24,4 % studentů bylo fyzicky obtěžováno (např. strčeno) na základě jejich genderové identity, 22,8 % na základě jejich genderu. 11,2 % studentů bylo fyzicky napadnuto (např. praštěno, kopnuto, zraněno zbraní) v souvislosti s jejich genderovou expresí, 10 % v souvislosti s genderem. 57,3 % studentů bylo ve škole sexuálně obtěžováno (14,4 % to zažívá často a opakovaně). Více než dvě třetiny studentů slyšely negativní poznámky zaměstnanců školy na jejich genderovou expresi a přibližně stejný počet studentů uvedlo, že nevěří, že by škola, v případě oznámení, provedla nějaká opatření, aby těmto incidentům zamezila. Studenti, kteří zažili tyto formy diskriminace, chyběli častěji ve výuce, dosahovali horších studijních výsledků, spíše nezvažovali pokračování ve studiu nebo vykazovali nižší úroveň sebevědomí a větší úroveň deprese (Kosciw, Greytak, Zongrone, Clark, & Truong, 2018). Puberta představuje pro mnoho dospívajících období zmatků a izolace. Nebinární mladí lidé, kteří nevyhovují stereotypnímu vyhranění genderu a zažívají tak tlak na přizpůsobení se společenským normám, mohou tyto okolnosti pociťovat v ještě větším měřítku (Vanderburgh & Forshée, 2003; cit dle Saltzburg & Davis, 2010). Stigma, marginalizace a různé podoby diskriminace jsou těmito jedinci často internalizovány a mohou vést k pocitu popření, sebepodceňování a smutku (Chutter, 2007; cit dle Saltzburg & Davis, 2010).

Catalano (2015) zkoumal 25 transmužů, jež studovali vysokou školu. Zjistil, že buď samotní probandí nebo jejich okolí zpochybňuje nebinární jedince jako součást transgender komunity, a to na základě toho, že často neprochází hormonální terapií či nechtějí podstoupit změnu pohlaví, což z nich v jejich očích dělá „nedostatečné a nepravé trans“. Dle jejich názoru, pokud nejste alespoň „na cestě k opačnému pohlaví“, není vaše identita brána validně. I ve výzkumu Goldberga a Kovalanky (2018) účastníci často uváděli, že by jejich okolí včetně rodiny přijalo jejich identitu mnohem snáze, pokud by byla binární, jelikož nebinární identitu považují za „neplatnou“.

Z těchto mladých lidí se stanou dospělí, kteří se ve svém životě setkají s podobným či dokonce větším množstvím diskriminace a stigmatu (Goldberg & Kovalanka, 2018). Průzkum z Velké Británie o zkušenostech dospělých v souvislosti s jejich trans identitou

zjistil, že více než 90 procentům respondentů (N = 665) bylo řečeno, že transgender lidé nejsou normální, 38 % zažilo sexuální obtěžování, 13 % bylo sexuálně napadnuto a 6 % bylo znásilněno. Více než 37 % zažilo fyzické vyhrožování, 19 % bylo kvůli své identitě zbito, 25 % se muselo odstěhovat od rodiny nebo přátel, 16 % zažilo domácí násilí a 14 % se setkala s policejním obtěžováním. 62 % respondentů má či mělo potíže s alkoholem (Mcneil, Bailey, Ellis, Morton, & Regan, 2012).

Podobně Agentura Evropské Unie pro základní práva (2014) provedla kvantitativní studii s 6 579 transgender lidmi z 28 zemí EU a zjistila, že jejich vzorek genderově diverzních jedinců (11 % z celkového počtu) má tendence nesdělovat svou identitu v prostředích jako je práce či škola. Téměř dvě třetiny genderově diverzních účastníků výzkumu uvedlo, že se vyhýbají projevování svého genderu či se ze strachu z nebezpečí nebo útoku vyhýbají určitým místům (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014; cit dle Rider et al., 2019).

Nebinární jedinci se ale každý den potýkají i s jinými, pro nás ne tolik viditelnými, problémy a překážkami, například s návštěvou veřejných toalet, s nutností uvádět osobní údaje (pohlaví, jméno) v oficiálních právních dokumentech či s tzv. *misgenderingem* (Matsuno & Budge, 2017). K *misgenderingu* dochází, pokud na někoho (záměrně či nezáměrně) odkazujeme pomocí zájmena nebo jiného termínu (např. pán / paní, kluk / holka), jenž indikuje nesprávnou genderovou identitu, než s jakou se daný jedinec identifikuje (lgbthealtheducation.org, 2020). *Misgendering* je jedním z projevů mikroagrese.

Mikroagresi bychom mohli definovat jako lehčí (ovšem ne méně závažnější) formu diskriminace, s níž se jedinci setkávají v každodenním životě. Projevuje se interpersonálně jako behaviorální či verbální urážení a znevažování jedince nebo skupiny (Sue, 2010; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Mikroagrese vůči transgender jedincům vede k zneplatnění a zpochybnění jejich genderové identity (Nadal, Skolnik, & Wong, 2012; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Nejen, že se tato forma diskriminace proti nebinárním jedincům liší oproti diskriminaci vůči lesbám, gayům a bisexuálům, ale i vůči binárním transgender jedincům (Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Příkladem může být nesprávná formulace jména a užití jiného zájmena (Nadal et al., 2012; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Míra vlivu mikroagrese na jedince se liší.

Jako více zraňující je považována ta, jež přichází od blízké osoby nebo člena LGBTQIA+ komunity (Galupo, Henise et al., 2014; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019).

Conlin a jeho kolegové (2019) u svých probandů zjistili, že se na míře diskriminace a stigmatu podílí i další faktory jako je například věk, národnost, etnicita, sexualita, víra, socioekonomický status či geografická lokace. Právě etnicita a národnost ve velké míře ovlivňovaly, zda mohou nebinární jedinci bezpečně a autenticky vyjadřovat svou genderovou identitu.

2.7.2. MIKROAFIRMACE A PODPORA

Přestože nebinární jedinci čelí nesčetným stresorům, zažívají zároveň i pocit sebeposílení a autentičnosti při objevování své genderové identity (Stachowiak, 2017; cit dle Conlin et al., 2019). Faktory resilience (jako např. propojenost s komunitou či hrdost) mohou působit jako nárazník proti zažívaným stresorům (Hendricks & Testa, 2012) poskytující tak přístup ke sdíleným zdrojům nebo k emoční a sociální podpoře. Mnohé studie ukazují, že navzdory častým negativním zkušenostem a větším problémům s duševním zdravím jsou nebinární mladí lidé schopni vyvinout rysy síly a nezdolnosti, jež jim pomáhají při vypořádání se se stresory (Grossman & D'Augelli, 2007; Grossman, D'Augelli, & Frank, 2011; Olson et al., 2015; Singh, Meng, & Hansen, 2014; cit dle Chavanduka, Gamarel, Todd, & Stephenson, 2020).

Sociální podpora přispívá u trans lidí k používání zdravých copingových mechanismů (např. humoru, koníčků, psychoterapie), snižuje psychický distres spojený s transfobií a diskriminací a předpovídá pozitivní duševní (Sanchez & Vilain, 2009; cit dle Budge, Adelson, & Howard, 2013) a fyzické zdraví (Grant et al., 2011; cit dle Pflum, Testa, Balsam, Goldblum, & Bongar, 2015). Rodina, partneři či blízcí přátelé, kteří jedince s nebinární genderovou identitou upřímně přijímají, jim umožňují rozvíjet větší sebevědomí a akceptaci vlastních pocitů ohledně jejich genderu (Budge, Adelson, & Howard, 2013). Nebinární jedinci mohou také hledat podporu u trans vrstevníků, kteří jsou v podobné situaci jako oni. Vede je k tomu touha po normalizaci a uznání jejich emočních zážitků spojených se zažívanou diskriminací. Ne všichni však mají stejný přístup k podobným *peer sítím* a komunitám (Hendricks & Testa, 2012).

Singh, Meng a Hansen (2014) provedli studii s 19 mladými lidmi ve věku 15–25 let, kteří se identifikovali jako trans. Rozhovory byly zaměřeny na odolnost, genderovou

identitu, diskriminaci a předsudky. Zjistili, že sebeposílení (*self empowerment*), přístup k podpůrné zdravotní péči a vzdělávacímu prostředí, podpůrná trans komunita, pozitivní změna duševního zdraví, rodiny a přátel, byly podpůrné proměnné, jež přispěly k individuální resilienci. Proměnnými, které snížily míru resilience, byl zhoršený přístup ke zdravotní péči, izolace, diskriminace v zaměstnání či finanční nestabilita. Podobně i Moody a Smith (2013) zjistili, že v populaci kanadských trans dospělých je sociální podpora od přátel a rodiny společně s optimismem ochranným faktorem před sebevraždou. Výsledky naznačily, že vnímaná sociální podpora rodiny, emoční stabilita (aspekt sebevražedné resilience) a starost o vlastní děti byly u trans jedinců spojeny s nižším skóre sebevražedného chování.

V již dříve zmiňovaném výzkumu „The 2017 National School Climate Survey“ probandi identifikující se jako trans či nebinární uvedli, že ve školách, ve kterých byly zavedeny určité antidiskriminační směrnice a pravidla, došlo k poklesu negativního chování vůči LGBTQIA+ studentům. Konkrétně bylo méně pravděpodobnější, že bude trans jedincům zabráněno ve využívání jejich preferovaného jména či zájmen (22,5 % vs. 47,5 %), že po nich bude vyžadováno využívání toalet korespondujících s jejich biologickým pohlavím (23,5 % vs. 51,9 %), že bude požadováno využívání šaten korespondujících s jejich biologickým pohlavím (26,1 % vs. 48,1 %), a že bude bráněno v nošení oblečení považovaného za „nevhodné a neodpovídající“ jejich genderu (9 % vs. 28,3 %) (Kosciw, Greytak, Zongrone, Clark, & Truong, 2018).

Beemyn (2015) provedl rozhovory s více než 200 genderově diverzními studenty a odhalil jejich zdroje síly a strategie resilience. Zjistil, že online komunity jako například Tumblr, poskytovaly v těchto případech jedinečný zdroj podpory a informací. Vivienne (2017) ve svém výzkumu 6 australských genderově diverzních jedinců zkoumala důvody, proč je pro ně v mnoha případech jednodušší sebe a svou identitu, kterou dávali najevo svými autoportréty (*selfies*), prezentovat v online prostředí, konkrétně na Tumblr. Probandi se shodli, že ačkoliv zde hrozí větší riziko ponižujících a negativních komentářů, poskytuje jim tato platforma možnost cítit se dobře, podporuje pozitivní náhled na jejich tělo, bere společnosti moc nad tím, jak by se měli ohledně své identity cítit a zároveň tak umožňuje marginalizovaným skupinám kontrolovat, jak jsou jejich těla viděna, a především vytváří rozmanité zastoupení všech skupin na dané platformě.

Podpora trans a nebinárních lidí však nemusí nutně znamenat velká gesta. Naopak se může projevat i v tzv. mikrofirmacích. **Mikrofirmace** je termín, který je opakem mikroagrese, a mohli bychom ho definovat jako potvrzení a uznání jednotlivce na základě jeho genderové identity prostřednictvím jazyka, gest či chování (Flanders, 2015; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Pulice-Farrow, Bravo a Galupo (2019) zkoumali projevy mikrofirmace v partnerství nebinárních jedinců. Účastníci výzkumu uvedli, že se cítili v partnerství dobře, když jejich partneři považovali jejich identitu za platnou, skutečnou a dávali to najevo aktivními kroky, jako je používání nebinárního jazyka či určitého chování. Zároveň pozitivně hodnotili partnerovo samostatnou aktivní snahu dozvědět se co nejvíce o nebinárních genderových identitách, což nebinárním jedincům odlehčilo od neustálého vysvětlování a zdůrazňování své zkušenosti. Posledním tématem, které účastníci zmiňovali, byla aktivní obrana od jejich partnerů, jež se projevovala například opravou ostatních. Partneři tak často plní dodatečnou roli při absenci sociální podpory od rodiny či poradenských profesionálů (Hines, 2009; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019).

2.7.3. VLIV NA MENTÁLNÍ ZDRAVÍ

Je známo, že mnoho genderově diverzních mladých lidí trpí psychickými problémy včetně deprese, úzkosti, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, suicidálních myšlenek a pokusů o sebevraždu (Testa, Jimenez & Rankin, 2014) a spousta z nich hledá pomoc u profesionálů zabývajících se duševním zdravím. Prevalence zažívaného distresu je u trans mladých lidí mnohem vyšší, než bylo zjištěno u cisgender jedinců (Reisner et al., 2015). Zároveň nebinární jedinci zažívají výrazně vyšší míru úzkosti a deprese a mají nižší sebevědomí než binární transgender jedinci (Budge, Rossman, & Howard, 2014).

V roce 2013 zaznamenalo Centrum pro kontrolu a prevenci nemocí (2013) ve Spojených státech 41 149 sebevražedných úmrtí. Odhaduje se, že za každou sebevražednou smrtí je 10 až 20 pokusů o ni (Granello & Granello, 2007; cit dle Tebbe & Moradi, 2016). Vysoká míra pokusů o sebevraždu je zaznamenána především u trans populace. Odhadovaná celoživotní prevalence pokusů se u trans populace pohybuje od 26 % do 45 % (Clements-Nolle et al., 2006; Grant et al., 2011; cit dle Tebbe & Moradi, 2016) v porovnání s 2 % až 9 % u cisgender populace (Nock et al., 2008; cit dle Tebbe & Moradi, 2016).

Další údaje o sociálních nerovnostech ovlivňující genderové menšiny pocházejí ze dvou velkých průzkumů: „The 2011 National Transgender Discrimination Survey“ (6450 účastníků, z nichž 47 % se identifikovalo jako nebinární) (Grant et al., 2011; cit dle Liszewski, et al., 2018) a „The 2015 U.S. Transgender Survey“ (27 715 účastníků, z nichž 31 % se identifikovalo jako nebinární) (James et al., 2016; cit dle Liszewski et al., 2018). Ve srovnání se zbytkem společnosti je pravděpodobnější, že jedinci identifikující se jako nebinární: žijí v chudobě (29 % vs. 12 %), stali se obětí násilí v partnerských vztazích (24 % vs. 18 %), pokusili se o sebevraždu (40 % vs. 4,6 %), zažili v posledním měsíci těžký psychický stres (39 % vs. 5 %) a mají HIV (1,4 % vs. 0,3 %). Dále bylo uvedeno, že 30 % z nich bylo někdy bez domova a 9 % bylo fyzicky napadeno kvůli jejich genderové identitě (Liszewski et al., 2018). Nutno ale dodat, že v USA existuje spousta sociokulturních předsudků, které jsou viditelné v právu, politice i jiných sférách. Například velká část zdravotních pojišťoven odmítá trans lidem pokrýt jejich náklady na péči (Stroumsa, 2014; cit dle Tebbe & Moradi, 2016) a pouze 19 států přijalo antidiskriminační zákony, které jasně chrání trans lidi proti diskriminaci na základě jejich genderové identity (Transgender Law Center, 2015; cit dle Tebbe & Moradi, 2016).

2.8. SEXUÁLNÍ PREFERENCE

Sexuální preference (či orientace, identita) vyjadřuje naši přitažlivost k druhým (Hill, 2007; cit dle Matsuno, 2019). Trans i cisgender lidé mají různé sexuální preference a rozličné sexuální chování (Kuper, Nussbaum, & Mustanski, 2012; cit dle Matsuno, 2019). Ačkoliv nebinární genderová identita pozitivně souvisí s přitažlivostí ke stejnému biologickému pohlaví (Rieger, Linsenmeier, Gygax, & Bailey, 2008; cit dle Matsuno), není genderová identita ani genderová exprese determinujícím prvkem sexuální preference (Kuper et al., 2012; cit dle Matsuno, 2019). Většina trans lidí se však ztotožňuje se sexuálně menšinovou identitou (James et al., 2016; cit dle Matsuno, 2019). Kuper a jeho kolegové (2012) zjistili, že se jejich probandi, z nichž polovina byla nebinární, nejčastěji sexuálně identifikují jako pansexuálové či queer. Je pravděpodobné, že tomu tak je, jelikož nejsou tyto jedinci vázání na binární porozumění genderu (Kuper et al., 2012; cit dle Matsuno, 2019).

2.9. ODBORNÁ PÉČE

Přestože neznáme podíl nebinárních lidí, kteří vyhledávají odbornou péči související s jejich genderovou identitou, je velmi pravděpodobné, že se tento počet bude neustále zvyšovat. Odborníci, především ti z oblasti duševního zdraví, mohou nejlépe pomoci svým

nebinárním klientům tím, že je budou pozitivně podporovat ve zkoumání a uvědomování si své identity a genderové exprese. Kromě toho mohou psychiatři, psychologové a jiní profesionálové podle potřeby využívat své klinické dovednosti, aby pomohli s psychosociálními přechody spojenými s nebinárními identitami. To zahrnuje věci, jako je například úzkost ohledně přiznání své genderové identity okolí (*coming out*), viditelnost a projev genderové identity na veřejnosti, intimní vztahy a vztahy s rodinou nebo sexualita a reprodukční možnosti a zvážení fyzických intervencí zaměřených na tělesnou a psychickou pohodu nebinárního jedince (Richards et al., 2016).

Zároveň je důležité, aby odborníci porozuměli jedinečným zážitkům nebinárních jedinců a poskytli potvrzující a kulturně citlivou péči (Matsuno, 2019). Při péči o osoby, které se identifikují jako nebinární by měli brát v úvahu řadu faktorů. Mezi ně patří především citlivost k používání jazyka (Vincent, 2019). Proto by již při přivítání klienta měla být položena otázka na preferované oslovení, jméno, terminologii, zájmena a další možné jazykové projevy. Tím se vyvarují různých mikroagresí a poskytnou tak klientovi bezpečný prostor a potvrzující služby (Rider et al., 2019). Zároveň by se měli vyvarovat jakýchkoli domněnek o genderové identitě klienta na základě jeho genderové exprese (toto též řadíme do projevu *misgenderingu*). V neposlední řadě by neměli předpokládat, že klienti, kteří se identifikují jako nebinární a kteří vyhledali jejich služby, hledají pouze a jenom doporučení k lékařským zásahům vedoucím ke změně pohlaví (Vincent, 2019). Současně je důležité neočekávat, že klient je ten, kdo nás bude o nebinárních identitách vzdělávat (Barker, 2017).

Pokud se podíváme na výsledky výzkumu organizace Trans*parent (2018), tak jsou nebinární účastníci výzkumu (N = 75) v ČR mnohem méně spokojeni s přístupem odborných profesí, než tomu je u transsexuálních jedinců. Konkrétně jsou nebinární jedinci spokojeni v 69,6 % s přístupem současného praktického lékaře (91 % u MtF vs. 85,5 % u FtM); v 61,3 % s přístupem současného sexuologa (85,7 % u MtF vs. 93,1 % u FtM) a v 50 % s přístupem dalších lékařů potřebných v rámci tranzice (83,3 % u MtF vs. 79,5 % u FtM). Pouze 21,9 % je spokojeno s dostupností hormonů (67,3 % u MtF vs. 44,4 % u FtM) (Pavlica, Heumann, & Kučera, 2018).

Přestože jsou někteří nespokojeni se službami odborníků, jež dostávají, můžeme doufat, že zvýšení povědomí, znalostí a porozumění povede k rozvoji služeb, které jsou vhodnější a ohleduplnější k nebinárním jedincům. Zlepšení služeb by v konečném důsledku mohlo vést i ke snížení tísně, jež někteří nebinární jedinci zažívají (Rider et al., 2019).

2.9.1. PSYCHOTERAPIE

Mnoho psychoterapeutů má jen malé povědomí o trans problematice, natož o nebinárních genderových identitách (Burdge, 2007; Hendricks & Testa, 2012). Bez obeznámení se s nebinárními identitami a jejich problémy se mohou terapeuti cítit nepohodlně při práci s těmito klienty, což může v důsledku oslabit terapeutickou alianci a negativně ovlivnit výsledek léčby (Israel et al., 2008; cit dle Matsuno, 2019).

Transgender klienti se účastní terapeutických služeb z různých důvodů včetně osobního růstu, pomoci při přechodu mezi pohlavími a zvládnání stigmatu, předsudků a diskriminace (Bess & Stabb, 2009; Budge, 2015; Rachlin, 2002; cit dle Conlin et al., 2019). Stejně jako u jiných trans lidí i nebinární jedinci ocení pomoc při orientaci v možnostech léčby, které mají k dispozici, při řešení kulturní marginalizace či při zvažování jejich vztahů s ostatními. Otevřený, potvrzující a normalizující terapeutický prostor může být proto pro všechny genderově diverzní jedince neocenitelný (Vincent, 2019).

Terapeuti jsou nově povzbuzováni i k tomu, aby vytvářeli osobní a online poradenské skupiny, ve kterých by nebinární jedinci mohli zažívat pocit komunity. Sociální podpora nabízená prostřednictvím skupinového poradenství může být pro jednotlivce obzvláště důležitá během procesu pochybností o své binaritě a integrace nebinární identity. Poradenské skupiny nabízejí svým členům příležitost sdílet a učit se copingové strategie, jež mohou jednotlivcům pomoci v osobním růstu (Barr et al., 2016; Horne, Levitt, Reeves, & Wheeler, 2013; cit dle Conlin et al., 2019)

2.9.2. HORMONÁLNÍ TERAPIE

Někteří nebinární jedinci se mohou snažit o přístup k hormonální substituční terapii (Vincent, 2019). Hormonální terapie má za cíl vyvolat fyzické změny, jež jsou více shodné s prožívanou genderovou identitou. Všichni pacienti, kteří zvažují vstoupit do procesu hormonální terapie, by měli být informováni o zdravotních a sociálních rizicích, výhodách a možnostech alternativní léčby (Bass et al., 2018). Úlohou lékaře, jenž předepisuje dané hormony, je tedy i udržovat spojení s multidisciplinárním týmem a sledovat vedlejší účinky léčby (nejčastěji kardiovaskulární) a dopad léčby na fyzické zdraví. Druhou důležitou úlohou je poradenství ohledně toho, čeho je hormonální terapie schopna dosáhnout, aby se sladili očekávání jednotlivce s možnou současnou podobou hormonální léčby (Richards et al., 2016).

Pro maskulinizaci pohlavních znaků se primárně používá testosteron. Při feminizační hormonální terapii je obecný přístup o něco složitější, jelikož existují různé léčebné hormonální varianty. Nejběžnějšími jsou antiandrogen a estrogen, dále se používají progesteron či agonisty hormonu uvolňujícího gonadotropin (Bass et al., 2018).

Upřesnění představ a vyjasnění možných následků hormonální terapie je důležité také kvůli různým tělesným změnám, jež užívání daných hormonů následují. Například při užívání estrogenu je vysoce pravděpodobná možnost růstu prsů. Přestože je rozsah růstu velmi variabilní, je důležité na to hned na začátku upozornit, především pokud chce nebinární jedinec dosáhnout dalších změn spojených s jeho užíváním (jako je změkčení kůže a snížení růstu chlupů na obličeji). Při užívání testosteronu naopak dochází k poklesu hlasového tónu, většímu růstu chlupů a vlasů, ale zároveň i k růstu klitorisu (Seal, 2017; cit dle Vincent, 2019).

Obrovským současným problémem je to, že mnoho transgender lidí si vysněné hormony (nutno říci pochybné kvality) získává prostřednictvím černého trhu nebo online bez lékařského předpisu (Rotondi et al., 2013; Sanchez et al., 2009; cit dle Reed et al., 2016), což může mít závažné zdravotní následky. Například nedávná studie 250 transgender lidí z Mexico City ukázala, že téměř ¾ účastníků výzkumu užívají hormony a téměř polovina z nich je začala používat bez lékařského předpisu a dohledu (Robles et al., 2016; cit dle Reed et al., 2016).

2.9.3. GENDEROVĚ AFIRMAČNÍ CHIRURGIE

Jedinci identifikující se jako nebinární se mohou rozhodnout pro stejné chirurgické zákroky jako binární transgender lidé, ovšem jejich motivace může spočívat v jiném osobním a sociálním cíli. Jednou z možných motivací je přání vypadat méně femininním či maskulinním způsobem a více se vzhledově dostat k androgynnímu ideálu nebo naopak se více přiblížit vzhledu opačného pohlaví. Přístup nebinárních jedinců k operacím může být těžší a zdlouhavější, jelikož stále neexistuje klinická odborná literatura a zkušenosti, jež by byly na stejné úrovni a po tak významnou dobu, jako je tomu u transsexuálů (Beattie & Lenihan, 2018).

Genderově afirmační chirurgie je souhrn chirurgických zákroků vedoucích k úpravě těla dané osoby tak, aby lépe odpovídalo prožívané genderové identitě. Mezi typy genderově

afirmační chirurgie patří operace hrudníku a genitálií, feminizace obličeje, vytvarování těla a odstraňování chloupků (lgbthealtheducation.org, 2020).

Genderově afirmační chirurgie hrudníku slouží k odstranění či konstrukci hrudníku tak, aby byl více v souladu s prožívanou genderovou identitou. Je často označována jako tzv. *top surgery*. Mezi feminizující operace prsu řadíme: augmentaci prsů (zvětšení prsou), stavbu hrudníku nebo prsní mammaplastiku (modelace prsou), zatímco do maskulinizační chirurgie hrudníku: mastektomii (odstranění prsní tkáně), redukční mammaplastiku (zmenšení prsou) a konturování hrudníku (lgbthealtheducation.org, 2020).

Genderově afirmační operace genitálií slouží ke sladění genitálií a/nebo vnitřních reprodukčních orgánů osoby s jeho prožívanou genderovou identitou. Je často označována jako tzv. *bottom surgery* a řadíme sem zákroky jako je: klitoroplastika (vytvoření klitorisu), hysterektomie (odstranění dělohy; může zahrnovat i odstranění děložního hrdla, vaječnicků a vejcovodů), labioplastika (vytvoření vnitřních a vnějších stydkých pysků), metoidioplastika (vytvoření mužského falusu pomocí klitorální tkáně zvětšené testosteronem), ooforektomie (odstranění vaječnicků), orchiektomie (odstranění varlat), penektomie (odstranění penisu), faloplastika (vytvoření mužského falusu), skrotoplastika (vytvoření šourku, často spojena s testikulárními implantáty), prodloužení močové trubice (umožňuje vyprazdňování vestoje), vaginektomie (odstranění pochvy), vaginoplastika (vytvoření neo-vagíny) a vulvoplastika (vytvoření vulvy) (lgbthealtheducation.org, 2020).

EMPIRICKÁ ČÁST

3. UVEDENÍ DO METODOLOGIE VÝZKUMU

3.1. CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY

S ohledem na teoretické poznatky si tato práce klade za cíl popsat a analyzovat vnímání a prožívání genderu nebinárních jedinců a dalších aspektů související s touto identitou, jako je vývoj uvědomování nebinární genderové identity, způsoby, jakými se projevuje nebinární genderová identita a genderová dysforie a nakonec, co nového přinesla nebinární identita těmto jedincům do života.

VO1: Jak vnímají nebinární jedinci svůj gender?

VO2: Jak probíhá vývoj uvědomění identity u nebinárních jedinců?

VO3: Jakým způsobem se projevuje identita nebinárních jedinců?

VO4: S jakými reakcemi okolí na svou genderovou identitu se nebinární jedinci setkávají?

VO5: Jakým způsobem se u nebinárních jedinců projevuje genderová dysforie?

VO6: Co nového přinesla genderová identita nebinárním jedincům?

3.2. VÝZKUMNÝ DESIGN

Vzhledem k jedinečnosti tématu jsem se rozhodla pro jeho zkoumání pomocí kvalitativního designu, jenž nám umožňuje detailní a souhrnný popis a rozbor daného jevu u určité skupiny jedinců (Švaříček, 2007). Výzkumník se tak snaží dostat pod povrch výzkumného problému a rozklíčovat jeho zákonitosti a souvislosti (Hendl, 2016). Kvalitativní design je založen na „*hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu*“ (Švaříček, 2007, s. 17). Výsledek výzkumu tak stojí na společné spolupráci obou těchto subjektů (Švaříček, 2007).

Dle Hendla (2016) by si měl výzkumník na začátku kvalitativního výzkumu se zřetelem na téma vytyčit možné výzkumné otázky. Zároveň dodává, že síla tohoto typu výzkumu spočívá v jeho pružnosti, kdy „*v průběhu vznikají nejen výzkumné otázky, ale také nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze*“ (Hendl, 2016, s. 46).

Současně se jedná o vícečetnou případovou studii, jež nám poskytuje příležitost k porovnání několika případových studií neboli kazuistik, které se opírají o sběr velkého množství dat od jednoho či více jedinců. „V případové studii jde o zachycení složitosti případu a o popis vztahů v jejich celistvosti.“ (Hendl, 2016, s. 102)

3.3. VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumným souborem pro tuto práci jsou jedinci identifikující se jako nebinární či identitou spadající pod nebinární genderové identity. Tvoří jej 6 jedinců ve věku 18–23 let, z čehož 5 je biologicky ženami, 1 biologicky mužem.

Vzhledem k povaze výzkumu jsem zvolila nenáhodný výběr, kdy byli probandi osloveni pomocí tzv. *metody sněhové koule*. Již v prosinci 2019 jsem požádala o pomoc člena organizace Trans*parent, jenž sdílel můj informační plakát o výzkumu v podpůrné facebookové skupině. Zároveň byla informace o výzkumu sdílena i mými přáteli. I přes opakované sdílení na Facebooku jsem nemohla najít vyhovující počet probandů, proto jsem se v březnu 2020 rozhodla sdílet zmíněný plakát i na Instagramu, kde byl opět následně šířen organizací Trans*parent a projektem TakyTrans.

Nakonec byli na základě dobrovolnosti a ochoty zapojit se do výzkumu vybráni následující probandi:

JMÉNO	VĚK	BIOLOGICKÉ POHLAVÍ	GENDEROVÁ IDENTIFIKACE	VĚK UVĚDOMĚNÍ NEBINÁRNÍ GENDEROVÉ IDENTITY
DOM	22	žena	nebinární, trans	kolem 18 let
JAMIE	23	žena	demigirl, agender	kolem 22 let
SANI	23	muž	queer, agender	kolem 22 let
MARIKO	21	žena	nebinární, agender	kolem 20 let
JESS	18	žena	nebinární	kolem 17 let
XAVIER	22	žena	nebinární	kolem 16 let

Tabulka 1, Základní údaje o účastnících výzkumu

3.4. SBĚR A ANALÝZA DAT

Data byla sbírána pomocí *hloubkových polostrukturovaných rozhovorů*. Ty nám dle Švaříčka (2007) umožňují „zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu“ (Švaříček, 2007, s. 160). Předem připravený seznam otázek (viz *Příloha 2*) vycházel z vytyčených výzkumných otázek a cílů výzkumu. Pořadí samotných otázek se v průběhu rozhovoru lišilo. Řídila jsem se především tématy, která probandi sami otevírali.

První dva rozhovory proběhly osobně a na místě, jež bylo vybráno samotnými účastníky výzkumu. Jelikož byl ale v březnu 2020 vyhlášen nouzový stav související s celosvětovou pandemií COVID-19, rozhodla jsem se pro uskutečnění zbývajících rozhovorů distanční formou. Vzhledem k tomu, že jsem si byla vědoma toho, že domov nemusí být pro všechny bezpečným místem a prostorem pro volné sdílení, dala jsem svým probandům na výběr, zda rozhovor realizujeme písemnou formou či alespoň částečně osobně, přes webkameru. Nakonec byl po společné domluvě se všemi zbývajícími probandy proveden videohovor.

Doba trvání rozhovorů se příliš nelišila. Většinou nám samotný rozhovor, bez úvodních informací a vysvětlení informovaného souhlasu, zabral zhruba 90 minut. Pouze v jednom případě jsme rozhovor stihli již za 53 minut.

Jelikož byly rozhovory nahrávány na diktafon, byla po sběru dat provedena *doslovná transkripce*, tedy přesný přepis rozhovorů, následovaný analýzou dat. K té bylo využito techniky tzv. *otevřeného kódování*, jež má za účel přiřazení určitých nejvíce vypovídajících a shrnujících nálepek pro dané slovo, větu či celou pasáž (Švaříček, 2007). Mnohdy bylo využito i tzv. *in vivo* kódů. Jedná se o použití slov a významů, jež byly vyřčeny samotnými probandy (Švaříček, 2007). Osobně mi totiž přijde, že poté při analýze nedochází k tak velkému subjektivnímu zkreslení dat. Následně jsem pomocí *tematického kódování* vše roztřídila do kategorií a subkategorií, jež slouží k většímu pochopení rozdílů a shod panujících mezi jednotlivými kazuistikami (Švaříček, 2007). Tabulka s tímto roztříděním je k nahlédnutí v *Příloze 3*.

3.5. ETICKÉ OTÁZKY VÝZKUMU

Účast probandů na výzkumu byla zcela dobrovolná a během jeho trvání měli kdykoliv možnost odstoupit, a to slovním sdělením.

Všem probandům byl ještě před zahájením výzkumu popsán jeho průběh. Zároveň jim byl poslán písemný informovaný souhlas (viz *Příloha 1*), aby měli dostatečný čas na jeho prostudování a možné otázky. Před začátkem každého rozhovoru jsem probandům informovaný souhlas znovu přečetla a vysvětlila.

Pro zajištění naprosté anonymity byla změněna jména probandů, stejně jako další informace, jež by mohly vést k rozpoznání pravé identity. Rozhovory byly nahrávány na diktafon a následně přepsány do již anonymizované písemné podoby. Přístup k citlivým datům jsem měla pouze já, případně má vedoucí práce. V žádném případě nebyla data předána třetí straně. Získané údaje byly použity výhradně pro účely výzkumu.

Současně jsem se po celou dobu rozhovoru snažila zajistit emoční bezpečí a prostor pro takto intimní a osobní svěřeni probandů. Pokud se jednalo o opravdu velice intimní témata, ubezpečovala jsem své probandy o tom, že na všechny otázky nemusí odpovídat.

4. PŘÍPADOVÉ STUDIE

Ačkoliv Dom, Mariko, Jess a Xavier používají při komunikaci střídání jmenných rodů (*mužský / ženský*) a zájmen (*on / ona / oni*), dohodli jsme se, že pro větší čtenářský komfort a pochopení textu zvolíme v empirické části práce jejich popsání za použití pouze jednoho z preferovaných rodů.

4.1. DOM

Dom (22 let) se mi na úvod představil jako člověk z Evropy, spíše než z Česka, a student, jenž rád pije kávu, běhá a dívá se na Netflix. Právě u kávy jsme se i osobně setkali.

Gender pro něj znázorňuje „*něco přirozeného, co je prostě má součást*“. Nepředstavuje tedy nic zásadního, dokud nedojde k interakci s ostatními, kdy o něm naopak musí přemýšlet a řešit ho. „*Až při konfrontaci s názory ostatních je to něco, co vnímám asi dost jinak, něco, co řeším a co musíš řešit a nad čím musím přemýšlet a co mi konzumuje hrozně času a myšlenek, protože pro mě samotnou to zas tak velká věc není.*“ Zároveň cítí,

že by komunikace s okolím byla jednodušší, kdyby společnost tolik nelpěla na tělesném vzhledu a podobě, což má velkou roli právě ve zmíněném škatulkování. *„Jakože já mám svoje tělo ráda, mně se líbí a vůbec mi nepřipadá, že by mělo být nějakou překážkou nebo něco, co tu mou identitu znevažuje nebo zmenšuje nebo tak. Ale na druhou stranu tu jsou pak ti ostatní a ta společnost a prostě to, jaké máš tělo v podstatě určuje „kde jsi“ a „co jsi“, jak tě ostatní chápou, jak s tebou interagují. V tomhle je to komplikovanější, protože kdybych vypadala jinak, tak by mě lidi brali jinak, možná tak, že by mi to bylo příjemnější.“*

Sám by se nejlépe identifikoval jako člověk, *„což ale nedává smysl, protože každá žena nebo muž o sobě můžou říct, že jsou člověk a mají pravdu. (smích)“*. Škatulkování mu *„připadá zbytečné“*, ovšem uvědomuje si potřebu nějakého rozlišení a jasnosti pro druhé, proto se blíže popisuje jako nebinární a trans. Vnímá, že se jeho genderová identita mění v čase, dle situace a lidí kolem. Nikdy však není binární. *„Jakože někdy se cítím víc mužsky, někdy se cítím víc žensky, někdy mi připadá, že gender je úplně nesmysl, který nechápu, proč by se měl řešit a připadá mi, že žádný gender nemám a úplně nechápu, proč je to tak velká věc.“*

Při komunikaci s ostatními střídá rody, tedy používá zájmena *on* i *ona*. Tuto informaci o střídání sdílí jenom s blízkými a důležitými lidmi, jelikož vnímá, že u ostatních *„by to stálo tak moc vysvětlování a bylo by to dlouhé a náročné, že v té dané situaci mi to připadá zbytečné“*. Naopak v anglickém jazyce používá k popisu své osoby množné číslo – *they/them*. Český jazyk vnímá při používání množného čísla jako *„strašnou překážku“*, jelikož se dle něj jedná o *„těžce genderovaný jazyk“*. *„Jako ono se dá teoreticky to množné číslo přejmout a plno lidí, kteří jsou nebinární nebo mají kolem sebe více nebinárních lidí, tak to dělají a normálně ti i řeknou prostě: „Šli jsme s nimi na koncert.“ a je to úplně normální, ale pořád je to jenom hrozná minorita lidí a takový ten kruh zasvěcených, co prostě ví a jsou s tou věcí seznámeni.“*

Uvědomění nebinární genderové identity přišlo kolem 18 let. Dom popisuje, že do té doby svůj gender neřešil a bez problému žil v čistě ženské roli. Vývoj uvědomění své nebinární identity vnímá jako pozvolný, postupný a dlouhý proces, *„kdy jsem se tak nějak na Instagramu začala víc a víc ponořovat do LGBTQIA+ komunity a teďka že jo obdivuješ různá slova a různé sebeprojevy a poznáváš, jak to mají ostatní lidé. A pak vlastně zjistíš, že to, o čem ostatní lidé píšou, se strašně shoduje s tím, co ty sama cítíš.“* Díky této

postupnosti uvědomění měl dle jeho slov „čas si na to zvyknout a hodně o tom přemýšlet“. Zároveň si nevzpomíná, že by při tom zažíval nějaké negativní pocity.

První *coming out*, jenž byl ale spíše povrchný, proběhl k tehdejší nejlepší kamarádce. Plnohodnotně se Dom svěřil až své (dnes již bývalé) přítelkyni. Byl to jeho první vztah, „*takže když jsem najednou měl někoho, kdo mi byl tak blízký, tak vlastně bylo úplně nemožné to neřešit a nebavit se o tom. Ona byla v podstatě první, kdo mě vzal úplně takového, jaký jsem – bez žádných otázek, komentářů, prostě... tak to bylo a vždycky mě maximálně podporovala a pořád podporuje, přestože už spolu nechodíme.*“ Tím, že se setkal s takovouto pozitivní reakcí a přijetím, mu dodalo „*strašnou odvahu o tom mluvit víc a častěji a s více lidmi*“. Svěřil se proto sestře a matce, která to dle něj „*úplně nepobrala*“. Při *coming outu* u přátel a dalších lidí zažíval „*strach z toho, že to lidi nebudou brát vážně. A ten strach tu pokaždé je, když o tom mluvím s někým novým. Sice se postupně zmenšuje, ale jen velmi pomalu a po malých kousíčkách.*“

Myslí si, že svou genderovou identitu dává najevo především skrze již zmiňovaný používaný jazyk. Někdy to je i styl jeho oblékání, jenž charakterizuje jako maskulinní nebo neutrální. „*Většinu času jsem asi spíš na té maskulinní straně, ale pak jsou takové ty momenty, kdy mám třeba hroznou chuť si dát šaty a jako dám si je. Jako někdy, někdy si dám šaty, protože si chci dát šaty a někdy si dám šaty, protože se cítím víc žensky. Což ale poznám jenom já. Ale tak jako 50 na 50.*“ Současně již dlouhou dobu přemýšlí nad používáním menších dávek testosteronu. Tato podoba hormonální terapie by měla mít za následek vizuální posunutí k androgynní podobě. „*Jakože bych nepřešla úplně na tu maskulinní část, takže by mi trochu zhrubl hlas, podle mě bych měla výraznější lícni kosti, možná by mi trochu začaly růst vousy, ale jenom trochu. Zase bych se nechtěla dostat na tu druhou stranu, jako že by se na mě lidi podívali a mysleli by si, že jsem kluk. To by mi bylo prostě úplně stejně nepříjemné.*“

Jako zdroje, jež vnímá jako pomocné při vyjadřování své identity, uvádí kamarádku a sociální síť, především pak Instagram, u kterého přiznává větší odvahu ke sdílení.

Z negativních reakcí se nejčastěji setkává s tím, že lidé jeho identitu neberou vážně či ho misgenderují. Myslí si, že to není míněno záměrně, ovšem i tak to pro něj není příjemné. „*Jako že si mě prostě vyslechnou, hrozně je to zajímavá, ne že by to úplně shodili, připadá jim to jiné, takže je to zajímavá, ptají se na věci a tak. Připadá mi, že mě chtějí respektovat, ale pak to stejně sklouzne zpátky do toho, že mě pořád označují za holku*

a že prostě o mně mluví jako o holce a že říkají věci, které řeknu, že mi nejsou úplně příjemné, ale oni je stejně dál říkají.“

Dodává, že na něj negativní reakce celkově vliv nemají, „*spíš v tom momentě je mi to nepříjemné nebo mě to rozhodí a tak*“. Je pro něj snazší zastat se někoho jiného, než bojovat za sebe, především se pak „*neustále hájit a pořád ostatní opravovat a říkat jim: „Takhle mi to není příjemné, takhle mě neoslovujte!“ nebo já nevím „Pojďme to dělat takhle a takhle!“*. Často má pak pocit, že tím lidi obtěžuje, „*což podle mě nedává smysl, protože každý má nárok na to, aby byl respektovaný takový, jaký je*“. S negativními reakcemi se ale setkal i v samotné LGBTQIA+ komunitě, kde u některých jedinců přetrvává názor, že nebinarita je „*nějakou fází. Možná třeba i proto, že to tak jednou bylo i u nich, ale pak se posunuli do jedné z těch binárních poloh. Takže když to u nich fáze byla, tak to tak musí být u každého.*“

Naopak podporu získává především skrz jazyk. Například, když o něm mluví partnerka, tak „*o mně skoro nikdy nemluvila jako o své přítelkyni, ale jako o partnerovi, což jako není úplně genderově neutrální, ale je to podle mě to nejlepší, co může čeština nabídnout. (smích)*“. Zároveň mu svou podporu dala najevo hned na začátku vztahu, kdy s Dom začala řešit a zkoušet vyhovující zájmena. Další podporu pak získává především u sestry a přátel, jež mu vyjadřují například tím, že když o něm mluví, „*tak neřeknou „holky“, ale řeknou „lidi“ nebo u mě střídají ta zájmena nebo řeknou „holky, kluci a Dom“ nebo něco takového. (smích)*“.

Specifickou podporu mu nabízí jeho nebinární kamarádi. U těch cítí, že jde o „*strašně safe prostor, kde můžeš být sama sebou*“. V porovnání s dalšími přáteli cítí, že zde padá potřeba vysvětlování a ví, že ho ti lidé správně osloví a že prožívají to samé, tudíž i lépe porozumí, proč jsou určité věci pro něj důležité. „*Ne že si na to dávají pozor, ale je to pro ně prostě přirozené. Třeba člověk jim řekne „hele používám tyhle a tyhle zájmena“ a pro ně je naprosto automatické, že je budou používat. Nestane se, že by tě oslovili špatně. A v něčem je to takové přátelství na úplně jiném levelu. Protože prožíváte věci, které prožívá strašně málo lidí a které se prostě lidem, kteří nebinární nejsou, vysvětlují fakt dost těžce. Takže je to takové, v něčem jsi si prostě hrozně blízci.*“

Jeden z největších zdrojů dysforie byl pro Dom sex. „*Ten pro mě býval hodně dysforický a úplně ne vždycky jsem se dokázala uvolnit nebo jakože maximálně uvolnit.*“ Nyní to již takto nepocituje, ale nedokáže si představit, že by s někým dokázal mít sex bez

konverzace o jeho genderu. „*Jakože potřebuji tomu druhému říct: „Můžu se cítit takhle a takhle, tohle nedělej, tohle pojďme dělat!“*“

Nejvíce si na přínosech své genderové identity váží nového náhledu na něj samotného. „*Našla jsem sama sebe a dokážu s určitostí říct, kdo jsem. A taky mi to otevřelo úplně nový svět dalších queer lidí a poskytlo mi to něco, za co chci bojovat, co chci uskutečnit jednodušším pro všechny, které, kteří přijdou a co mi dává smysl.*“ Zároveň se díky tomu začal aktivně podílet na rozvoji povědomí v komunitě i celé společnosti o nebinárních genderových identitách.

4.2. JAMIE

Jamie (23 let) se na úvod se smíchem představila jako podivínka, čarodějnice a kočičí máma. Naše setkání proběhlo v dobré náladě ve vybrané kavárně.

Gender vnímá jako stav mysli, jenž nesouvisí s tělem. Současně má za to, že o genderu především u odborníků stále převládá spousta předsudků a nevzdělanosti. „*Třeba otázky na hračky. Můj bratr měl jako malý panenku a je to ten nejvíc cis hetero člověk jakého znám.*“

Identifikuje se jako demigirl a agender. Nejvíce se ztotožňuje s agender identifikací, jelikož se tak cítí mnohem lépe než jako žena. Ovšem někdy ten ženský pocit přetrvává, tudíž se identifikuje i jako demigirl. Celé to připodobňuje k dětskému pocitu. „*Takový to, jak ta děcka nebyla úplně narvaná do toho, jak mají ty gendery vypadat.*“

Při komunikaci s ostatními zůstává u ženského rodu. „*Je to snazší pro lidi kolem mě.*“ Zároveň vnímá, že používání množného čísla je pro okolí matoucí. „*Když používáš oni, tak je to úplně debilní, pokud mluvíš sám o sobě.*“ „*Jo takže já jsme byli.*“ (smích) „*Jak to jako řekneš?*“ V anglickém jazyce používá *fae/faer*. Vyhovuje jí to více, než v angličtině často používané, genderově neutrální *they*. „*To taky není to, jak se identifikuji, že bych byla úplně agender.*“

Myslí si, že její identita byla nebinární už od mala, jenom dříve nevěděla, jak ji pojmenovat. „*Nikde nebylo, že to můžeš mít někde na půli cesty, že to je celá škála.*“ Už v dětství se snažila vymanit z té předepsané a požadované role dívky. A jelikož nevěděla o jiné možnosti identifikace, než je ta mužská a ženská, požadovala po okolí, aby se k ní chovali jako ke klukovi. „*Nosila jsem klučičí oblečení, chtěla jsem, aby mi říkali klučičím*“

jménem, protože jsem se fakt necítla v tom být holka.“ Cítí, že u rodičů ji do té ženské role nejvíce tlačil otec. *„Byl strašně rád, že se mu narodila holčička a potom to moc nezvládal.“* Jamie však tato role přišla velice omezující, jako by do ní nepatřila. *„Bylo to, jako by mě cpali do krabice, která by byla o číslo menší než já. (smích)“*

Jako jeden z momentů, který vedl k její pochybnosti o binaritě, uvádí zkoušku binderu u kamaráda a bývalého přítele zároveň. *„Když jsem se v tom poprvé viděla, tak to bylo úplně: „To jsem já! Konečně vypadám jako já!“.* (smích)“ To pokračovalo vývojem prostředků k definování, kdy našla, jak se dá toto prožívání identity pojmenovat a zároveň si vymyslela své nové nebinární jméno. Vzpomíná, že po celou dobu to bylo zaplněno *„takovou extází“* a radostí.

Následný *coming out* proběhl u již zmiňovaného kamaráda. Poté přicházeli na řadu i další přátelé. U většiny se setkala s plným přijetím. *„Okamžitě přehodili na to mé nebinární jméno. Brali to hned. I se mě ptali, jaká chci, aby používali zájmena.“* U těch nejbližších kamarádů tedy pocítovala především radost, jelikož věděla, že to jsou veskrze lidi, kteří ji přijmou. Objevila se ale i hrstka těch, jež její identitu nebrali vážně či ji dokonce zesměšňovali. *„Prostě to byli lidi, který mi na to řekli: „No tyhle genderový požadavky vůbec nechápu! To je taková absurdita, co si dneska lidi všechno vymyslí!“.* To bylo pro Jamie dost nepříjemné a popisuje to jako značný šok, *„protože jsem si myslela, že všichni, co mám kolem sebe, jsou takoví, že to vezmou v pohodě“.* S těmito lidmi se tak už nebaví. *„Když to jenom trochu jde, tak ty lidi odříznu, protože si myslím, že moje identita je něco, co je natolik hluboko zakořeněného a je to základ. Je to něco, co jsem si ani nemohla vybrat na rozdíl třeba od víry nebo barvy vlasů. Takže jsem si říkala, že to už je něco, co asi úplně nechci, aby nerespektovali. To už je za hranicí toho, co by mohli.“*

Sdílení s rodinou bylo podstatně komplikovanější. *„U rodičů jsem věděla, že to asi úplně nevezmou, ale řekla jsem si, že už je to jedno. Žiji přece svůj život sama, tak co.“* Přesto vzpomíná, že při tomto *coming outu* prožívala strach z budoucí reakce. Oba rodiče to na začátku moc nepřijali. *„Máma mi řekla: „No ale takhle se cítí každá ženská, že nechce být ženská.“ Ehm...Ne?“* Dodnes to její matka ignoruje. *„Dělá, že jsem cis, hetero a zůstanu u toho.“* U otce čekala Jamie větší problém s přijutím. *„Měl vůči tomuhle více předsudků, kdy to špatně zvládal i u cizích lidí.“* Oproti matce se však jeho přístup pozitivně vyvinul. *„Občas mu to ujede jako: „Ty jsi moje holčička, dcera.“, ale to беру, protože se aspoň trochu snaží. Ještě si nezvykl na to nebinární jméno. To se mu moc nelíbí, že bych se chtěla*

přejmenovat. I když o tom se mnou nemluví, tak se ale snaží. “ Bratrovi se to ani nepokoušela říkat, jelikož „ten nezvládl ani když byl můj bývalý přítel transsexuál“.

Popisuje, že dříve měla se sdílením dalším lidem problém, jelikož se bála, co si o ní budou ostatní myslet. *„Ale teďka už se snažím, i když někoho potkávám nebo když se setkávám s tátovými známými, tak jim to rovnou říkám.“*

Kromě používaného jazyka vnímá, že svou identitu dává najevo především svým vzhledem. *„Už od malička jsem se oblékala do klučičího. To mělo už tehdy dávat světu najevo: „Nejsem holka. Neříkejte mi, že jsem holka!“ A řekla bych, že jsem u toho zůstala.“* Obecně si myslí, že působí žensky, ovšem oblečení nosí výhradně pánské. *„Cítím se hodně nepohodlně v něčem, co má výstřih nebo je to sukně.“* Výstřihy ji vadí zejména kvůli jejímu občas nelehkému vztahu k prsou, jež ve fázích, kdy je blíže agender identitě, skrývá binderem, který ji dle jejích slov *„udržuje na neutrální půdě“*. Dále za svůj projev nebinární identity považuje vlajku demigirl, jež má pověšenou v bytě, plánovaný krátký sestřih vlasů či její příspěvky na toto téma na sociálních sítích, především pak na Facebooku a Tumblr. *„Tumblr je úžasný. Tam jsou všichni tak strašně ujetí a divní. (smích) Takže přes to se mi to šíří úplně krásně a samo. A na Facebooku právě proto, že tam mám i lidi jako je táta a podobně. Tím jim připomenu, že nejsem holka. (smích)“* Právě kamarády a sociální sítě uvádí jako zdroje pomoci při vyjadřování své identity. Dokonce přiznává, že je na sociálních sítích mnohdy otevřenější. *„Už jenom proto, že tam mám v kontaktech lidi, kteří to ví. Mohou to nepřijímat, ale už to ví, takže mi nedělá problém to tam šířit.“*

Jako největší projev podpory vnímá tu od přátel, kdy *„mi pomáhali to prosazovat kdykoliv, kdy o mně někdo řekl, že jsem holka apod.“* Často jsou tak těmi, komu napíše pro získání uklidnění a určité validace. *„Opakují mi, že oni mě takhle vidí, tak jak já se cítím a že já to nemusím nikomu dokazovat.“* Jamie má pouze jednoho nebinárního a jednoho trans kamaráda a dle jejích slov v jejich přátelství v porovnání s ostatními cis kamarády nevidí nějaký podstatnější rozdíl, kromě většího porozumění problémům díky stejné zkušenosti. *„Pomohlo mi to možná v tom, že vím, že tomuhle člověku to můžu říct a bude vědět o čem mluvím. Nebudu muset vysvětlovat každé slovo, každý pojem a tak. Ale tím, že jsem si ty lidi dost protřídila, tak tam mezi nimi už nevidím žádný rozdíl. Jsem přijímaná oběma skupinami stejně.“* U otce získává podporu především skrze fyzický vzhled, například *„když jsme spolu byli nakupovat, tak mi vybíral věci v pánském oddělení. Ted' mi řekl, že byl u svého holiče,*

a že by mě tam chtěl vzít, že bych měla kratší, klučičí sestřih.“ Jako poslední projev podpory uvádí zvyšování povědomí o nebinárních genderových identitách LGBTQIA+ komunitou.

Specifická podpora přichází od jejího partnera, který o její identitě od vztahu začátku ví. Tato podpora je spojena především s prožívanou genderovou dysforií. Jamie popisuje, že v partnerském vztahu se nemůže tvářit jako „*plastový panáček bez genitálií*“ a tvrdí, že právě při sexu zažívá největší dysforii, jelikož je to aktivita, jež ji navrácí k jejímu biologickému pohlaví. „*Někdy jsem na té škále více k tomu agender a vadí mi to natolik, že bych právě nechtěla sex, svlékat se apod. Takže když dojde na samotný sex, tak mi nevadí, že mám ženské tělo. To zvládám. Ale občas mám ty chvíle, kdy ten sex vůbec nechci právě kvůli tomu, že se nechci vůbec cítit jako ženská, nechci ani tak vypadat, působit, cokoliv.*“ Partner toto vše akceptuje a Jamie se tak cítí naprosto přijímaná. Není si ale jista, zda se takto ohledně sexu cítí pouze kvůli své genderové identitě nebo zda zde hraje roli i její PTSD (posttraumatická stresová porucha) z předešlého nedobrovolného sexuálního vztahu. Během rozhovoru se zamýšlela i nad možností určité role hraniční poruchy osobnosti, ovšem osobně cítí, že ta do jejího vnímání a prožívání genderové identity a dalších aspektů s ní spojených nezasahuje.

S negativními reakcemi se setkala u již zmiňovaných bývalých přátel. S těmi se vypořádala tak, že je odstříhla. To ale samozřejmě není vždy možné a proveditelné. Příkladem může být snaha o upozornění kolegů a nadřízené v práci na preferované nebinární jméno a oslovení. „*Šéfová to úplně nepochopila. Ne že by byla hrubá nebo neuctivá, ale asi nepochopila význam toho, tak už o tom nemluvila a snažila se na to nezavádět řeč. To nebinární jméno ji nešlo přes pusu.*“ Naopak kolegyni, která ji párkrát řekla starým jménem, dvakrát upozornila a „*ta se omluvila a snažila se mi říkat, tím nebinárním*“. S další negativní reakcí se setkala u jednoho transsexuálního muže, „*který se vyjádřil tak, že když jsem byla při narození ženská a částečně se identifikuji jako žena, tak to dělám jen proto, že to je trendy. Že kdybych byla aspoň demiboy, ale takhle že si vymýšlím.*“ Na chvíli kvůli tomuto výroku o své identitě i krátce zapochybovala, ale poté to hodila za hlavu. Je si vědoma, že nemá ve spojení se svou identitou takové potíže, jako právě transsexuálové nebo nebinární lidé, kteří prochází změnou pohlaví, ale také ví, že to není důvod, proč by se měla cítit jako něco méně opravdového.

Jako největší přínos nebinární identity vnímá určitou stabilitu a nalezení pravého já. „*Přinesla mi minimálně pochopení mé identity, kdy jsem konečně mohla přestat tápat*

a snažit se pochopit, proč se cítím, jak se cítím, když jsem biologicky ženou a nechci podstoupit tranzici na muže.“ Současné dodává, že se tak alespoň zbavila nepravých přátel. „Možná primárně slouží jako dobrý filtr na lidi. (smích)“

4.3. SANI

Sani (23 let) se mi představil jako člověk, kterého baví jazyky, má rád kočky a plavání. Na společném rozhovoru jsme se domlouvali již od prosince 2019, ovšem nakonec jsme se setkali až v březnu 2020 u videohovoru.

Gender vnímá jako *„něco jiného než biologické pohlaví“* a zároveň i *„vnitřní prožitek toho, kam patříš nebo co jsi“*.

Sám se identifikuje jako *queer a agender*. *„To mi vyhovuje nejvíce, když mluvím s někým, před kým se nebojím a komu můžu důvěřovat.“* Blíže to popisuje tak, že *„si nedokážu představit, co to jako je cítit se jako muž či žena či něco jiného“*. Vnímá, že jeho absence genderu je stabilní. Věří ale, že může být pro spoustu lidí gender fluidní záležitostí.

Při komunikaci s druhými používá mužský rod, jelikož je to jediná možnost, která u ostatních nevzbuzuje žádné zvláštní otázky a reakce. Současné ale dodává, že cítí, že mužský rod o něm nic nevyovídá. Také se snaží mezi blízkými lidmi experimentovat s českým jazykem. *„Věc, se kterou si hraji, je, že například, když říkáš: „Já byl, já byla.“, tak tam dát „Já byle.“. Jako samohláska je významově volná a teoreticky by se tak mohl vytvořit další rod, pod který by spadali genderově neutrální věci a lidé.“* Mnohem příjemnější mu však je komunikace v angličtině, kde používá zájmeno *they*.

Sani se narodil jako muž. Vzpomíná, že přibližně ve 12 si přál být dívkou. *„Neznal jsem žádnou jinou možnost.“* Po určitou dobu se tak představoval i na internetu. Poté si vytvořil internetové alterego, jež bylo dle jeho slov *„bezpohlavní“*. Tím pádem o sobě mluvil ve středním rodu. Na střední škole zažíval *„hodně depresivní fázi“*, kdy mu byla následně diagnostikována deprese a úzkosti. Tato fáze dle jeho slov do velké míry souvisela s nelehkou situací v rodině. Připouští ale, že by jeho prožívání bylo jiné, pokud by se mohl tehdy přijmout stejným způsobem, jako je tomu dnes. Na podrobnosti rodinné situace jsem se neptala, ovšem dodnes s rodinou neudrhuje žádné kontakty. V 16 se opět snažil zařadit a vrátit k mužské roli. Žil tak několik let. *„Postupně jsem si ale uvědomil, že je to blbost, že*

mi to nevyhovuje a že mě to stojí strašně práce.“ Do té doby mluví o svém životě jako o „předstírání“. „Myslím, že kdybych měl dřív ty informace, co mám teď, tak bych si ušetřil hodně trápení. Nenapadlo mě, že by se někdo jiný mohl cítit stejně jako já. Jsem si vysloveně hledal během dospívání, jak to napravit.“

Poté začal více času trávit na Instagramu, kde se dozvídal o trans lidech, jež ho následně dovedli až k nebinárním identitám. Loni, tedy cca v jeho 22 letech, si pouštěl na YouTube video, ve kterém někdo popisoval, jak svým dětem vysvětlil svou *demigirl* a *agender* identitu. „V tu chvíli jsem si řekl: „Hele, já se cítím jenom jako člověk. Nic jiného!“ Vybavuje si, že při tomto uvědomování nebyl nervózní. Naopak to popisuje jako konečnou „jasnost“, kdy do sebe věci začaly zapadat. „Vnímám, že to pro mě bylo výrazné mentální osvobození, když jsem si uvědomil, že se už nemusím snažit se tam zařadit, snažit se být muž. A i teď je pro mě těžké říct a celý život to tak bylo, popsat se slovy, které mají v sobě zakomponovanou tu maskulinitu.“ Následující dny pak přemýšlel, zda se vnímá jako *demiboy* či úplný *agender*. Nakonec došel k tomu, že ta *demiboy* identita pro něj nehraje žádnou roli. Tvrdí, že ale o své identitě přemýšlel mnohem dříve než toto video uviděl. Pouze se tak dostal k jazykovému prostředku, jež vyjadřoval jeho prožitek vlastní identity.

Coming out přišel záhy po tomto uvědomění. První osobou, které svůj prožitek sdělil, byla jeho blízká kamarádka. Důvodem je jeho naprostá důvěra. Od té se mu také dostalo plného přijetí. „Protože jsme spolu mluvili o queer věcech už předtím, takže jsem k ní měl důvěru, měl jsem ji blízko a rozumíme si ve spoustě věcí.“ Na žádné zvláštní pocity či myšlenky při *coming outu* si nevzpomíná. Obává se akorát sdílení se členkou rodiny, jež nikdy nepoznal a se kterou nyní navázal kontakt. „Jako bylo by fajn jí to říct, ale bojím se, protože je v ortodoxní náboženské komunitě, takže si myslím, že tam to přijetí nebude.“

Myslí si, že styl oblékání či jeho účes se mění podle nálady a toho, co se mu líbí. Nevnímá to tedy jako způsob vyjádření své identity. Jako nejvýraznější způsob vyjádření považuje používání jazyka, zejména pak již zmiňovaný střední rod. Současně má informaci o používání *they* zájmena uvedenou na sociálních sítích. Jako zdroje pomoci při vyjadřování své genderové identity vnímá právě sociální sítě, kde je více otevřený, a sám sebe. „Mám nějakou vnitřní jistotu.“

Podporu okolí pocítuje především pokud ostatní respektují preferovaná zájmena a oslovení. „Ti, se kterými mluvím anglicky, to dodržují. Je to pro ně úplně normální. Jako

je fajn mít kolem sebe lidi, kteří respektují to, jaká chci používat zájmena a jak nechci být označovány. A je fajn vědět, že v tom nejsem sám, to je hodně důležité.“ Většina jeho nejbližších kamarádů je cis, ale uznává, že to pochopení u nebinárních přátel je jiné. *„Je fajn se s nebinárními bavit o věcech, jako je čeština a gender a tak. Myslím, že pochopí více a snáz, jak je to těžké.“*

Z negativních reakcí se setkal pouze s misgenderingem, kdy jeden z jeho nejbližších lidí vůči němu použil jiná zájmena. To popisuje jako velkou bolest. *„Především od člověka, který sám používá they/them zájmena. Pro mě to byl absolutní nerespekt.“* Jinak tvrdí, že se s žádnými negativními reakcemi nepotýká kromě běžného neuznávání jeho identity. *„Jako vím, že jsou na internetu lidé, kteří mi nadávají, jako ne přímo mně, ale mé identitě, a je to spíš smutný. Chtěl bych žít někde, kde je to úplně v pohodě, kde by se nic takového nedělo a kde by to bylo úplně normální.“*

Misgendering a jakékoliv jiné špatné použití jazyka v něm vyvolávají genderovou dysforii. Tělesně ji nijak nepociťuje. *„Celá podstata toho, že se cítím, že nemám gender je to, že to tělo může vypadat jakkoliv a gender s tím vůbec nesouvisí. Nepřeji si žádnou změnu, nechci prsa, nechci operovat genitálie. Dřív, na začátku puberty, to bylo horší. To jsem byl nespokojený s výškou, s chlupy, ty mě děsily, ale teď jsem v pohodě.“*

Vnímá, že mu nebinární genderová identita přinesla do života *„do té doby nevídanou míru vnitřního klidu“*. Tato úleva poté následovala i celkové zlepšení psychiky. *„Pomáhá mi to se přijímat i v ostatních ohledech. To jsou pro mě asi nejdůležitější věci, že se mi trochu ulevilo. Ne trochu, výrazně!“*

4.4. MARIKO

Mariko (21 let) se popisuje jako živá, akční osoba, která je někdy dost líná, hodně přátelská, co má ráda lidi, zvířata a přírodu. Naše setkání proběhlo přes webkameru při videohovoru.

Gender popisuje jako něco, co vždy hodně řešila. Poté ale přišla na to, že je to pro ní něco zbytečného. Velmi ji vadí, jakým způsobem má společnost potřebu lidí neustále podle genderu škatulkovat. *„To mi začalo vadit, že se pod určitým genderem představí tohle a támhleto a když to tak není, tak je to špatně. Takže se snažím ty gendery tolik neřešit. Spíš řeším člověka než jeho gender.“*

Dříve nevěděla, jak své prožívání genderu pojmenovat, „*tak jsem tápal, jestli jsem gender fluid nebo jestli jsem agender*“. Nyní se však identifikuje jako *nebinární a agender*. Celé to vnímá tak, že nedokáže uchopit tu čistě binární roli muže či ženy. Vždy ji ale její gender přišel hodně fluidní. „*Já to mám spíš takové, že se dneska cítím na to vzít si tohle oblečení, dneska chci tohle, další den chci, aby si mě někdo hýčkal, ten další den to může být zase jinak. Nedokážu moc uchopit, co musí někdo cítit, aby se cítil tak anebo tak. Ten gender v sobě nevidím.*“

Většinu svého života používala ženská zájmena, jež pak nahradila mužskými. Nyní to nejraději střídá. „*Ted' to mám nejradši, když používám oba a když ostatní používají oba dva, protože mám pak takový pocit svobody a že mě nevidí výlučně tak anebo tak, ale prostě vnímají to, jak to prožívám a vidím, takže to střídají.*“

Vývoj uvědomění identity byl velmi složitý. Svůj gender začala Mariko řešit už ve 12 letech. Dřívější role binární ženy ji dle jejích slov „*dost ubíjela, protože jsem nechtěl dělat všechny věci, co dělají holky*“. Souviselo to ale i s oblékáním a touze po kratších vlasech. Okolí si o ni myslelo, že je lesba. Jelikož nevěděla o jiných možnostech identifikace než té binární, myslela si, že v mužské roli ji bude lépe. Proto se rozhodla pro podstoupení tranzice, se kterou v 15 letech začala. Rychle ale zjistila, „*že to není takový rozdíl, jak jsem čekal, že to bude. Zase tam jsou jiné nároky a ještě větší a že se po mě zase vyžadují úplně jiné věci, ale že jich je taky hrozná spousta a zase mi v tom nebylo dobře. Proč po mně prostě někdo vyžaduje takové stupidity?*“ Pociťovala velkou zmatenost. „*Věděl jsem, že je furt něco špatně a měl jsem prostě furt blbé nálady, kdy jsem si říkal: „No tak když mi není dobře ani v klučičí ani v holčičí, tak kde mi má být dobře?“*“

Na dodržování stereotypních představ o pohlaví bylo apelováno především (dnes již bývalými) psychologem a sexuoložkou. „*Začali mě škatulkovat naopak do toho mužského, což mi začalo hrozně vadit, že prostě jakmile jsem nějak odbočil, tak mě na to upozornili.*“ Zároveň má i nehezké zkušenosti s některými otázkami, které při vyšetření použili. „*Ty otázky byly fakt nechutný a divný a vůbec se nehodící.*“ Nejvíce ji ale překvapilo, jak moc ji sexuoložka tlačila do tranzice. „*Hned po prvním sezení mi dala diagnózu trans a hrozně mě tlačila do té tranzice a do operací, a když jsem váhala, že se ted' na tu operaci necítím, ale třeba až za 3 roky, tak se urazila, hnala mě, ať to mám už hned ted'. Do toho genderu mě tlačila úplně neuvěřitelně.*“ Mariko i přes to začala brát hormony a byla na operaci prsou. Do té doby nosila binder. Poté ale hormony vysadila. „*Změnilo se mi*

v určitých věcech chování a změnilo se v těch, ve kterých jsem nechtěl. Mně se to chování i ty emoce líbily, jak je prožívám. Najednou byly jinak, tak jsem přestal.“ Když Mariko vyjádřila, že to takto necítí a nechce, odmítala se s ní sexuoložka nadále setkávat a věnovat se jí. Dokonce jí i zakázala chodit na podpůrnou skupinu, *„abych neukazoval nějaký jiný pohled, který není tak binární nebo nevím“*. Ví, že to takhle udělala u více lidí, kteří se necítili výhradně binárně či pouze nezapadali do jejích škatulek. Nakonec tedy léčbu u této sexuoložky ukončila. *„Já jsem chtěl mít tu svobodu, aby mě přestali hlídat, co můžu a co nemůžu“*

V těch 15 letech tedy přišel pro Mariko i první *coming out* rodině. Ten se týkal v té době předpokládané transsexuality. Oba rodiče to přijmuli s naprostým klidem. Dalo by se říci, že to vůbec neřešili. *„Akorát mi mamka říkala: „A opravdu chceš?“ a já, že jo. A ona: „No já když jsem byla malá, tak jsem se taky spíš cítila jako kluk. Měla jsem taky krátké vlasy a chtěla jsem být kluk.“* Takže ona je taková, že mi v tom dost rozumí. *„Přijde mi, že jí je to jedno. Prostě mě miluje a je jí jedno, jak se vyjadřuji.“* Naopak prarodiče z jedné strany Mariko naprosto odřízli. *„Trvalo jim tak rok a půl, než mě přijali, ale už se s nimi nevidám, protože mě to tenkrát docela zasáhlo.“* Z druhé strany bylo to přijetí prarodiči ukázkové. *„Ti by šli se mnou klidně i na Pride, (smích) takže tam to bylo úplně v pohodě. To mi začala babička i kupovat knížky o trans tématice a tak.“*

Toto sdílení rodině bylo následováno prosbou matky na střední škole, aby Mariko už na adaptačním kurzu přiřadili do pokoje s kluky. To bylo školou odmítnuto, ale bohužel to neušlo zraku všech studentů, tudíž se poté Mariko často smáli, což přešlo až v šikanu. *„Furt se mi smáli a ptali se, jestli jsem hermafrodit a tak. Potom i třeřáci po mně házeli věci a měli kecy. Ptali se mě, jestli chci mít penis a podobně.“* Učitelé a škola to ignorovali. Dokonce to „vyřešili“ tím, že Mariko zakázali chodit na záchody. *„Takže já jsem byl třeba 8 hodin ve škole a nemohl jsem chodit na záchody. Záchody mi zakázali, protože když jsem šel na dámské, tak se mi holky smály, když na klučičí, tak zas říkali, co tam dělám a takové věci.“* Do školy proto moc nechodila a následně i odešla. Na druhé střední ta akceptace transsexuality byla lepší, *„ale jelikož to byla církevní střední, tak se tam našel i učitel, který mi začal nadávat, že jsem hřích společnosti. Toho pak napůl vyhodili, tak už to bylo dobré.“*

Změna v uvědomění nastala cca před rokem, když začala více mluvit o pocitech spojených s její identitou. Začala se i potkávat s několika nebinárními jedinci a když slyšela jejich popis prožitku identity, *„tak jsem si říkal: „Jo takhle to chci. Takhle to mám vnitřně.“*

Chci tu svobodu. Už si nedokážu hrát na to, že jsem stopro tohle nebo tohle.“ Současně ale zmiňuje, že v ní toto uvědomění odstartovalo velkou spoustu otázek a pochybností. *„Byl tam hodně takový pocit samoty, že těch lidí není tolik. Velký strach z toho, jestli mě ti lidé přijmou. A když jsem začal vidět, že tam s tímhle problémem není, tak tam bylo třeba: „Co vztahy? Co když si nebudu moci nikoho najít? Lidé se snaží najít buď výlučně kluka nebo holku, a když je to takhle chaotický, tak je to problém?“* To bylo provázáno i častými pocity smutku.

Coming out ohledně nebinární genderové identity v rodině již neproběhl. Mariko to vysvětluje následovně. *„Já doma mluvím jen v mužském, protože jsme na to zvyklý, já to nějak neřeším a nechci, aby se to zase museli učit nějak jinak. A podle mě to asi vědí, protože já mám mamku na Instagramu i na Facebooku, kam sdílím spoustu věcí. I jsem sdílel příspěvek z projektu TakyTrans, takže si to možná přečetla nebo mohla si to přečíst, nevím, ale je jí to jedno.“* Rodiče ví, že vysadila hormony a přerušila změnu pohlaví, ale nijak o tom nemají potřebu mluvit. *„Přijde mi to takové přirozené.“* Mariko v tom ani nevidí snahu o ignorování či vyhýbání se tématu. Naopak ji to dává jistotu a určitou validaci, že ji rodiče přijímají takovou jaká je a nemají potřebu to nějak nadměrně řešit. *„Když mám třeba na sobě tričko s krajkami nebo šaty, tak prostě řekne jen: „Hezký!“ a dál to neřeší.“*

Sdílení nové identity proběhlo tedy pouze u přátel a mezi spolužáky na univerzitě. Přátelé to ihned pozitivně přijali. *„Už taky o těch věcech něco vědí, takže s nimi o tom normálně mluvím, zajímá je to, povídáme si o tom. Je hezký vidět, když i oni začnou mluvit o tom, že to možná takhle nějak taky mají.“* Z *coming outu* před novými spolužáky byla Mariko i vzhledem k předešlým zkušenostem velmi nervózní. Ke své identitě se přiznal hned na adaptačním kurzu. Vzpomíná, že tam byly nešikovně řešené společné sprchy. *„Prostě největší nejhorší věc, která se mohla stát. (smích)“* Již první večer poznala, že s novými spolužáky nebude problém, tak se rozhodla, že to nejdříve přizná alespoň klukům. *„Že když půjdu do sprchy, ať tam nikdo nechodí, že jim to předem řeknu. Jeden se i nabídl, že mi bude u dveří hlídat, aby tam nikdo nešel a tak. Někteří pak sami udělali coming out v té třídě a prostě úplná pohoda.“* Ví, že z ní tehdy opadla veškerá nervozita, jež nahradila úleva a radost. Mariko na to dodnes vzpomíná jako na *„jeden z nejkrásnějších zážitků“*.

Jako projev identity vnímá pouze jazyk, kdy střídá mužská a ženská zájmena. Zároveň se v rozhovoru několikrát zmínila o přidávání příspěvků ohledně nebinárních identit na sociální síť. Ty ovšem sama jako projev identity neuvádí. Současně si nemyslí,

že by její styl oblékání či účes nějakým způsobem ovlivňovala identita. „*Já nad tím asi takhle nepřemýšlím. Spíš jakou mám náladu a co se mi líbí. Někdy mám náladu a oblíknu se pohodlně a spíš maskulinně a pak si třeba vezmu něco, co je řazené spíš do holčičího. V účesu jsem se dlouho hledal. Tohle mi teď vyhovuje. To je dlouhé i krátké. Našel jsem se spíš v těch ženských účesech nebo se jim tak říká.*“

Jako zdroj pomoci při vyjadřování své identity vnímá především svou rodinu. „*Na začátku to byl můj otec, který mi říkal, že je mu jedno, jak co mám, jestli jsem si už našel nějakou holku nebo kluka a byl otevřený v tom mém vyjádření, ať už bylo jakýkoliv.*“ Dále je vděčná za spolužačky, jež jsou cizinky. Ty nechápaly, proč je češtině tolik genderovaný jazyk, a tak na Mariko často mluvily i v mužském rodě. Poté jsou to také nebinární kamarádi, které potkal přes organizaci Trans*parent a podpůrná skupina u jedné sexuoložky.

Uvádí, že je vděčná za veškerou podporu, jež kolem sebe má. Kromě již zmíněných věcí je to i například, „*když mě teďka lidé vidí nebinárně, tak mi dokážou pochválit jak ty ženské věci, tak ty klučičí a neřeší, jaké mám chování v genderu*“. Samozřejmostí pro všechny je i respektování zájmen a oslovení, důvěra, zastání, možnost svěření se a validace. „*Že si o tom mohu promluvit, že mě ti lidé ujistí, že mě mají rádi takového, jaký jsem, že mě taky takhle vnímají. A když je něco špatně, třeba nedávno mi nadával nějaký týpek v obchodě, tak jsme si o tom pak promluvili a zanávali.*“ Mezi podporu řadí i skupiny u sexuoložky či zájem učitelů ve škole o preferované oslovení. Trochu jiné podpory se jí dostává od nebinárních přátel, kteří ji přece jenom dokáží více pochopit, jelikož prožívají ty samé věci. „*I když o tom mluvím s cis kamarády, kteří jsou super, tak ale vím, že nevědí, co plně myslím, nedokážou to tak prožít, být v tom úplně se mnou.*“

Na druhou stranu se každodenně na veřejnosti setkává s negativními reakcemi. Popisuje, že se s těmi to reakcemi střetává zejména v metru. Příkladem mohou být otázky na pohlaví („*Je to holka nebo kluk?*“) a různé pohledy. „*Tam byl problém hlavně v tom metru, protože tam se to stávalo nejčastěji, takže jsem si většinou nasadil sluchátka, kapucu a dělal, že spím. Pokoušel jsem se to ignorovat.*“ Dříve to v ní vyvolávalo velké úzkosti a stud ze sebe samotné. „*Když je člověk takhle nepřijímaný, tak jsem se bál, jestli se můžu někomu líbit, jestli se můžu někomu vůbec ukázat, jestli na to mám nárok. Takové až stupidní věci uvnitř. Jestli jsem fakt pro všechny divný a nepřijatelný.*“ Nyní jí to tolik nevadí. Přiznává, že jí to stále dokáže zkazit náladu nebo ji naštvat, ale na druhou stranu si už Mariko

svou jinakost spíše užívá. „*Vnitřně se jim směji, že mají potřebu tohle řešit. Je to stupidní. Jako rozumím tomu, že někoho zajímá, jestli je to holka nebo kluk nebo nebinární. Mě to taky zajímá, když někoho vidím, ale mluvit o tom nahlas a ještě naschvál, abych o tom slyšel. Nevím, co se jim honí v hlavě.*“

V minulosti zažívala Mariko genderovou dysforii skrze svá prsa, jež ale byla vyřešena operací hrudníku. Také se svým pohlavním orgánem měla problém. Připadala si dle jejích slov „*nechutná*“. Časem si ale uvědomila, že jde spíše o otázku vlastní psychiky. „*Zjistil jsem, že mi to vlastně nevadí. Že se spíš bojím, jestli to nebude vadit tomu druhému. Takže jsem přišel na to, že mi to tělo nevadí a že ho nechci měnit kvůli někomu, takže jsem ho začal mít rád a teď jsem spokojený.*“

K celkové spokojenosti přispívá i fakt, že začala chodit k nové sexuoložce, jež ji naprosto přijímá. „*Věřím, že to existuje. A je to první lékař, se kterým o tom takhle mluvím.*“ Dává jí prostor se jakkoliv vyjádřit a současně respektuje používaná zájmena, oslovení a terminologii.

Nakonec Mariko uvádí, že jí nebinární genderová identita přinesla především „*volnost*“ a „*nový náhled na lidi*“. „*Třeba dřív jsem lidi více škatulkoval, což teď nějak nedělám. Mám pocit, že na každého koukám jako na člověka. Hodně proto používám to slovo volnost.*“ Zároveň tak došla k přijetí sama sebe, kdy si už nemusí na nic hrát. „*Jako na jednu stranu v sobě mám stále nějaké strachy, ale opadáva to.*“

4.5. JESS

Jess (18 let) se mi představila jako „*mladá duše, hodně zvědavá, hodně pozorují, co se děje, zastávám si objektivní názor ze shora. Mám hodně lásky, kterou chci dávat, tak třeba i na tom pracuji. Hodně se zabývám seberozvojem. Ráda zkouším nové věci. Moji křesťanští rodiče si asi nepředstavovali, že budou mít dítě jako já, ale já si nestěžuji. (smích) Většinou si věci ráda zkouším, protože se ráda učím tou praxí. Jsem hodně v přírodě a zaměřená na komunikaci s lidmi. Chci cestovat, bavit se s bezdřáky a tak různě. (smích)*“

Gender vnímá jako fluidní „*esenci člověka, která je za schránkou těla*“. Pozoruje, že i přesto má společnost potřebu ho neustále škatulkovat a vytvářet pro něj pravidla a tradice. Současně neklade důraz na to, jaký je rozdíl mezi pohlavím a genderem, což často vede k nějaké formě zmatenosti a nepochopení. „*Vidím to jako něco, v čem můžeme my mladí přispět a vzdělat ty starší, kteří to tolik nechápou.*“

Sama se identifikuje jako *nebinární*, ale všímá si toho, že se její prožívání identity neustále mění. Někdy se cítí jako *genderfluid*, někdy jako *agender*.

V českém jazyce používá při komunikaci s okolím především ženský rod, ovšem začala experimentovat i s rodem mužským a s množným číslem. „*Já v té preferenci nejsem nijak uplá. Beru to v pohodě, když mi někdo řekne ženským.*“ Stejně tak experimentuje i v angličtině. Vše si teprve zkouší a hledá, co ji bude nejvíce vyhovovat.

Popisuje, že v dětství nevěděla o možnosti jiné identifikace než je ta ženská a mužská. „*Možná už od dětství tam byla ta myšlenka, že se nemohu plně projevit, ale nevěděla jsem, že to má nějaké jméno, že s tím mohu nějak pracovat a tak.*“ Již od útlého věku ale cítila, že by chtěla dělat věci, jež jsou kategorizovány jako chlapecké. „*Chtěla jsem lézt po stromech a dělat takové hovadiny, které dělají kluci nebo tedy, které klukům dovolují a holkám ne.*“ Rodina ji do ženské role tlačila především stylem oblékání a vyžadovaným chováním a zejména téma oblékání se u Jess několikrát v rozhovoru opakovalo. „*Moje mamka mě vždycky navlékala do růžových a fialových věcí a mně už to lezlo krkem.*“ „*Štvalo mě, když na těch bohoslužbách byli kluci a nebyli oblečení slavnostně a já jsem si říkala: „Kéž bych to taky mohla takhle mít!“*“ „*V našem městě byla nějaká akce pro děti. Mamka mi řekla, že mě tam taky vezme a navlékla mě do takových bílo růžových halenek a kalhot. No to bylo příšerný. (smích)*“ „*Ještě když jsem byla menší, tak jsem záviděla kamarádce, že má pár tepláků, které může zašpinit a mělo to normální barvy bez těch přehnaných ženských prvků.*“

Na konci školy se poprvé dozvěděla o jiných možnostech identifikace, ale tehdy tomu nevěnovala pozornost. Vysvětluje si to tím, že byla už od dětství hodně úzkostlivá a nesebevědomá, což jí zabraňovalo ve větším sebepoznání. Po nastoupení na střední školu začala chodit do second handů, kde si kupovala především pánské stříhy, vytahané svetry apod. „*A mamku to hrozně štvalo, že nechodím žensky oblékaná a v šatech bez tvaru. (smích)*“ Zároveň se začala díky sociálním sítím více vzdělávat. „*Hodně přes Tumblr a Twitter jsem prozkoumávala, co se vlastně děje, jak to tedy je.*“

Změny v uvědomování své identity si začala všimnout někdy před rokem, tedy kolem 17 let, kdy se vzhledem k jejímu duševnímu zdraví přestala zaobírat některými věcmi. Popisuje, že ji to tehdy osvobodilo a našla tak samu sebe. Vzpomíná, že to byl hodně pomalý a plynulý proces, který začal ostriháním vlasů nakrátko. Dlouhé vlasy připadaly Jess vzhledem k jejím rysům v obličeji divné. Postupně se tak začala více a více přijímat.

To se projevilo i na její větší otevřenosti na sociálních sítích. Po celou dobu se cítila dost rebelsky. „*Už vím, kdo jsem já. Je to takové rebelství i proti mým rodičům.*“ Celý tento proces bere jako dobrodružství.

Rodině o své identitě ještě neřekla. „*Dávám jim čas, aby si zvykli na to, co se stalo s jejich dcerou, proč nosí unisex a má krátké vlasy. (smích) Necítím, že jsou na to ready.*“ První *coming out* tedy proběhl kamarádovi ze školy, jenž je také nebinární. „*Je hrozně fajn mít to s kým sdílet a mít při sobě takového druha.*“ Svěřila se mu díky vzájemné důvěře a vědomí, že on není člověk, který by ji chtěl jakkoliv ublížit. „*Je to spíš takové: „Pokud se ti to nelíbí, tvůj problém. Pokud o tom nic nevíš, mohu ti to vysvětlit. Pokud tomu nechceš více rozumět, tak prosím, ale já se měnit nebudu.“. Takže taková sebeúcta.*“

Již během uvědomování nebinární identity se u Jess začala objevovat lehká dysforie, která je spojena s jejím vzhledem. Vadí ji, že se její ženské tělo neshoduje s ideálním androgynním obrazem. „*Nějaká nevolnost z toho. Někaký prvek na seznamu, který musím v budoucnu vyřešit.*“ Dříve se to týkalo vlasů, lépe řečeno účesu, dnes jsou to zejména prsa, u kterých nevidí důvod, proč by je měla mít, a celková silueta. „*Až si našetřím, tak půjdou pryč. Nechci mít děti, nechci kojit, nemají pro mě žádný účel. Chtěla bych třeba i nosit jenom kalhoty, nahore bez ničeho, tak jak to dělají muži, normálně se opálit. Nebýt prostě takhle limitována.*“ Dalo by se říci, že jí prsa vadí spíše vzhledově než pocitově. „*Někdy třeba když jsem měl velký výstřih, tak jsem si říkal, proč musí být mé tělo tolik nekompatibilní, že nespolupracuje.*“ Jiné ženské rysy a části těla jí nevadí. „*Spíše se snažím objevovat tu mužskou část, ale to neznamená, že bych tu svou ženskou část nějak omezovala.*“

Jako způsob vyjádření své identity vnímá především experimentaci se zájmeny a styl oblékání, kam řadí i nošení binderu. Dále pak i chování a trávení volného času, tedy hlavně to, že se nesnaží zapadat do klasickým genderových stereotypů. „*Všimla jsem si, že tím že mám teď více té svobody, jako malá jsem musela žít v té škatulce, neměla jsem možnost okusit to druhé teritorium, tak to teď poznávám.*“ Také tak vnímá i svou otevřenost na sociálních sítích a sdílení příspěvku na toto téma. „*Tím, že je to součást mého života, tak to tak i беру a snažím se z toho nedělat tabu či něco nechutného.*“ Jako zdroje pomoci při vyjadřování pak bere zmiňované sociální sítě, zejména Instagram a Twitter, své umění a samu sebe. „*Možná ta moje upřímnost a image. To, jak se znám, oblékám, mluvím a přemýšlím.*“

Zmiňuje, že ačkoliv nelpí na nějakém dodržování preferovaných zájmen a oslovení, vždy ji potěší, když někdo použije jiný než ženský rod. Cítí tak od nich určitou validaci a přijetí. Tu však cítí i pokud se to snaží její okolí alespoň pochopit. Jako podporující vnímá i LGBTQIA+ skupinu. „*Myslím, že mi dala více empatie vůči ostatním a něco, pro co mohu bojovat a zlepšit. Je to taková motivace.*“ Také má pár nebinárních přátel, se kterými si online dopisuje. U těch si váží získaného nového úhlu pohledu na to, jak žít. „*Že život není tak napjatý a strnulý. Je to více volné.*“ Může s nimi bez zdlouhavého vysvětlování zkoušet nové věci. Je to pro ni nová forma intimity a důvěry, jež se jí u binárních přátel nedostávalo.

S negativními reakcemi se setkala už u bývalých přátel z církve. „*Ti mi i říkali, jestli jsem se náhodou nepřeorientovala, jestli si nemyslím, že jsem kluk.*“ To v ní chvílemi vyvolávalo otázky, pochybnosti a myšlenky, zda to vše nepředstírá. „*Zároveň ale vím, že tohle jsem já. Jako každý člověk se pořád hledá a já zkoumám, co mi vyhovuje, v čem se cítím dobře, co můžu změnit.*“ Přiznává, že se kvůli její změně vyjadřování nové identity několikrát pohádala s matkou. Ta ji jednou dokonce nazvala „*kreaturou*“. Jelikož se Jess s takovými reakcemi nesečkává často, velmi ji reakce podobné té od matky šokují. Snaží se ale zůstat klidná a situaci více nekomplikovat. „*Většinou mě překvapí, že má někdo takový postoj. Cítím se pak, že nemám připravený argument nebo nějaké vysvětlení pro tu situaci, pro to kým jsem. Takže jsem hodně opatrná v podobných situacích. Spíše váhám, než něco řeknu. Radši nejdřív toho člověka vyslechnu, abych věděla, co chce vědět on, co si myslí, abych zabránila zbytečnému nedorozumění a emocím a tak. Asi to nějak nerozvádím.*“ Současně si ale váží skutečnosti, že i když jsou její rodiče věřícími, mají nějaké své určité předsudky a spousta věcí se jim nelíbí, nic ji nezakazují a nechávají ji volnost. Dnes se snaží brát veškeré negativní reakce jako osobní výzvu.

Po celou dobu našeho rozhovoru se u Jess opakuje jedno a to samé téma, a tím je volnost. Tu i sama zmiňuje jako největší věc, jež jí její nebinární genderová identita přinesla. „*Hodně volnosti, více možností, jak si užít život, velkou roli tam hraje i ta svoboda, empatie a výzvu vidět a přijímat lidi jinak, lépe s nimi komunikovat a celkově přinést něco naší společnosti. Že to není pořád to samé a že změny nejsou tak špatné, jak se mohou zdát. Je to výzva pro mě a pro ostatní. Dokážu to konečně pojmenovat. Víím, co chci a dokud mám tu svobodu a prostředky se vyjádřit, tak to bude všechno dobré.*“

4.6. XAVIER

Mým posledním probandem je Xavier (22 let), u kterého náš rozhovor proběhl přes videohovor. Xavier se mi představil jako osoba, jež ráda čte poezii a kterou baví jazyky.

Gender vnímá jako „sociální konstrukt“, jenž jsme si vymysleli, abychom mohli lidi kolem sebe jednodušeji škatulkovat. To nás vede i k potřebě škatulkování nás samotných. *„Tady v západní společnosti jsme si řekli, že budeme mít dva, ale spouště lidem to nesedí nebo přechází z jednoho na druhý a tak.“* Zároveň si nemyslí, že by to bylo něco pevně daného. *„Jako není to tak, že by se s tím člověk narodil a byl s tím spokojený po celý život. U spousty lidí to tak samozřejmě je, ale ne u všech.“*

Identifikuje se jako *nebinární*. Blíže by to popsal jako velmi fluidní mix feminity a maskulinity. Dříve se snažil svou identitu blíže specifikovat, ale vzhledem k její velké proměnlivosti od toho radši ustoupil.

Český jazyk vnímá jako hodně složitý, jelikož zjistil, že mu v podstatě nesedí použití ani jednoho rodu. *„To ona mi vadí, protože je to něco, co je dané a vždycky všichni, když se na mě podívají, tak si myslí, že to je takhle správně, takže to se mi nelíbí.“* Přátelé na něj mluví v mužském rodě, za což je jim vděčný, ovšem ví, že ani to mu stoprocentně nesedí. Pokud o sobě mluví sám, tak rody střídá. Angličtina mu oproti tomu velmi vyhovuje, což uvádí i jako jeden z důvodů, proč se ji učí. Používá zde *they/them* zájmena. *„Tam ten člověk může být naprosto neutrální. To mi vyhovuje.“*

Vývoj uvědomění byl u Xaviera velmi spletitý a po celou dobu přicházel po vlnách. Narodil se jako žena a tak se k němu všichni po celou dobu i chovali. *„Celý život mě berou jako ženu, holku, studentku, kamarádku. Úplně mi to není příjemné.“* Na střední škole se setkal se šikanou, u které si je ale dost jistý, že neměla nic společného s jeho genderem, jelikož se tehdy prezentoval velmi žensky. Ve 13 letech se u něj začala projevovat anorexie. *„Myslím, že jsem ji do velké míry měl taky kvůli tomu, že jsem chtěl zamezit tomu, aby se to tělo vyvíjelo nějakým ženským způsobem.“* Také vzpomíná, že v té době měla většina holek různé zpěváky a herce za platonické idoly. Ty měl Xavier také, ale spíše než aby šlo o nějakou romantickou touhu, tak si přál, aby vypadal jako oni. *„Dlouho jsem nevěděl, že je to příznak.“*

Poté se mu ve 14 letech střídali rozdílné vlny prezentace. *„Střídal jsem délku vlasů a styl oblečení, kdy jsem nosil hodně klučičí oblečení, ale střídalo se mi to i s hodně*

femininním, což u spousty holek taky nevidím, že by si vzaly velké šaty, spodničky a tak. Není to něco, co dělá většina cis holek. Většina lidí to prostě vůbec neřeší.“ Žádný z těchto projevů ho ale vnitřně nenaplňoval. Zároveň byl tehdy přesvědčen, že je tu jen pro potěšení kluků. Snažil se co nejvíce přiblížit různým ideálům krásy, o kterých si myslel, že u druhých lidí zajistí validaci. „Já jsem se tehdy koukal hodně na anime, takže to byly typy s velkými prsy, stydlivé, tak jsem si říkal: „Tohle jsem. Tohle musím být!“ a i když na to nevypadám, tak tohle musím být. To právě nedopadlo dobře.“

Mezi 15 a 16 lety objevil feminismus. „*To se změnil svět (smích) a právě i ten gender.*“ Tehdy si hledal na Tumblr a jinde internetu různé informace týkající se feminismu a narazil na pojem *genderfluid*. „*To jsem si říkal: „Aha, tak to je ono!“*, takže mi to tím vysvětlilo ty mé klučičí vlny a dny.“ Na konkrétní emoce při tomto uvědomení si nevzpomíná. Spíše by to celé popsal jako konečnou jasnost, prozření a svobodu. Věděl, že není binárním trans člověkem, že nechce brát hormony ani podstupovat tranzici. „*A taky se ve mně probudila taková hrozná bojovnost. Já jsem se šla třeba ostříhat na krátko a už jsem měla kratší vlasy od jiné kadeřnice a teď jsem šla k jednomu známému do kadeřnictví a že to chci nakrátko. A on na mě tak koukal, co že chci objednat do pánského, že mě tam nemůže objednat. A mě to tehdy hrozně rozčílilo, (smích) protože já o sobě vím, že nejsem žena. Myslím, že jsem už tehdy nosil binder a tak jsem si říkal: „Já se tady snažím o pánskou prezentaci a lidi to furt nepřijímají!“* Dodává, že to tenkrát sdílel s matkou i přáteli a všichni to přijali velmi dobře.

Poté se však tento kruh přátel rozpadl a Xavier pocítoval „*hroznou potřebu dostávat validaci od lidí, protože mi to sluší, takže zase byly dlouhé vlasy a make-up a všechno*“. Opět se tedy vrátil k předstírání, i když po celou dobu věděl, že není cis ženou. „*Ještě před rokem jsem měla dlouhé vlasy a každé ráno mi trvalo 2 hodiny než vyjdu ven. Připadala jsem si hrozně krásná a potřebovala jsem se neustále koukat do zrcadla, jakože tahle osoba za něco stojí tím pádem, protože je krásná.*“ Dnes si ale uvědomuje, že tam byl obrovský rozpor mezi tím, koho vidí a kým doopravdy je. Ačkoliv ho lidé za jeho feminní prezentaci chválili, uvnitř cítil pocit prázdnoty. Věděl, že něco dělá špatně. „*Věděl jsem, že jsem nebinární a jak to mám, ale ten rozpor byl bolestivý.*“

Až před rokem se opět začal prezentovat a identifikovat jako nebinární. Ostříhal si vlasy na krátko a změnil šatník. Myslí si, že dnes je jeho šatník rozdělen půl na půl a obléká

se podle pocitů spojených s identitou. „*Jako mám třeba den, kdy se cítím hrozně maskulinně, ale kdyby se na mě někdo podíval, tak by to nikoho vůbec nenapadlo. (smích)*“

Zároveň si plně uvědomil prožívanou genderovou dysforii, jež je spojená s jeho prsy. Xavier ji popisuje jako přímo nesnesitelnou a natolik silnou, že kvůli tomu často brečí. „*Já jsem se snažila dělat si fotky i třeba v prádle a mně se ta fotka líbila, ale nebyla jsem to já. S těmi krátkými vlasy je ta dysforie mnohem silnější. Já se kouknu do zrcadla, líbí se mi to celé, co tam vidím, až na ta prsa. To je strašná pěst na oko.*“ Tato dysforie přetrvává i při sexu s partnerem, kdy Xavier odmítá, aby se jeho prsou kdokoliv dotýkal. Dokonce si vzpomněl, že již ve 14 letech si hledal informace o operaci prsou, jejich zmenšení apod. Od doby, co nosí binder si připadá mnohem lépe. „*Ten mi i dodal jistotu, že je to opravdu dysforie. S tím plochým hrudníkem se cítím tisíckrát lépe a to můžu mít na sobě klidně i šaty a cítím se naprosto skvěle. Zatímco když ho nemám, což ho musím nenosit dost často, protože je to dost náročné na dýchání, tak třeba ve škole chodím na pánské záchody, protože tam není fronta a protože mi to dělá dobrý pocit. Je to takový validující pocit, ale když se nestahují, tak se tam bojím jít, protože by se pak lidi mohli kouknout na ta prsa a říct si: „Ha, to je žena!“ Sice si to možná nalhávám, že lidi tím binderem zmátnu, ale pro můj pocit je to naprosto dostačující.*“ V září má ohledně odstranění prsou domluvenou první konzultaci u sexuoložky. Jediné, co vnímá jako překážku k vysněnému hrudníku, je cena operace.

Po vlastním přijetí nebinární genderové identity se Xavier rozhodl, že udělá druhý *coming out*. Nejprve se svěřil nejbližší kamarádce, jelikož věděl, že je těmto tématům velmi otevřená. Dále to říkal i v rodině – matce a sestře. Všichni to přijali velmi vstřícně. „*Akorát máma o mně furt mluví jak o dceři. A to trošku bolí.*“ Sestra i přátelé však preferovaná oslovení respektují a hojně užívají. Xavier se dokonce veřejně identifikoval i v jedné ze svých prací a opět se dočkal přijetí.

Zajímavý je Xavierův vztah s jeho heterosexuálním partnerem, který je mnohem starší. Nejspíš kvůli tomuto věkovému rozdílu má problém s porozuměním prožívané nebinarity. „*Třeba ta operace prsou ho docela dost trápila, ale zase chápu, že když neví, jak moc pro mě ta dysforie je nesnesitelná, že nechápe, proč si chci odkrojit kus těla, ale tak doufám, že to časem pochopí.*“ Dle Xaviera však na vyřešení celé situace pracují. Nechce ho ztratit, jelikož ho má rád a cítí se s ním dobře a bezpečně. „*Jako na jednu stranu mu musím dost věcí vysvětlovat, ale s ním jsem měl tu jistotu a oporu v tom, že se můžu pustit*

do té sociální tranzice, jestli to můžu takhle nazvat. Jako nemiluje mě jen kvůli vzhledu, takže tohle je něco, co je dost důležité a co mi předtím chybělo.“

Dle svých slov dává svou genderovou identitu najevo používaným jazykem, kontrastním až androgynním oblékáním, příspěvky na sociálních sítích či odznáček, jež odkazuje na správné oslovení. Právě sociální sítě uvádí jako jeden ze zdrojů pomoci při vyjadřování své identity. Zároveň si myslí, že se zde vyjadřuje více a otevřeněji. *„Nebo mi spíš přijde, že v reálu na to nechci neustále stahovat tu pozornost, když jsem tam jediný nebinární člověk. Třeba nemám ani kolikrát na to, abych opravovala učitele, kteří mi říkají she, i když používám they. Takže v reálu je to těžší, protože vím, že ti lidé nemusí mít to povědomí a já jim to v tu chvíli nechci vysvětlovat.“* Dále zmiňuje i online komunitu, kde probíhá vzájemná interakce a podpora.

Jako podporu vnímá kromě všeho zmiňovaného zejména respektování zájmen a oslovení. U nebinárních přátel se pak k tomu přidává i absence nějaké potřeby vysvětlování vlastních prožitků.

Z negativních reakcí se nejčastěji setkává misgenderingem. *„Jako když jsem se oblékala do těch šatů a měla ty dlouhé vlasy, tak jsem si tak říkala, že po těch lidech nemůžu čekat nic jiného, než že mě budou považovat za ženu, což je blbost, protože spousta nebinárních lidí se obléká binárně a nedělá to z nich o to méně nebinární lidi.“* Například u matky, jež ji stále oslovuje jako dceru, ji to vždy zamrzí, ale snaží se to hodit za hlavu. Co vnímá jako problematičtější je, že veškeré negativní reakce na její osobu v ní vyvolávají silnou dysforii. Doufá, že po operaci se vše změní k lepšímu.

Nakonec ale vše hodnotí pozitivně. Tvrdí, že ji nebinární identita odstranila frustraci z požadavku *„být tou nejlepší možnou ženou, jakou si dovedu představit“*. To ji přineslo obrovskou úlevu a svobodu. *„To povědomí o genderu je spojené i s tím feminismem, který mi přinesl opravdu hodně. Je to určitě velká svoboda v tom, co můžu být a co nemusím být.“*

5. MEZIKAZUISTICKÉ SROVNÁNÍ

Následné mezikazuistické srovnání je seřazeno dle předem vytyčených výzkumných otázek.

První výzkumná otázka se ptala na to, jak nebinární jedinci vnímají gender. Během rozhovorů panovala mezi mými probandy shoda ve vnímání genderu jako něčeho fluidního, nestálého. Dom, Jess a Xavier tak dokonce popisují i svou vlastní identitu. Naopak Sani sice

uznává, že se toto vnímání může u ostatních vyskytovat, ale společně s Jamie svou identitu považují za stabilní. Jamie, Jess a Sani také zmiňují, že nevidí souvislost mezi genderem a biologickým pohlavím.

Téma, které prostupuje všemi rozhovory, je vnímání genderu společností. Ta má dle mých probandů potřebu vytvářet určitá pravidla, jak by měl člověk vypadat a chovat se. Jamie k tomu dodává i různé předsudky a společně s Jess sem řadí i jakousi zmatenost a nevzdělanost. Zároveň má společnost, do které probandi řadí i své okolí, potřebu tzv. škatulkování, jež je zmiňováno ve spojení se zařazováním a hodnocením jedince na základě jeho vzhledu, exprese a chování a následným možným kategorizováním do škatulky muž či žena. Právě to může být důvodem častých negativních reakcí na identitu nebinárních jedinců. Většina probandů si uvědomuje, že nám toto škatulkování pomáhá v orientaci v prostředí, ale přiznávají, že právě díky tomu je jejich okolí mnohdy (záměrně či nezáměrně) zraňuje.

Identifikace těchto nebinárních jedinců je opravdu různorodá. Mariko se dříve snažil svou identitu konkrétněji uchopit, ovšem vždy se po nějaké době změnila, proto se nyní identifikuje zastřešující nebinární identitou. Stejně se identifikuje i Xavier a Jess. Pro ty je to dokonce, narozdíl od ostatních, jediná identita, kterou se identifikují. Jess se takto dle mého názoru identifikuje z důvodu krátké doby uplynulé od prvního uvědomění. Sama dle svých slov teprve experimentuje a hledá to, co by ji stoprocentně vyhovovalo. Dom i Sani by se nejraději identifikovali jako lidé, jelikož nemají potřebu nějaké bližší specifikace své identity. Oba však pro lepší pochopení okolím svou identitu dále konkretizují. Dom a Xavier svou identitu popisují jako mix feminity a maskulinity. Pro Sani a Mariko je společné, že nedokáží pochopit a vcítit se do toho, jaké to je prožívat nějaký gender. Jamie je zde jediná, která se identifikuje opravdu blíže, tedy jako demigirl a agender. Řekla bych tedy, že zde nejde nalézt nějaký jednoduše daný vzorec chápání a prožívání nebinární identity ve vztahu k jejímu popisu.

Druhá výzkumná otázka se ptala na podobu vývoje nebinární genderové identity u těchto jedinců. Ten byl u všech mých probandů velmi spletitý a značně rozdílný a je na něm poznat, že nekopíruje nějakou jednoduchou lineární linku. I přes to zde můžeme najít určité společné znaky. Prvním z nich je dřívější nevědomí probandů o jiných možnostech identifikace. Pro Dom to nepředstavovalo žádný problém, jelikož až do svého uvědomění identity gender neřešil. U Jamie, Sani, Mariko a Xaviera tato nevědomost vedla k pokusu

o opačnou roli, tedy například Jamie vyžadovala po svém okolí, aby se k ní chovali a brali ji jako kluka. Sani se snažil o prezentaci v holčičí roli, kterou vystřídalo „bezpohlavní“ stadium následované vrácením se k mužské roli, jež mu ale nevyhovovala. Sám se zmiňuje, že si dokonce hledal možnosti nápravy, jelikož nevěděl, co je s ním „špatně“. Mariko kvůli této nevědomosti vstoupila do procesu tranzice, který ale nedokončila. U Xaviera proběhl pokus o opačnou roli dokonce dvakrát. Jamie a Jess se shodovaly v averzi vůči ženskému oblečení. Pro Mariko, Jamie, Jess a Sani všechny předchozí role představovaly něco omezujícího, co je nutilo žít v požadované a očekávané škatulce.

Někteří probandi se v dětství a v dospívání potýkali s nelehkými životními situacemi či problémy s duševním zdravím. U Jamie to je hraniční porucha osobnosti a PTSD, o kterém se více zmíním v páté výzkumné otázce. Domnívá se, že Jamie tato porucha osobnosti nijak do vnímání její identity nezasahuje. To dle mého názoru dokazuje i její stabilní vnímání vlastního genderu, jež sama datuje už od dětství. Mariko i Xavier zažívali na střední škole šikanu. Každá z nich ale měla jiný důvod. U Xaviera šlo o celkovou jinakost, jelikož není českého původu. Mariko byl naopak šikanován za svou tehdejší transsexuální identitu, a to dokonce ze strany školy. Sani se svěřil s nelehkou rodinnou situací, kterou blíže nerozváděl, ovšem myslí si, že měla velký vliv na jeho sebepřijímání a také duševní stav, jelikož mu byly diagnostikovány deprese a úzkosti. Xavier mi prozradil, že se u něj ve 13 letech začala projevovat anorexie. Dle jeho slov to sám zpětně vnímá jako snahu o zamezení přirozeného tělesného vývoje ženských rysů a znaků.

Samotné uvědomění identity proběhlo u probandů v pozdější adolescenci či na začátku dospělosti (16–22 let). Pro všechny toto uvědomění nepředstavuje jeden konkrétní moment, ale naopak postupný proces. Dom se o nebinárních identitách dozvěděl pomocí poznávání různých příběhů členů LGBTQIA+ komunity uveřejněných na sociálních sítích (Instagram). Tvrdí, že přesnými časovými údaji si není jistý, ale že proces uvědomění probíhal někdy kolem 18 let. Díky této postupnosti uvědomění měl čas na přemýšlení o své identitě a nevybavuje si tedy, že by při tom prožíval nějaké negativní emoce. Sani, Jamie i Jess došli ke svému uvědomění pomocí vývinu prostředků pro její definování, které jim v minulosti chyběly. Jamie, jež si svou identitu uvědomila kolem 22 let, zároveň zmínila jako důležitý moment první zkoušku binderu, jež v ní vzbudila radost a nadšení následované touhou po androgynním vzhledu. Sani i Xavier zažívali při uvědomování konečnou jasnost a volnost. Jess se o nebinárních identitách dozvěděla stejně jako Dom, Sani a Xavier pomocí sociálních sítích (Tumblr, Twitter, YouTube). Pociťovala při tom volnost

a rebelství vůči svým křesťanským rodičům. Mariko si svou identitu uvědomila po neúspěšné tranzici díky osobnímu poznávání dalších nebinárních lidí. Narozdíl od všech to v ní vyvolalo vlnu strachu a pochybností, které ale časem, zejména díky podpoře okolí, ustoupily.

Za významné zjištění považuji fakt, že se všichni probandi prvně svěřili o své identitě svým přátelům. Dom, však toto svěření kamarádce považuje za spíše povrchové, narozdíl od *coming outu* své bývalé přítelkyni, která ho naprosto přijala. Stejně reakce se dostalo i ostatním probandům. Jamie, Dom, Jess a Mariko zmiňují prvotní strach z reakce, jež ale vystřídala úleva a radost. Sani tvrdí, že nic zvláštního při *coming outu* nepocíťoval, jelikož své kamarádce plně důvěřoval. Xavier spíše mluvil o svých myšlenkách, kdy měl po tomto sdílení určitou potřebu validace od ostatních, což ho dle mého názoru vedlo k navrácení k binární sebe prezentaci.

Třetí výzkumná otázka se zabývala vnímanými projevy genderové identity nebinárních jedinců. Způsobem vyjádření, jenž byl pro všechny probandy společný, je používaný jazyk. Dom, Mariko, Jess a Xavier to například zmiňují ve spojení se střídáním jmenných rodů (mužského a ženského), v případě Jess i jednotného a množného čísla. Dom, Jamie a Sani se vyjadřují negativně k omezeným možnostem, které jim český jazyk nabízí. Zajímavým poznatkem je používání odlišných zájmen v češtině a v angličtině (kromě Mariko, která v angličtině s nikým nekomunikuje). Jess je otevřená jakémukoliv experimentování se zájmeny. Stále nemá jasně dané preference. Jamie používá *fae/faer*. Ostatní se shodují na komunikaci v množném čísle pomocí zájmen *they/them*.

Jamie, Sani, Jess, Mariko a Xavier vnímají jako svůj další způsob vyjádření identity sdílení různých příspěvků na sociálních sítích. Zároveň je Jamie, Sani, Jess, Dom a Xavier pokládají za svoje zdroje pomoci při vyjadřování identity. Nejčastěji zmiňovanými jsou Instagram, Tumblr, Twitter a Facebook. Jamie, Sani, Dom a Xavier také uvádí, že si myslí, že jsou na sociálních sítích ohledně své identity otevřenější než v reálných situacích. Dalšími vnímanými zdroji pomoci jsou přátelé (Dom, Jamie, Mariko) a oni samotní (Sani, Jess).

Ve způsobu oblékání a celkovém ladění vizáže převažuje u mých probandů maskulinní až androgynní vzhled. To může být způsobeno tím, že Dom, Jamie, Jess, Mariko a Xavier jsou biologicky ženami. Myslím si, že by to mohlo indikovat snahu o osvobození se od již zmiňovaného škatulkování. Xavier však dodává, že i tak nosí velice femininní oblečení a líčení, které jak sám tvrdí, není obvyklé ani u běžných žen. Sani a Mariko

výslovně upozorňují, že si nemyslí, že by jejich vzhled nějakým způsobem souvisel s jejich genderovou identitou. Dom naopak zmiňuje, že by se v budoucnu k androgynní podobě chtěl přiblížit hormonální terapií (testosteron).

Čtvrtá výzkumná otázka se ptala na reakce okolí, se kterými se nebinární jedinci setkávají. Mluvili jsme spolu jak o podpoře, tak o negativních reakcích. Na základě rozhovorů můžeme konstatovat, že za největší projev podpory berou probandi respektování jejich preferovaných zájmen a oslovení. To dle mého souvisí i s faktem, že jazyk je prostředkem, jímž dávají všichni najevo svou nebinární genderovou identitu. Dále se odpovědi liší. Dom a Jess si váží především možnosti zkoušet si s přáteli různé sebeprojevy. Pro Jamie a Mariko je důležitá možnost svěřit se přátelům, stejně jako vědomí, že v nich mají zastání. V případě Jamie se jedná i o podporu partnera. Společně s Jess se shodují, že jim tím jejich okolí dodává pocit určité validace jejich identity.

Zajímalo mě i zda moji probandi vidí nějaký rozdíl v podpoře od cis a nebinárních přátel. Zde se u všech opakuje téma bezpečného prostoru, ve kterém se jim dostává plného pochopení z důvodu stejných prožitků, což vede k absenci potřeby neustálého vysvětlování. Nutno dodat, že to ale neznamená, že by si probandi svých dalších přátel, případně rodiny a partnerů nevážili. Naopak jsou za jejich snahu a podporu velmi vděční.

Negativní reakci, zmíněnou všemi probandy, je jakékoliv slovní vyjádření neuznání jejich identity. Jako další můžeme uvést misgendering, nerespektování zájmen a oslovení, zesměšňování, urážky a to, že jejich okolí nebere jejich identitu vážně. Nejčastěji byly tyto projevy záměrně či nezáměrně cílené od jejich blízkých. Mariko dokonce prozradila, že ji zesměšňování a urážky potkávají každodenně, nejčastěji na veřejnosti a od neznámých lidí. To v ní dříve vyvolávalo stud a úzkosti. Dnes jí to akorát zhorší náladu nebo jí naštvou důvody pro takové jednání, ale celkově to už „hází za hlavu“. Jamie a Jess přiznávají, že v nich v minulosti, zejména urážky a zesměšňování, vzbudily pochybnosti o nich samotných. Společně s Dom jsou tyto reakce provázeny i chvilkovým zaskočením. Důležitým zjištěním ale je, že jsou důsledky tohoto chování a jednání často minimalizovány podporou z jiného zdroje (rodina, přátelé, partner, sociální sítě).

Pátá výzkumná otázka se vztahuje k projevům genderové dysforie. Všichni probandi se s genderovou dysforií nějakým způsobem potýkají, ovšem její zdroje a projevy se liší. Nejčastějším důvodem, proč se genderová dysforie u mých probandů projevuje, je připomenutí jejich biologického pohlaví. Pro Sani a Xaviera představuje zdroj dysforie

jazyk používaný okolím vůči jejich osobě. U Xaviera to vede přímo k dysforii zažívané z prsou. Ta u něj probíhá nejsilněji ze všech probandů. Přiznává, že ho často dohání i k pláči. Díky nošení binderu se ale jeho dysforie mnohem zmírnila. I přes to je rozhodnut pro chirurgické odstranění prsou, kvůli kterému je již objednaný k sexuoložce. Skrze prsa zažívají dysforii i Jamie a Jess. Mariko již operativním odstraněním prsou prošel, ale zpětně svá prsa také popisuje jako zdroj. Jamie dysforii zažívá, pokud se v daný moment na určité genderové škále nachází blíže k agenderu, což stejně jako Xavier řeší binderem. Jess svá prsa vnímá jako zbytečná a proto také uvažuje o jejich odstranění. Zároveň Jess i Xavier zmiňují, že jejich tělo neodpovídá jejich ideálnímu obrazu. Dále se genderová dysforie u Jamie a Xaviera projevuje při sexu. Jamie to dává opět do souvislosti s agender identifikací, ale přiznává, že v tomto nepříjemném pocitu může hrát roli i PTSD, které vyvolal bývalý nedobrovolný sexuální vztah. O to více si proto váží podpory svého současného partnera, který její potřeby chápe a přijímá. U Xaviera je dysforie při sexu znovu otázkou prsou, kdy vysloveně nemá rád, když se jich někdo dotýká. To jeho partner respektuje. Dom také v minulosti prožíval sex dysforicky, ovšem díky podpoře a důvěře své současné přítelkyně tomu tak již není. Současně společně se Sani jsou jedinými probandy, kteří genderovou dysforii nezažívají tělesně. Z těchto odpovědí můžeme tedy rozpoznat, jak je podpora partnerů i dalších blízkých důležitým prvkem ve vyrovnávání se s genderovou dysforií.

Nakonec jsem se svých probandů ptala, co jim jejich nebinární genderová identita přinesla do života. Odpovědi všech byly veskrze pozitivní. Dom, Jamie a Jess sice uvedli, že kvůli své identitě ztratili některé přátele, ovšem nezaznamenala jsem, že by to hodnotili negativně. Naopak byli rádi, že se ukázalo, kdo je jejich pravou oporou. Opakovala se zde témata jako nalezení svého pravého já, velká úleva následovaná zlepšením psychického stavu a volnost a svoboda.

DISKUZE

Cílem této bakalářské práce bylo pomocí kvalitativních metod popsat a analyzovat vnímání a prožívání genderu nebinárních jedinců a dalších aspektů související s touto identitou, jako je vývoj uvědomování nebinární genderové identity, způsoby, jakými se projevuje nebinární genderová identita a genderová dysforie a také, co nového přinesla nebinární identita těmto jedincům do života.

Ráda bych zde nyní shrnula výsledky výzkumu a porovнала je s vybranou literaturou a studii, které jsou uvedené v teoretické části bakalářské práce. Výsledky jsou seřazeny na základě výzkumných otázek.

První výzkumná otázka se zaměřovala na vnímání genderu. Factor a Rothblum (2008) uvádějí, že nebinární jedinci narozdíl od těch, kteří se identifikují jako binární transgender, častěji vnímají genderovou identitu jako fluidní neboli nefixní a měnící se (Factor & Rothblum, 2008; cit dle Conlin et al., 2019). Toto vnímání lze pozorovat u všech probandů. Někteří z nich (Dom, Jess, Xavier) tak sami popisují i své vlastní prožívání a vnímání identity. Kuper a kolegové (2012) tvrdí, že se velká část nebinárních jedinců identifikuje více než jednou genderovou identitou (Kuper et al., 2012; cit dle Conlin et al., 2019). To můžeme pozorovat u Dom, Jamie, Sani a Mariko. Tématem, které se během výzkumu objevovalo u všech probandů, je také potřeba společnosti tzv. škatulkovat a vytvářet určitá pravidla, jež mohou vést k nesprávnému zařazení jedince do kategorie muž a žena, což vede k mnoha nepříjemným situacím.

Druhá výzkumná otázka se zabývala průběhem vývoje nebinární genderové identity. Alexander a kolegové (2016) ve své studii zjistili, že vývoj nebinární identity sleduje méně lineární a více flexibilnější cestu ve srovnání s tradičními modely rozvoje transgenderové identity (Alexander et al., 2016; cit dle Matsuno, 2019). I já si dovoluji tvrdit, že cesta k uvědomění nebinární identity byla u mých probandů mnohem složitější a proměnlivější. Ve všech případech byla zřejmě takto složitější kvůli nevědomí probandů o jiných možnostech identifikace. U Jamie, Sani, Mariko a Xaviera tato nevědomost dokonce vedla k pokusu o opačnou genderovou roli. Fiani (2017) ve výsledcích své studie uvádí, že probandí svou genderovou identitu začali zkoumat až v dospělosti, tedy v pozdějším věku než tomu bylo u binárních transgender jedinců (Fiani, 2017; cit dle Matsuno, 2019). Naopak výsledky výzkumu organizace Trans*parent ukazují, že průměrný věk prvního uvědomování

si své nebinární identity byl u účastníků 15,3 let (Pavlica, Heumann, & Kučera, 2018). Probandi mého výzkumu uvádí poměrně rozlišný věk uvědomění, a to od 16 do 22 let. Rozdílnost věku uvědomění může mít opět spojitost s nevědomím o jiných možnostech identifikace. Beemyn (2015) zjistil, že online komunity jako například Tumblr, poskytovaly pro účastníky výzkumu jedinečný zdroj podpory a informací. To můžeme pozorovat u Dom, Sani, Jess a Xaviera, kteří se o nebinárních genderových identitách dozvěděli pomocí internetu a sociálních sítí. Dále bylo zmíněno uvědomění díky osobnímu poznání nebinárních jedinců a zkoušky binderu. Dalším důležitým zjištěním mého výzkumu je, že se všichni probandi poprvé svěřili se svou identitou svým přátelům, u nichž se setkali s naprostým přijetím. Nejčastěji před tímto prvním *coming outem* pociťovali strach z budoucí reakce.

Třetí výzkumná otázka byla zaměřena na projevy genderové identity nebinárních jedinců. Matsuno (2019) uvádí, že nedílnou součástí genderové exprese nebinárních jedinců je používaný jazyk. Zároveň Goldberg a Kovalanka (2018) zjistili, že pro účastníky jejich výzkumu představovala zájmena a jména jeden ze způsobů, jak se kromě šatů a vzhledu autenticky vyjádřit nebinárním způsobem. Nejčastěji používali *they/them* zájmena. I to se shoduje s výsledky u všech mých probandů. Zajímavým zjištěním je i rozdílnost používání zájmen v českém a anglickém jazyce. Vnímají, že v českém jazyce není možnost neutrálního vyjádření. Chang, Singh a Rossman (2017) tvrdí, že za další projevy nebinární genderové identity můžeme považovat způsob oblékání, účes, líčení, jiné zdobení těla i chování (Chang, Singh, & Rossman, 2017; cit dle Matsuno, 2019). I to se do značné míry shoduje s výsledky mého výzkumu. Jako další projevy byly nejčastěji uvedeny právě vzhled (oblékání, vizáž), ale také sdílení příspěvků na sociálních sítích. Jako zdroje pomoci při vyjadřování identity byly vnímány sociální sítě, přátelé a probandi samotní, lépe řečeno jejich víra v sebe. Matsuno (2019) navíc uvádí, že mnoho nebinárních jedinců se projevuje androgynně. Současně je tu i nemalá část těch, jejichž genderová exprese je primárně feminní, maskulinní či fluidní. Výsledky mého výzkumu naznačují, že většina probandů své projevy vnímá jako spíše maskulinní až androgynní. Spíše maskulinní vnímání svého vzhledu může být způsobeno i tím, že 5 z 6 mých probandů byly biologicky ženami.

Čtvrtá výzkumná otázka se věnovala reakcím okolí na nebinární identitu těchto jedinců. Nejdříve se podíváme na negativní reakce. Nadal a kolegové (2012) uvádějí jako jednu z podob negativních reakcí a chování vůči nebinárním jedincům mikroagresi,

a to v nesprávné formulaci jména a užití zájmen (Nadal et al., 2012; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Galupo a kolegové (2014) k tomu dodávají, že jako více zraňující je považována ta mikroagrese, jež přichází od blízké osoby nebo člena LGBTQIA+ komunity (Galupo, Henise et al., 2014; cit dle Pulice-Farrow, Bravo, & Galupo, 2019). Tuto podobu můžeme najít i ve výsledcích mého výzkumu. Probandi navíc zmiňují další formy negativních reakcí jako jsou misgendering, zesměšnění a urážky a neuznání identity, které nějakým způsobem zažili všichni. Nejčastěji jsou to právě reakce od rodiny, přátel, partnerů nebo členů LGBTQIA+ komunity, jež vedly probandy k pocitům smutku, nepříjemnému překvapení, dokonce i k pochybnostem o nich samotných. Catalano (2015) ve svém výzkumu zjistil, že buď samotní probandi nebo jejich okolí zpochybňuje nebinární jedince jako součást transgender komunity, a to na základě toho, že často neprochází hormonální terapií či nechťejí podstoupit změnu pohlaví, což z nich v jejich očích dělá „nedostatečné a nepravé trans“. S podobnou reakcí se setkala i Jamie.

Pokud se podíváme na zažívanou podporu, tak Budge, Adelson a Howard (2013) tvrdí, že rodina, partneři a blízcí přátelé, kteří jedince s nebinární genderovou identitou upřímně přijímají, jim umožňují rozvíjet větší sebevědomí a akceptaci vlastních pocitů ohledně jejich genderu. Právě tato skupina lidí byla mými probandy zmiňována jako zdroj podpory, jenž ji projevoval respektováním zájmen a oslovení, zastáním, možností svěřením se, uznáním identity a možností zkoušet nové projevy identity. Hendricks a Testa (2012) konstatují, že nebinární jedinci mohou také hledat podporu u trans vrstevníků, kteří jsou v podobné situaci jako oni. I to se opakovalo v rozhovorech s mými probandy. Ti jako rozdíl v podpoře mezi cis a nebinárními přáteli uváděli, že je pro ně toto přátelství bezpečným prostorem, ve kterém se jim dostává plného pochopení z důvodu stejných prožitků, což vede k absenci potřeby neustálého vysvětlování. Výpověď Jamie se shodovala s výsledkem výzkumu autorů Pulice-Farrow, Bravo a Galupo (2019), kteří zkoumali projevy mikroafirmací v partnerství nebinárních jedinců. Stejně jako v citovaném výzkumu se i Jamie dostává v tomto partnerství všech již výše zmíněných projevů podpory doplněných o přijetí dysforie.

Pátá výzkumná otázka se zabývala projevy genderové dysforie u nebinárních jedinců. Ta se projevovala u všech probandů a byla spojena s tělesnou podobou a částmi těla, jazykovým projevem okolí nebinárních jedinců a se sexem. Mým předpokladem je, že důvodem, proč se genderová dysforie u probandů projevuje, je připomenutí jejich

biologického pohlaví. Goldberg (2016) zmiňuje, že se nebinární jedinci s tělesnou podobou genderové dysforie vypořádávají různými způsoby, mezi něž patří „kosmetické“ nositelné pomůcky, hormonální terapie či chirurgické zákroky. U Mariko již proběhlo operativní odstranění prsou. Jess a Xavier to plánují do budoucna. Jamie při pocitu dysforie z prsou nosí, stejně jako Xavier, binder. Zajímavým zjištěním je i Xavierova zmínka o souvislosti anorexie s genderovou identitou.

Poslední výzkumná otázka byla uzavírající a doplňující k tématu. Ptala se na nové přínosy nebinární genderové identity těmto jedincům. Zde bylo zmiňováno nalezení svého pravého já, velká úleva následovaná zlepšením psychického stavu, pocitu svobody a volnosti. To bylo u Dom, Mariko a Jess doplněno ztrátou některých přátel a členů rodiny. Všechny uvedené přínosy jsou však probandy vnímány jako pozitivní.

Pokud se zamyslíme nad limity tohoto výzkumu může jedním z nich být malá rozmanitost vzorku, a to především ve věkovém zastoupení probandů, což může být dané způsobem oslovování cílové skupiny přes sociální sítě. Dále to je i fakt, že většinu mých probandů tvoří biologické ženy. To se dle mého názoru projevilo i ve zjištěních o způsobech projevů genderové dysforie. Otázkou je také, do jaké míry jsou výsledky ovlivněny rozličností genderové identifikace mých probandů. Dalším limitem výzkumu by mohla být má nezkušenost se sběrem a analýzou dat takového rozsahu. Sama jsem během každého nového rozhovoru viděla svůj posun v citlivosti a vhodnosti pokládání jednotlivých otázek. O to více si vážím veškeré trpělivosti a důvěry mých probandů. Výsledky výzkumu mohou být také limitovány mou snahou o získání velkého množství informací, což se projevilo i na délce práce. Hodnotím to však tak, že si tato práce kladla za cíl představit nové, v české odborné literatuře nepopsané téma, které by si zasloužilo v budoucnu více pozornosti. Souhlasná i rozdílná zjištění tak mohou indikovat další možnosti hlubšího zkoumání nebinárních genderových identit.

ZÁVĚR

Hlavním tématem a zároveň i cílem této bakalářské práce bylo hlouběji popsat nebinární genderové identity a analyzovat jedince, jež se takto identifikují. Práce se zaměřovala na to, jak nebinární jedinci vnímají a prožívají gender, jak probíhal vývoj jejich nebinární genderové identity, na způsoby, jakými se projevuje nebinární genderová identita a genderová dysforie a co nového přinesla nebinární identita těmto jedincům do života.

Na základě získaných dat lze konstatovat, že:

- nebinární jedinci vnímají gender fluidně
- cítí tlak společnosti a její potřebu jedince někam zařazovat
- vývoj nebinární genderové identity je flexibilnější a nekopíruje jednoduchou lineární linku
- uvědomění identity závisí na předchozím vědomí o nebinárních genderových identitách
- svěření se (*coming out*) probíhá primárně mezi přáteli
- nejčastěji vnímaným projevem identity je používání jazyka
- nejhodnotnější pozitivní reakcí okolí je podpora ve formě respektování preferovaných zájmen a oslovení
- nejhorší negativní reakcí je neuznání identity
- genderová dysforie je spojena s tělesnou podobou a částmi těla, jazykovým projevem okolí a se sexem
- nebinární jedinci vnímají přínosy jejich identity pozitivně

Jako největší přínos této práce vnímám především dílčí poznatky a vhled do tématu, jež není v české literatuře jakkoliv popsáno. Mým nemalým přáním proto je, aby práce sloužila jako úvodní seznámení s nebinárními genderovými identitami a zároveň inspirovala k dalšímu hlubšímu zkoumání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5.

Barker, M. J. (2017). *Gender, sexual, and relationship diversity (GSRD)*. British Association for Counselling and Psychotherapy.

Barnett, J. T., & Johnson, C. W. (2013). We are all royalty: Narrative comparison of a drag queen and king. *Journal of Leisure Research*, 45(5), 677-694.

Bass, M., Gonzalez, L. J., Colip, L., Sharon, N., & Conklin, J. (2018). Rethinking gender: The nonbinary approach. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 75(22), 1821-1823.

Beattie, M., & Lenihan, P. (2018). *Counselling skills for working with gender diversity and identity*. Jessica Kingsley.

Beemyn, G. (2015). Coloring outside the lines of gender and sexuality: The struggle of nonbinary students to be recognized. *The Educational Forum*, 79(4), 359-361.

Budge, S. L., Adelson, J. L., & Howard, K. A. S. (2013). Anxiety and depression in transgender individuals: The roles of transition status, loss, social support, and coping. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 81(3), 545-557.

Budge, S. L., Rossman, H. K., & Howard, K. A. S. (2014). Coping and Psychological Distress Among Genderqueer Individuals: The Moderating Effect of Social Support. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 8(1), 95-117.

Catalano, D. C. J. (2015). "Trans enough?" The pressures trans men negotiate in higher education. *Transgender Studies Quarterly*, 2(3), 411-430.

Chavanduka, T. M., Gamarel, K. E., Todd, K. P., & Stephenson, R. (2020). Responses to the gender minority stress and resilience scales among transgender and nonbinary youth. *Journal of LGBT Youth*, 1-20.

Conlin, S. E., Douglass, R. P., Larson-Konar, D. M., Gluck, M. S., Fiume, C., & Heesacker, M. (2019). Exploring Nonbinary Gender Identities: A Qualitative Content Analysis. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 13(2), 114-133.

- Drescher, J., Cohen-Kettenis, P. T., & Reed, G. M. (2016). Gender incongruence of childhood in the ICD-11.: controversies, proposal and rationale. *The Lancet Psychiatry*, 3(3), 297-304.
- Egan, S. K., & Perry, D. G. (2001). Gender identity: A multidimensional analysis with implications for psychosocial adjustment. *Developmental Psychology*, 37(4), 451-463.
- Fausto-Sterling, A. (2012). The Dynamic Development of Gender Variability. *Journal of Homosexuality*, 59(3), 398-421.
- Goldberg, A. E. (2016). *The SAGE encyclopedia of LGBTQ studies*. SAGE.
- Goldberg, A. E., & Kivalanka, K. A. (2018). Navigating identity development and community belonging when “there are only two boxes to check”: An exploratory study of nonbinary trans college students. *Journal of LGBT Youth*, 15(2), 106-131.
- Green, E., & Peterson, E. N. (2006). *LGBTTSQI terminology*. Získáno 14.3.2020. Dostupné z: <http://www.trans-academics.org/lgbttsqiterminology.pdf>
- Havránek, B., & Jedlička, A. (1996). *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hendricks, M. L., & Testa, R. J. (2012). A conceptual framework for clinical work with transgender and gender nonconforming clients: An adaptation of the Minority Stress Model. *Professional Psychology: Research and Practice*, 43(5), 460-467.
- Istar Lev, A. (2010). How Queer! - The Development of Gender Identity and Sexual Orientation in LGBTQ-Headed Families. *Family Process*, 49(3), 268-290.
- Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita*. Praha: Grada.
- Kosciw, J. G., Greytak, E. A., Zongrone, A. D., Clark, C. M., & Truong, N. L. (2018). The 2017 National School Climate Survey: The Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer Youth in Our Nation's Schools. *Gay, Lesbian and Straight Education Network (GLSEN)*.
- Korpaisarn, S., & Safer, J. D. (2019). Etiology of gender identity. *Endocrinology and Metabolism Clinics*, 48(2), 323-329.

- Liszewski, W., Peebles, J. K., Yeung, H., & Arron, S. (2018). Persons of Nonbinary Gender – Awareness, Visibility, and Health Disparities. *New England Journal of Medicine*, 379(25), 2391-2393.
- Matsuno, E. (2019). Nonbinary-affirming psychological interventions. *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(4), 617-628.
- Matsuno, E., & Budge, S. L. (2017). Non-binary/genderqueer identities: A critical review of the literature. *Current Sexual Health Reports*, 9(3), 116-120.
- McNabb, C. (2017). *Nonbinary gender identities: History, culture, resources*. Rowman & Littlefield.
- McNeil, J., Bailey, L., Ellis, S., Morton, J., & Regan, M. (2012). Trans mental health study 2012. *Scottish Transgender Alliance*. Získáno 10.3.2020. Dostupné z: http://www.scottishtrans.org/wp-content/uploads/2013/03/trans_mh_study.pdf
- Moody, C., & Smith, N. G. (2013). Suicide protective factors among trans adults. *Archives of sexual behavior*, 42(5), 739-752.
- Nanda, S. (2014). *Gender diversity: Crosscultural variations*. Waveland.
- National LGBT Health Education Center. (2020). *LGBTQIA+ Glossary of Terms for Health Care Teams*. Získáno 15.3.2020. Dostupné z: <https://www.lgbthealtheducation.org/publication/lgbtqia-glossary-of-terms-for-health-care-teams/>
- Nelson, S. M. (2006). *Handbook of gender in archaeology*. Altamira.
- Olson-Kennedy, J., Cohen-Kettenis, P. T., Kreukels, B. P., Meyer-Bahlburg, H. F., Garofalo, R., Meyer, W., & Rosenthal, S. M. (2016). Research priorities for gender nonconforming/transgender youth: gender identity development and biopsychosocial outcomes. *Current opinion in endocrinology, diabetes, and obesity*, 23(2), 172.
- Pflum, S. R., Testa, R. J., Balsam, K. F., Goldblum, P. B., & Bongar, B. (2015). Social support, trans community connectedness, and mental health symptoms among transgender and gender nonconforming adults. *Psychology of sexual orientation and gender diversity*, 2(3), 281.

- Pulice-Farrow, L., Bravo, A., & Galupo, M. P. (2019). "Your Gender is Valid": Microaffirmations in the Romantic Relationships of Transgender Individuals. *Journal of LGBT Issues in Counseling, 13*(1), 45-66.
- Reed, G. M., Drescher, J., Krueger, R. B., Atalla, E., Cochran, S. D., First, M. B., & Briken, P. (2016). Disorders related to sexuality and gender identity in the ICD-11: revising the ICD-10 classification based on current scientific evidence, best clinical practices, and human rights considerations. *World Psychiatry, 15*(3), 205-221.
- Reisner, S. L., Veters, R., Leclerc, M., Zaslow, S., Wolfrum, S., Shumer, D., & Mimiaga, M. J. (2015). Mental health of transgender youth in care at an adolescent urban community health centre: A matched retrospective cohort study. *Journal of Adolescent Health, 56*(3), 274-279.
- Rider, G. N., Vencill, J. A., Berg, D. R., Becker-Warner, R., Candelario-Pérez, L., & Spencer, K. G. (2019). The gender affirmative lifespan approach (GALA): A framework for competent clinical care with nonbinary clients. *International Journal of Transgenderism, 20*(2-3), 275-288.
- Richards, Ch., Barker, M. J. (2015). *The Palgrave Handbook of the Psychology of Sexuality and Gender*. London: Springer.
- Richards, Ch., Barker, M. J., & Bouman, W. P. (2017). *Genderqueer and Non-binary Genders*. United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Richards, Ch., Barker, M. J., Walter, P. B., Seal, L., Nieder, T. O., & Sjoen, G. T. (2016). Non-binary or genderqueer genders, *International Review of Psychiatry, 28*(1), 95-102.
- Roxie, M. (2015). *Genderqueer and Non-binary Identities & Terminology*. Získáno 22. 3. 2020. Dostupné z: <https://genderqueerid.com/gq-terms>
- Saltzburg, S., & Davis, T. S. (2010). Co-authoring gender-queer youth identities: Discursive tellings and retellings. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work: Innovation in Theory, Research & Practice, 19*(2), 87-108.
- Singh, A. A., Meng, S. E., & Hansen, A. W. (2014). "I am my own gender": Resilience strategies of trans youth. *Journal of counseling & development, 92*(2), 208-218.
- Švaříček, R. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

- Tate, C. (2014). Gender identity as a personality process. *Gender identity: Disorders, developmental perspectives and social implications*, 1-22.
- Tebbe, E. A., & Moradi, B. (2016). Suicide risk in trans populations: An application of minority stress theory. *Journal of Counseling Psychology*, 63(5), 520.
- Testa, R. J., Jimenez, C. L., & Rankin, S. (2014). Risk and resilience during transgender identity development: The effects of awareness and engagement with other transgender people on affect. *Journal of gay & lesbian mental health*, 18(1), 31-46.
- Pavlica, K., Heumann, V., & Kučera, C. (2018). *Obavy a přání trans lidí*. Získáno 20.3.2020. Dostupné z: <https://www.transparentprague.cz/vysledky-vyzkumu-2018>
- Vincent, B. (2019). Breaking down barriers and binaries in trans healthcare: the validation of non-binary people. *International Journal of Transgenderism*, 20(2-3), 1–6.
- Vivienne, S. (2017). “I will not hate myself because you cannot accept me”: Problematizing empowerment and gender-diverse selfies. *Popular Communication*, 15(2), 126-140.
- Winter, S., Ehrensaft, D., Telfer, M., T’Sjoen, G., Koh, J., Pickstone-Taylor, S., & Karasic, D. (2019). ICD-11 and gender incongruence of childhood: a rethink is needed. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 3(10), 671-673.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1, Schéma lidské sexuality, zdroj: autorka	12
Obrázek 2, Schéma rozdělení genderové identifikace, zdroj: autorka	15
Obrázek 3, Nejčastěji používaná zájmena v anglickém jazyce, zdroj: autorka	23
Obrázek 4, Přehled kódů a kategorií – první část	82
Obrázek 5, Přehled kódů a kategorií – druhá část	83
Obrázek 6, Přehled kódů a kategorií – třetí část	84
Obrázek 7, Přehled kódů a kategorií – čtvrtá část	85

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1, Základní údaje o účastnících výzkumu.....	37
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO ÚČASTNÍKY VÝZKUMU	79
PŘÍLOHA 2: SEZNAM OTÁZEK POUŽITÝCH PŘI ROZHOVORU.....	80
PŘÍLOHA 3: PŘEHLED KÓDŮ A KATEGORIÍ.....	82
PŘÍLOHA 4: PŘEPIS ROZHOVORU S JESS	86

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO ÚČASTNÍKY VÝZKUMU

Tento osobní rozhovor je součástí výzkumné části bakalářské práce na téma „**Nebinární genderové identity**“. Má účast na výzkumu je zcela dobrovolná. Mám možnost kdykoli z výzkumu odstoupit, a to slovním sdělením. Rozhovory budou zaznamenány pomocí diktafonu a po jejich přepsání do písemné podoby smazány. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou použity pouze pro účely výzkumu a že výsledky výzkumu mohou být anonymně publikovány. K datům bude mít přístup pouze studentka Kateřina Stachová, popřípadě vedoucí práce Mgr. Zdeňka Bajgarová, Ph.D. V žádném případě nebudou data předána třetí straně.

Jméno a příjmení účastníka:

Tímto podpisem stvrzuji, že souhlasím se všemi výše uvedenými informacemi.

Datum:

Podpis účastníka:

PŘÍLOHA 2: SEZNAM OTÁZEK POUŽITÝCH PŘI ROZHOVORU

Jakým způsobem by ses popsal/a, představil/a?

Co pro tebe znamená gender?

Jak se identifikuješ?

Jak bys popsal/a svou genderovou identitu?

Vnímáš gender jako něco stabilního, fluidní či jiného?

Proměnilo se nějak toto tvé vnímání v průběhu let?

Jaká preferuješ v češtině a angličtině zájmena, oslovení apod.? Proč?

Jaké máš zkušenosti s respektováním zájmen a oslovení, jež preferuješ?

Kdy poprvé sis uvědomil/a, že jsi nebinární?

Mohl/a bys mi popsat vývoj tvého uvědomění nebinární genderové identity?

Zažil/s si tedy nějaký moment, který tě vedl k pochybnosti o tvé binaritě?

Vybavíš si nějaké pocity, které si při tom uvědomování zažíval/a?

Jak ses cítil/a v té předešlé čistě ženské/mužské roli?

Jak probíhal a probíhá ten vývoj po tom uvědomění?

Kdo z tvého okolí se o tvé nebinaritě dozvěděl jako první?

Jaká byla jejich reakce?

Jaké pocity si zažíval/a při tom oznámení?

Jsi ke všem otevřený/á ohledně tvé identity?

Byly či jsou ve tvém životě nějaké věci, lidé, platformy, které ti pomohly se vyjadřovat jako nebinární?

Máš někoho či něco, u koho získáváš podporu?

Jak ta podpora v reálu vypadá?

Máš nějaké nebinární kamarády?

Je toto přátelství v něčem jiné ve srovnání s jinými kamarády?

Setkáváš se s nějakými negativními názory na tvou identitu?

Jakým způsobem se s tím vyrovnáváš?

Co v tobě tyto reakce vyvolávají?

Jakým způsobem dáváš najevo svou identitu (pokud nějaký takový je)?

Zažíváš genderovou dysforii?

Jak se projevuje?

Máš nějaké tělesné charakteristiky, které v tobě vyvolávají dysforii?

Jaký vztah máš ke svému tělu?

Jak by vypadalo tvé ideální tělo ve vztahu k tvé identitě?

Přemýšlel/a si někdy o nějaké úpravě těla, ať už pomocí nějakého obl, tak hormonální terapie či chirurgického zákroku?

Co nového ti nebinární genderová identita přinesla do života?

PŘÍLOHA 3: PŘEHLED KÓDŮ A KATEGORIÍ

<i>katégorie</i>	<i>subkategorie</i>	DOM	JAMIE	SANI	MARIKO	JESS	XAVIER
GENDER	vnímání genderu	přirozená věc; má součast; řeším jen při interakci s ostatními	stav myslí; nesouvisí s tělem; fluidní	odlišné od biologického pohlaví; vnitřní průžitek; fluidní	nadbytečný; fluidní	esence člověka; za schránkou těla; fluidní	sociální konstrukt; fluidní
	vnímání genderu společností	společnost určuje, jak má člověk vypadat, chovat se; velká role těla pro společnost; zbytečné škatulkování	společnost (odborníci) určuje, jak má člověk vypadat, chovat se; předsudky; nevzdělanost;	společnost určuje, jak má člověk vypadat, chovat se;	zbytečné škatulkování	společnost určuje, jak má člověk vypadat, chovat se; zbytečné škatulkování; zmatenost	zbytečné škatulkování; nedostatek škatulek
	identifikace	nebinární; trans; člověk	demigirl; agender	queer, agender; člověk	nebinární; agender	nebinární	nebinární
VYVOJ IDENTITY	popis identity	fluidní; mix femininních a maskulinních prvků; proměna v čase, situacích a dle lidí kolem	částečně ženská identita; částečně agender; dětský pocit	absence pochopení binárního pohlaví; absence genderu; stabilní; tělo nesouvisí s identitou	absence pochopení binárního pohlaví; absence genderu	fluidní; někdy genderfluid; někdy agender	fluidní; mix femininních a maskulinních prvků
	život před uvědoměním	neřešení genderu	hraniční porucha osobnosti; PTSD; žiti ve škatulce; averze k ženskému oblečení; problém s ženským vzhledem; nevědomí o jiných možnostech identifikace; role ženy vnímána jako omezující; pokus o klučíci roli; feminismus; problém s prsy	špatné rodinné prostředí; diagnostikované deprese, úzkosti; nevědomí o jiných možnostech identifikace; ve 12 pokus o hořící roli; bezpohlavní internetové alterego; střední rod; v 16 vrácení k mužské roli; mužský rod; nevyhovující; hledání nápravy	ženský rod; ženská role omezující; mužský rod; od 12 řešení genderu; v 15 začátek tranzice; hormonální terapie; změna chování a emoci; operace prsou; šikana ve škole; škatulkování do mužské role; bez svobody vyjádření; stejné pocity jako v ženské roli; nepodpora sexuoložky; vysazení hormonů; nevědomí o jiných možnostech identifikace	křesťanství rodiče; úzkostlivost; nevědomí o jiných možnostech identifikace; omezování; touha po odlišné roli; menaplnující; ve 14 snaha o zapadnutí do předstáv ostatních	šikana ve škole; ve 13 anorexie; snaha o zamezení tělu ve vývinu; zmatenost; střídání prezentace; touha po odlišné roli; menaplnující; ve 14 snaha o zapadnutí do předstáv ostatních

Obrázek 4, Přehled kódů a kategorií – první část

								<p>feminismus; sociální sítě, internet; vývin prostředků k definování; první uvědomění v 16 letech; identifikace jako genderfluid</p>
uvědomění	<p>postupný proces; rozmazané časové údaje; první uvědomění kolem 18 let; poznávání příběhů ostatních; LGBTQIA+ komunita; sociální sítě – Instagram</p>	<p>vývin prostředků k definování; první uvědomění kolem 22 let; první vyzkoušení binderu; touha po androgynním vzhledu</p>	<p>první uvědomění kolem 22 let; informování se o trans lidech; video na Youtube; sociální sítě; vývin prostředků k definování</p>	<p>pocit samoty; strach z reakcí okolí; strach z budoucích vztahů; smutek; pochybnosti o sobě</p>	<p>první uvědomění kolem 17 let; postupný proces; vývin prostředků k definování; internet; sociální sítě – Tumblr, Twitter</p>	<p>první sdílení kamarádovi – přítelkyně – přijetí, podpora</p>	<p>první sdílení kamarádovi – přijetí; rodina neví</p>	<p>jasnost; svoboda; bojovnost</p>
pocity a myšlenky při uvědomování	<p>bez negativních emocí; čas na zvyknutí a přemýšlení o tom</p>	<p>radost; jasnost</p>	<p>jasnost; svoboda</p>	<p>první sdílení kamarádovi – přijetí</p>	<p>rebelství; objevení dysforie; svoboda</p>	<p>první sdílení kamarádovi – přijetí; rodina neví</p>	<p>první sdílení kamarádům – přijetí; matka – přijetí</p>	<p>potřeba validace; rozpor rolí</p>
coming out	<p>první sdílení kamarádce – povrchové; přítelkyně – přijetí, podpora</p>	<p>strach z reakce; radost</p>	<p>první sdílení kamarádce – přijetí</p>	<p>doma přímo neproběhl; spíše přirozené poznání změny; první sdílení kamarádům – přijetí, podpora</p>	<p>důvěra; strach z reakce; odhodlání; sebeucta</p>	<p>první sdílení kamarádům – přijetí; matka – přijetí</p>	<p>potřeba validace; rozpor rolí</p>	
pocity a myšlenky při coming outu	<p>strach z reakce</p>	<p>strach z reakce; radost</p>	<p>nic zvláštního;</p>	<p>strach z reakce; radost</p>	<p>zkoumání; nevýžadování respektování zájmen a oslovování; touha po androgynním vzhledu</p>	<p>první sdílení kamarádovi – přijetí; rodina neví</p>	<p>první sdílení kamarádům – přijetí</p>	<p>potřeba validace; rozpor rolí</p>
po uvědomění	<p>sdílení s blízkými a důležitými lidmi</p>	<p>pozitivní vývoj otce; ignorace matky; snaha o sdílení se všemi</p>	<p>snaha o odpojení od mužského rodu; strach z nepřijetí rodinným příslušníkem</p>	<p>nová sexuoložka</p>	<p>zkoumání; nevýžadování respektování zájmen a oslovování; touha po androgynním vzhledu</p>	<p>první sdílení kamarádovi – přijetí; rodina neví</p>	<p>první sdílení kamarádům – přijetí</p>	<p>potřeba validace; rozpor rolí</p>

Obrázek 5, Přehled kódů a kategorií – druhá část

GENDEROVA EXPRESE	jazyk	zájmeny – střídání; ona/on; they/them; čeština neflexibilní, matoucí; čeština genderovaný jazyk	zájmeny – on; they/them; čeština neflexibilní, matoucí; zkouška vlastního rodu	zájmeny – střídání; on/ona	zájmeny – střídání; on/ona/oni; experimentace; he/she/they	zájmena – střídání; on/ona; they/them; čeština nevyhovující; angličtina neutrální;
	vzhled	spíše maskulinní; androgynní; expresí jen někdy; touha po androgynním vzhledu → v budoucnu testosteron	-	-	spíše maskulinní; šaty bez tvaru; neodhalující oblečení; binder	kontrastní oblečení; androgynní; odznak
	chování a trávení volného času	-	-	-	snaha o nezapadání do stereotypů	-
	sdílení na sociálních sítích	-	uvedení preferovaného rodu na sociálních sítích	sdílení příspěvků s tématikou	sdílení příspěvků s tématikou	sdílení příspěvků s tematikou
zdroje pomoci při vyjadřování	sociální sítě – Instagram; otevřenější sdílení; kamarádka	sociální sítě – otevřenější sdílení; kamarádi	sociální sítě – vyjadřování; spolužačky – střídání rodí; skupina u psycholožky; nebinární kamarádi	sociální sítě – Instagram; Twitter; já sama – upřímnost, umění	sociální sítě – otevřenější sdílení; online komunita; větší otevřenost	
REAKCE	podpora	respektování zájmen a oslovení; zkoušení (vyhovujících zájmen); nebinární zájmen – bezpečný prostor; plné pochopení problémů; absence potřeby vysvětlování; stejné prožitky	respektování zájmen a oslovení; nebinární zájmen – plné pochopení problémů	respektování zájmen a oslovení; neřešení genderu; otázka na preferované oslovení; pochvala ženských i mužských aspektů genderu; zastání možnost svěření se; validace; nebinární – bezpečný prostor; plné pochopení problémů; absence potřeby vysvětlování; stejné prožitky	respektování zájmen a oslovení; validace; motivace; nebinární – bezpečný prostor; nový úhel pohledu; zkoušení nových věcí; intimita a důvěra; motivace	respektování zájmen a oslovení; nebinární – bez potřeby vysvětlování

Obrázek 6, Přehled kódů a kategorií – třetí část

		negativní reakce	neberou to vážně; neuznání identity; misogynering	nerespektování zájmen a oslovení; neberou to vážně; neuznání identity; zesměšnění; ignorování	neuznání identity; misogynering	každodenní urážky; neuznání identity; nerespektování zájmen a oslovení	neuznání identity; nepochopení; urážky	neuznání identity; misogynering; škatulkování; neberou to vážně
		pocitý a myšlenky při reakcích	nepřijemné; šok; těžší bojovat za sebe než za ostatní; pocit obtěžování	šok; smutek; útok na můj základ; pochýbnosti o sobě	bolest	dříve velké úzkosti; stud; nyní ignorace; užívání jímakosti; zkažení nálady; naštvání	pochýbnosti o sobě; šok; opatrnost; snaha o ustání situace; výzva	naděšení; smutek; vyvolání dysforie
		jazyk	-	-	při misogyneringu; při nerespektování zájmen a oslovení	-	-	při jakémkoliv negativní reakci
		tělo	-	prsá; binder	-	dříve prsá; binder; nyní po operaci bez dysforie	prsá; nemají účel; v budoucnu operace; tělo neodpovídá ideálnímu androgynnímu obrazu	prsá; obrovský problém; nesnesitelné; často vede k pláči; tělo neodpovídá ideálnímu obrazu; binder; v budoucnu zamýšlená operace
GENDEROVÁ DYSFORIE		vizáž	-	femininí oblečení – výstřih, sukně	-	spojeno s psychikou	dříve vlasy	-
		sex	dříve hodně dysfonický; potřeba konverzace o genderu	vracení k ženské roli; při pocitu blíže k agenderu	-	-	-	dotýkání prsou
		přínosy	aktivní participace v komunitě; nový náhled na sebe; nalezení pravého já; bojovnost; nový svět	ztráta některých přátel; stabilita; nalezení svého pravého já	zlepšení psychiky; úleva; vnitřní klid; validace	ztráta některých přátel a členů rodiny; zlepšení psychiky; úleva; volnost; náhled; přijetí sám sebe	ztráta některých přátel; svoboda; volnost; výzva; empatie	odstranění frustrace; úleva; svoboda
PŘÍNOSY								

Obrázek 7, Přehled kódů a kategorií – čtvrtá část

PŘÍLOHA 4: PŘEPIS ROZHOVORU S JESS

K: Jak by ses obecně popsala a představila?

J: Jsem taková mladá duše, hodně zvědavá, hodně pozoruji, co se děje, zastávám si objektivní názor ze shora. Mám hodně lásky, kterou chci dávat, tak třeba i na tom pracuji. Hodně se zabývám seberozvojem. Ráda zkouším nové věci. Moji křesťanští rodiče si asi nepředstavovali, že budou mít dítě jako já, ale já si nestěžuji. (smích) Většinou si věci ráda zkouším, protože se ráda učím tou praxí. Jsem hodně v přírodě a zaměřená na komunikaci s lidmi. Chci cestovat, bavit se s bezdřáky a tak různě. (smích)

K: (smích) Tomu naprosto rozumím. Co pro tebe znamená gender?

J: Asi něco, o čem se zas tolik nemluví nebo o čem se nemluví správně, i když to možná spousta mladých lidí hodně slyší. Mám pocit, že se tolik neklade důraz na to, jaký je rozdíl mezi tím pohlavím a rodem a lidé jsou pak zmatení. Vidím to jako něco, v čem můžeme my mladí přispět a vzdělat ty starší, kteří to tolik nechápou. Jako třeba když pozoruji sama sebe, tak já se zastřešuji jako nebinární, ale všimla jsem si, že se někdy cítím jako genderfluid, někdy jako agender. Pořád se to mění. Je to tedy ta duše člověka. Co je za schránkou těla. Někdy to může být mix, rovnováha ženské a mužské duše, někdy to je nic. Je to taková esence člověka, jenom lidé mají potřebu to neustále škatulkovat, vytvářet pro to nějaká pravidla a tradice a potom to je všechno takhle špatně definované.

K: Jak se tedy identifikuješ a jak bys to blíže popsala?

J: Jak jsem říkala, tak jsem nebinární. Pro mě je to docela nové. Když jsem byla malá, tak jsem nevěděla, že by mohlo být něco nebo že existuje něco, co funguje jinak než jako muž či žena. Ale už od mala jsem cítila, že bych prostě chtěla lézt po stromech a dělat takové hovadiny, které dělají kluci nebo tedy, které klukům dovolují a holčkám ne. Moje mamka mě vždycky navlékala do růžových a fialových věcí a mně už to lezlo krkem. Já jsem si začala všimnout nějaké změny až ve před rokem, ve třetíáku, kdy vzhledem k mému duševnímu zdraví jsem se přestal zaobírat některými věcmi. Celkově jsem se tak osvobodila a našla sebe. V září jsem si ostříhal vlasy. Vždycky jsem je měl dlouhé a bylo to takové divné. Já mám v obličeji docela mužské rysy a ty dlouhé vlasy pro mě prostě nefungovaly. A teď v prosinci jsem si je ostříhal úplně na krátko a to mi hodně pomohlo. Celkově jsem na střední začala chodit do sekáčů a kupovat si tam většinou pánské střihy, vytahané svetry a tak. A mamku to hrozně štvalo, že nechodím žensky oblékaná a v šatech bez tvaru. (smích) Teď spíš nosím

takové neutrální věci, hodně androgynní. Řekl bych, že se některých svých ženských prvků nezbavím a tak je využívám, pokud je možno. Všimla jsem si ale, že tím že mám teď více té svobody, jako malá jsem musela žít v té škatulce, neměla jsem možnost okusit to druhé teritorium, tak to teď poznávám. Nevidím důvod, proč bych měla mít prsa. Já mám takovou postavu, že mi k ní ty prsa nejdou, takže až si našetřím, tak půjdou pryč. Nechci mít děti, nechci kojít, nemají pro mě žádný účel. Chtěla bych třeba i nosit jenom kalhoty, nahoře bez ničeho, tak jak to dělají muži, normálně se opálit. Nebýt prostě takhle limitována. Některé přátele jsem měla i z církve. S nimi se již nesetkávám, ale ti mi i říkali, jestli jsem se náhodou nepřeorientovala, jestli si nemyslím, že jsem kluk. Jako někdy tam mám takové ty myšlenky, jestli něco nepředstírám, ale zároveň vím, že tohle jsem já. Jako každý člověk se pořád hledá a já zkoumám, co mi vyhovuje, v čem se cítím dobře, co můžu změnit.

K: Vnímáš tedy gender jako něco stabilního, fluidního či jiného?

J: Do jisté míry fluidního, protože nevěřím v to, že má v sobě člověk pouze tuhle energii anebo tuto. Každý máme v sobě nějaké procento z toho dalšího.

K: A jaká preferuješ v češtině i angličtině zájmena a proč?

J: V češtině jsem zvyklá na ženská, protože všichni mě znají pod ženským a já v té preferenci nejsem nijak uplá. Beru to v pohodě, když mi někdo řekne ženským. Experimentuji s těmi mužskými. To mi dělá radost, když znám člověka, u kterého vím, že to chápe a že mu to nevadí, když to někdy použije. Cítím tak, že se pořád něco mění. Onikání mi vůbec nevadí. Nějak s ním ještě nemám možnost experimentovat, ale pokud by to někdo použil, tak jsem s tím v pohodě. V angličtině vlastně to samé. Když mluvím s kámoši, tak zaměňuji mužská a ženská. Jinak jsem teprve na začátku.

K: Jaké máš zkušenosti s respektováním těch zájmen? Já vím, že si říkala, že na to nejsi striktní, ale zároveň si sama zmínila, že to ráda střídáš.

J: Když si chatuji s kámoši, pár jich mám, kteří jsou nebinární, tak je to v pohodě. Ale třeba s mojí partou ze školy, je nás 5 holek, tak ty asi chápou, že jsem fluidní, ale že by používaly zájmena, to asi ne, zatím. Ale nějak mi to nevadí. Nevyžadují to. Jen aby věděli, že je i jiná možnost. Jinak s nikým jsem to asi nesdílela.

K: Jestli to tedy dobře chápu, tak o tom ví jen přátele? A co například rodina?

J: Rodina asi ne. Jako já jsem se jim ještě *nevyoutovala*, Dávám jim čas, aby si zvykli na to, co se stalo s jejich dcerou, proč nosí unisex a má krátké vlasy. (smích) Necítím, že jsou na

to *ready*. Jako určitě to není první věc, kterou řeknu lidem, když se s nimi potkám. Pokud na to přijde řeč, tak ano, ale jinak ne.

K: A jak dlouho ti to trvalo od toho uvědomení ke *coming outu*?

J: Asi někdy od minulého léta začala ta přeměna. Bylo to spíše takové pomalé, plynulé. Začalo to hlavně těmi vlasy. Ty jsem chtěla hrozně dlouho. Někdy během prvního pololetí jsem to přijala. Začala jsem být i otevřenější na sociálních sítích. Jako je to docela čerstvá záležitost.

K: Ještě když se vrátím k tomu uvědomování. Byl tam nějaký moment, který tě donutil zamyslet se, že nejsi binární?

J: Asi spíše pozvolné. Na začátku jsem o tom přemýšlela méně. Až potom jsem o tom přemýšlela víc a víc. Možná od dětství tam byla ta myšlenka, že se nemohu plně projevit, ale nevěděla jsem, že to má nějaké jméno, že s tím mohu nějak pracovat a tak.

K: A kde ses to pojmenování, to že se tak můžeš identifikovat, dozvěděla?

J: Hodně z internetu. Já jsem člověk, který je na internetu celý život. (smích) Tam se hodně vzdělávám. Hodně přes Tumblr a Twitter jsem prozkoumávala, co se vlastně děje, jak to tedy je. Jsem byla v dětství docela úzkostlivá, což mi zabraňovala v sebepoznání a tak. Asi někdy na konci základky jsem byla o těchto věcech informovaná. Někdy kolem druháku, třetáku jsem se na sebe naladila., takže jsem to více chápala, ale už předtím jsem o tom věděla.

K: Vybavíš si nějaké pocity, které si při tom uvědomění zažíval?

J: Myslím, že docela rebelsky. Už vím, kdo jsem já. Je to takové rebelství i proti mým rodičům. Asi tam trochu hrála roli ta dysforie. Jsem si uvědomovala, že mé ženské tělo se nerovná mému ideálnímu obrazu. Někaká nevolnost z toho. Někaký prvek na seznamu, který musím v budoucnu vyřešit. Ale hodně tam hraje velkou roli ta svoboda. Dokážu to pojmenovat, vím, co chci a dokud mám tu svobodu a prostředky se vyjádřit, tak to bude všechno dobré. Dávám tomu čas. Je to takové dobrodružné. (smích)

K: (smích) Ty si to tady už nějak naznačil, ale jak si se cítila v té čistě ženské roli?

J: Myslím, že ve škole mi to nějak nevadilo. Možná v církvi tím, že jsme chodili na bohoslužby, ta jsme museli být oblečeni slavnostně, takže sukně, nějaká halenka. Když jsem byl menší, tak to bylo v pohodě. Byl jsem na to naučený. Ale štválo mě, když na těch

bohoslužbách byli kluci a nebyli oblečení slavnostně a já jsem si říkala: „Kéž bych to taky mohla takhle mít!“. Když jsem byla hodně malá, někdy asi v předškolním věku, tak si pamatuji na jeden den. V našem městě byla nějaká akce pro děti. Mamka mi řekla, že mě tam taky vezme a navlékla mě do takových bílo růžových halenek a kalhot. No to bylo příšerný. (smích) Ještě když jsem byla menší, tak jsem záviděla kamarádce, že má párů tepláků, které může zašpinit a mělo to normální barvy bez těch přehnaných ženských prvků. A jak jsem dospívala, tak mi to vadilo hlavně v mém vzhledu, jak v oblékání, tak ve vlasech. Nasedlo to dohromady s mými rysy. Tak to byla taková nespokojenost a malé sebevědomí. I když všichni říkali, že jsem pěkná. Jako na jednu stranu bych řekla, že jsem žila docela šťastně, ale na druhou to bylo asi trochu stresující. Někdy třeba když jsem měl velký výstřih, tak jsem si říkal, proč musí být mé tělo tolik nekompatibilní, že nespolupracuje. Takže když jsem pak začal nakupovat v té pánské sekci, tak jsem se cítil lépe třeba v těch rolácích, ve starých obrovských svetrech. Jako někdy si obléknu i něco ženského, ale obecně nemám ráda, když odhaluji moc kůže, takže třeba kdyby to byla sukně, tak by musela být dlouhá, jednoduchá. Hraji si s tím. Teďka třeba řeším maturit'ák a asi bych si šaty nevzal. Spíš třeba oblek a košili, ale aby to nebylo striktně pánské. Spíš androgynní.

K: A kdo se o tvé nebinaritě z tvého okolí dozvěděl jako první?

J: Asi jeden kamarád ze školy. My jsme oba nebinární. Je hrozně fajn mít to s kým sdílet a mít při sobě takového druhu.

K: A jaké pocity si při tom *coming outu* prožíval?

J: Asi to беру tím stylem, že tomu člověku věřím a že neudělá nějakou přehnanou reakci. Že on to může vědět, protože mi nemůže ublížit. A tak o sobě odkryji tuhle informaci. Je to spíš takové: „Pokud se ti to nelíbí, tvůj problém. Pokud o tom nic nevíš, mohu ti to vysvětlit. Pokud tomu nechceš více rozumět, tak prosím, ale já se měnit nebudu.“. Takže taková sebeúcta.

K: Byly či jsou ve tvém životě nějaké věci, lidé, platformy, které ti pomohly se vyjádřit jako nebinární?

J: Určitě sociální sítě. Pro mě je to Instagram a Twitter. Možná ta moje upřímnost a image. To, jak se znám, oblékám, mluvím a přemýšlím. Ještě se projevuji i kreativně, jako kreslením.

K: U koho tedy získáváš nejvíce podpory ohledně své identity?

J: Myslíš, že tady není nic nového. Jsou to pořád ty sociální sítě, ty platformy, to spojování se s lidmi, kteří přemýšlejí jako já a vrstevníci.

K: A dokázal bys popsat, jak ta podpora v reálných situacích vypadá?

J: Jednak to je asi ta validace, že někteří používají ta zájmena nebo že to chápou a přijímají to. Možná i u rodičů, i když tam ta podpora taková není, že si tedy mám užívat, co chci, když se mi to ženské nelíbí. Je to sice podpora v malé míře, ale i tak.

K: Mě teď tak napadá... Získáváš nějakou podporu třeba i od komunity?

J: Určitě jsem ráda, že tu tahle podpůrná skupina je, že máme možnost sami sebe poznat a žít trochu šťastněji. Každá komunita má své mouchy, ale myslím, že mi to dalo více empatie vůči ostatním a něco, pro co mohu bojovat a zlepšit. Je to taková motivace.

K: Setkáváš se i s nějakými negativními reakcemi na svou identitu?

J: Asi jen u lidí, kteří to fakt nechápou, třeba od přátel z církve nebo někdy od rodičů, spíš od mamky. Kolikrát jsme se pohádali. Tím, že to asi všechno chápe binárně. V jednu chvíli mě i nazvala „kreaturou“.

K: A jak se s těmi negativními reakcemi vyrovnáváš? Co to v tobě vyvolává?

J: Vzhledem k tomu, že se s tím nesetkávám tak často, tak mě to většinou překvapí, že má někdo takový postoj. Většinou se cítím tak, že nemám připravený argument nebo nějaké vysvětlení pro tu situaci, pro to kým jsem. Takže jsem hodně opatrná v podobných situacích. Spíše váhám, než něco řeknu. Radši nejdřív toho člověka vyslechnu, abych věděla, co si chce vědět on, co si myslí, abych zabránila zbytečnému nedorozumění a emocím a tak. Asi to nějak nerozvádím. Ale někdy mám pocit, že někteří reagují, jen aby mohli říct to svoje, než aby se něco dozvěděli.

K: Máš pocit, že mají tyhle reakce na tebe nějaký vliv?

J: Dříve, když mamka reagovala na ty pánské svetry, tak jsem nebyla tolik sebevědomá, takže jsem to asi hned nehodila za hlavu. Já jsem věděla, proč si je kupuji. Asi bych to nazvala takovou strnulostí. Další výzva.

K: Ty si tady hodně zmiňoval to oblékání a účes. Máš ještě nějaké jiné způsoby, kterými dáváš najevo svou identitu?

J: Asi to jak mluvím, jak s tím jazykem experimentuju. Taky někdy nosím binder. Na veřejnost. To je fajn. Možná tím, jak se chovám a jak trávím svůj volný čas. Snažím se nezaploutvat do těch zažitých stereotypů a vzorců chování. Jako před lidmi, které znám a větřím jim, by asi nebyl problém ani odhalit prsa. Jako při převlékání a tak. Pro mě je to přebytečná věc.

K: Zažíváš tedy nějakým způsobem dysforii?

J: Asi jenom u těch prsou. Mám i větší boky a zadek, ale to tě v tuhle chvíli neštve. Stejně většinou nosím široké kalhoty, takže tu siluetu vyrovnávám. Asi jenom tím, že nechci mít prsa a že bych chtěla být trochu svalnatější, protože jsem vážně tenká. Možná tedy nabrat trochu té hmotnosti.

K: Jak bys popsal svůj vztah ke svému tělu co se týče genderové identity?

J: Myslím, že v pohodě. Jak jsem dříve zmínila, tak si myslím, že tělo je jen schránka. Myslím, že je důležitější ten vnitřek, esence člověka, jak se projevuje a jaké má názory. Snažím se to tělo přehlížet.

K: Dokázala bys popsat, jak by vypadalo tvé ideální tělo vzhledem k tvé identitě?

J: Na jednu stranu jsem ráda za své tělo, za své rysy, ale když jdu někdy kolem zrcadla, tak se přistihnu, jak koukám, že bych možná chtěla větší ramena, větší pas, menší boky. Vypadat více androgynně než vyloženě žensky. A podesáté zmiňuji prsa. (smích) Já bych se jich nechtěla zbavit, kdyby byly malé. Jinak s ničím nemám problém.

K: A přemýšlela si, vzhledem k tomu, jak se vyjadřuješ o svých prsou, o hormonální terapii nebo nějakém chirurgickém zákroku?

J: Ono je to pro mě nové a mám teď trochu jiné priority, ale přemýšlela jsem nad tím. Kdybych měla na ty chirurgické zákroky peníze, tak bych to využila, ale ještě jsem to neprozkoumávala. A u hormonální terapie si nejsem jistá, zda to je pro mě to pravé. Vlastně ani nevím, co vše by to pro mě znamenalo a jestli ty změny budou i esenciální a tak.

K: To je pochopitelné. A když jsi biologicky ženou, představuje pro tebe třeba menstruace nějakou dysforickou záležitost nebo naopak?

J: Asi kromě klasického stresu a bolesti ne. (smích) Spíše se snažím objevovat tu mužskou část, ale to neznamená, že bych tu svou ženskou část nějak omezovala.

K: Teď se tedy zeptám hodně intimně. Jak se cítíš při sexu ohledně své genderové identity?

J: Jako nemyslím si, že mám tolik zkušeností, abych na tohle mohla odpovědět. (smích)

K: (smích) To je naprosto v pořádku. Ty už si zmiňovala, že máš nebinární kamarády. Pomohlo ti to přátelství v něčem?

J: Pomohlo mi to asi osvojit si ten úhel pohledu na to, jak žít. Že život není tak napjatý a strnulý. Je to více volné. A je tam více vidět ta podpora, kdy zkusíme ty nové věci. I ta intimita a důvěra, která se mi nedostávala v těch binárních kamarádstvích.

K: A co nového ti přinesla tvá identita do života?

J: Hodně volnosti, více možností, jak si užít život, empatie a výzvu vidět a přijímat lidi jinak, lépe s nimi komunikovat a celkově přinést něco naší společnosti. Že to není pořád to samé a že změny nejsou tak špatné, jak se mohou zdát. Je to výzva pro mě a pro ostatní.

K: To je hezký závěr. (smích) Tak ti moc děkuji za rozhovor!